

[Julius Krohn]

SUONION

KOOTUT

RUNOELMAT JA KERTOELMAT.

Helsingissä

WIIPURI,

CLOUBERG JA KUMPPIN KUSTANTAMA,

1882.

HELSINGISSÄ,
Suomal. Kirjallis. Seuran kirjapainossa,
1882.

Esipuhe.

Syksyllä maamies kokoilee aittoihin kesäisen vaivansa kasvut; niinpä kirjailijakin, kun vanhuuden päivät lähestyvät, mielellään kokoo yhteen, mitä nuoruudessaan, miehuudessaan on ulos maailmaan siroittelut. Mutta onkos näissä kaikissa kokoon ja tallelle pantavaa? sopinee syystä kysyä. Onhan syksy myös pohtimisen aika, jolloin akanat erotetaan jyvistä. Sitä olen kyllä arvellut, aprikoinut, vaan kuitenkin — olen paitannut melkein kaikki uudestaan. *) Paneehan uudistalolainen paremman puutteessa monestikin akanoita ja petäjän kuorta varsinaisten jyviensä jatkoksi; sopineehan samoin meidän vielä vastaraivatulta, vielä köyhältä kirjallisuutemme pellolta korjata talteen vähemmälläkin

---

*) Lasten runoista vaan on ainoasti muutamia näytteitä, koska ne ovat niin monen erikustantajan hallussa ja useammat sidotut kuvihinsa.

valikoimisella. Sitten kun meillekin paremmat vilja-
vuodet koittavat, nämät kokeet mielellään jättäkööt sijan

Paremmille laulajoille,
Runsaammille runoille.

Helsingissä Marrask. 25 p. 1882.

J. KROHN.

Sisällysluettelo.

	Sivu.		Sivu.
Varpunen	1.	Mut miltä tuntui katsees?	31.
		Vapaa	32.
I. Emma.			
Lemmen aamu	3.	II. Lempi.	
Sydämelle	4.	Neidon rukous	33.
Armaalleni	5.	Ainoa hetki	34.
Nyt on aika armastella	6.	Ne ovat vait	35.
Tottelemattomat jäsenet	7.	Yhteen kasvaneet koivut	36.
Kova rangaistus	8.	Neidon lohdutus	37.
Lempeni ja viisas ystäväni	10.	Nimetön sormi	39.
Armasta odottaessa	11.	Sydämen taisteluita	41.
Illalle	12.	Oi kiitos!	43.
Miks sua rakastan ma?	13.	Keväällä 1876	44.
Haudan partaalla	15.	III. Iloa ja surua.	
Kahden kesken	17.	Suvilaulu	46.
Tyhjyys	18.	Onneton	48.
Uusi sulhas-aika	20.	Juomalaulu	49.
Helmi ja isänsä	22.	Soittoa kuullessa	51.
Kaikkein vaikein	24.	Sotamieslaulu	53.
Unhoitus	25.	Pikku Julius-vainaa	55.
Ihmis-seuroissa	26.	Järven rannalla	56.
Hiljaa	27.	Pää pystyyn	58.
Puolen vuoden päästä	28.	Sun tahtosi tapahtukoon	59.
Ma olin rikas	30.		

	Sivu.		Sivu.
IV. Luonto ja elämä.		Suomalainen maamme	
Suksimiesten laulu	61.	Ruotsalaiselle	103.
Lumisateella	64.	Tuhma raak' on Suoma-	
Rantakalliolla keväällä	66.	lainen	105.
Clarens'in hautausmaalla	68.	Suurelle herralle	106.
Rauta	69.	Feniläiset	107.
Tähden tuikkiminen	71.		
Purjehdusretki	73.	VII. Tilapäisiä.	
Viinitarhan edustalla	78.	Rouva Winterhjelm'in	
Naurava käki	79.	muistikirjaan	109.
Varoitus	81.	Taideniekka-seuran vuo-	
Runoniekan sydän	81.	sijuhlassa	110.
Kaste ja Kyynel	82.	Luettuani „Säkenien“ toi-	
Elämän meno	82.	sen parven	112.
Turvaton	83.	Helsingin teaterin vihki-	
		äisissä	114.
V. Leikillisiä.		Tervehdys-runoja 1873-	
Neuvo	84.	vuoden maistereille	125.
Laiskuuden ylistys	86.	Savonlinnan 400-vuoti-	
Varoitus tytölle	87.	sen muistojuhlan viet-	
L'Isle de la paix	87.	tämiseksi	137.
Lempi ja lempo	88.	Tamperen kaupungin	
Komea hautakivi	88.	satavuotiseksi juhaksi	143.
Suurisuiselle ystävälle	88.	Huhtikuun 16 p. 1869	148.
VI. Vapaus ja isänmaa.		Aleksanteri II:n 25-vuoti-	
Italian herääminen	89.	sena hallituspäivänä	150.
Pohjolan valkeneminen	91.	Aleksanteri II:n muistoksi	155.
Suomalaisille	93.		
Koivu Etelässä	96.	VIII. Virsiä.	
Provessori Lönnrot'ille	97.	Virsiä kotimaan puolesta	159.
Vieras lippu	98.	Taavetin 127:s psalmi	161.
Karkuri	100.	Ijankaikkinen autuus	164.
		Kastevirsi	167.

	Sivu.		Sivu.
IX. Lasten lauluja.		Runoni (Petöfi) . . .	199.
Puu syksyllä	169.	Lausuisiko joskus Luoja	
Kävikö varas vatsassa .	170.	mulle (Petöfi) . . .	201.
Minun äitini	171.	Mer' onpi noussut! (Pe-	
Lasten nousu-aika . .	172.	töfi)	203.
Helmin kiikkulaulu . .	174.	Sodasta näin unta (Petöfi)	205.
Pikku Helmin luvunlasku	175.	Tytön ikävöiminen (Viro-	
Pikku Helmin maantiede	175.	lainen kansanlaulu) .	206.
Kissa ja hiiri	177.	XI. Kuun tarinoita	211.
Paimenessa	178.	XII. Novelleja:	
X. Suomennoksia.		Viimeinen Rekryytin otto	263.
Neidon tunnustus (Kään-		Hollannin saaristossa .	302.
nös Saksasta) . . .	179.	Viimeinen kosija . . .	318.
Nuoruus (Runeberg'in		Viimein kohtaukseni Nea-	
mukaan)	181.	pelin rosvoim kanssa	326.
Lorelei (Heine) . . .	184.	XIII. Tarinoita lapsille.	
Louhikäärmeen tappaja		Mielikki	* 337.
(Schiller)	186.	Parhain soturi	341.
Sataa (Petöfi)	198.		

IX. Eastern Division

For details

See also

Volume 1

1. Eastern Division

2. Eastern Division

3. Eastern Division

4. Eastern Division

5. Eastern Division

6. Eastern Division

X. Southern Division

For details

See also

Volume 1

1. Southern Division

2. Southern Division

3. Southern Division

4. Southern Division

5. Southern Division

XIII. Technical Reports

For details

See also

Varpunen.

Jos ruikutella voisin
Ma kielin sataisin
Tai kiurusena oisin
Kohoova pilvihin, —

Niin aina kiitteleisin
Suloista Suomea,
Ja Jumalalle veisin
Ma huokauksensa.

Hän silmät ehkä loisi
Myös meihin raukkoihin
Ja päivän paistaa soisi
Saloihin synkkihin.

Ei ääni mulle suotu
Oo satakielisen;
Heikoksi siipi luotu
Ei kanna taivaasen.

Vaan laulustani kuitenkin
En huoli vai'eta,
Kun ääni lintuin muitten
Ei kuulu talvella.

Paremmat laulu-äänet
Keväällä ehtinee,
Niin kuullessaan noita
Jo varpu vaikenee!

Lemmen aamu.

Jo vaipunut ol' sydämeni toivo, —
 Kuin yö ol' mielen' synkeä ja musta
 Ja tunnon aallot epäilyksen jäissä!

Mä tulin luokses — poskes punastuivat! —
 Se oli lempen' armas aamurusko!
 Ja toivo sydämessän' heräs jälleen.

Ja säde kirkas säihkyi silmistäsi! —
 Se oli lempen' ensi päiväkoitto!
 Ja pimeys sydämestäni haihtui.

Sä sanan yhden virkoit ainokaisen! —
 Ja lemmen päivä kohos kokonansa!
 Ja niotokset mun sydämessän' suli.

Sydämelle.

Sydän, sydän saastahinen,
 Kuinka tohditkaan sa kurja
 Pyhää neittä ihaellen
 Toivoin tykyttää?

Katso, silmäns' aurinkohon
 Tomun laps kun tohtii luoda,
 Puhdas paiste, kirkas loisto
 Silmät sokaisee!

Kerta ainoo vaan mun anna
 Häntä nähdä, ihaella!
 Sokeentuu kun siitä silmän',
 Muut' ei näe kuin häntä vaan!

Armaalleni.

Pyhää pantuna tult' on pohjaan nuorukais-rinnan,
 Luojan enkelien lahja lempeilevään.
 Kuonast' erite luo se kullan kiiltävän pinnan,
 Uhrisavuna vie sielun taivohon päin.
 Ilmahan korkeellen sen leimu loistava entää,
 Valkaisee valoneen yötäkin pime'impää;
 Ympäri manteren, maan sen säihkyvät säkenet lentää,
 Sydän jäätynehin syttymättä ei jää.
 Mut voi poloa, voi, jos lieden se hurjana heittäis,
 Raivoten rauniot vaan jäljiks jättävä ois!
 Voi myös, voi, tomu maan jos pyhän valkean peittäis,
 Tuli jos taivahinen turhaan sammuisi pois!
 Viaton Vestali Sä, oi tule ja tultani varjoo,
 Viritä väsäyvää, hillitä hurjenevaa!
 Siunauksena näin se valoa, lämpöä tarjoo,
 Herran asehana suurta toimehen saa.

Nyt on aika armastella.

Kukka kuihtuvi ihana
 Syksyn synkeän käsissä;
 Liedon perhon liipoittimet
 Runneltuupi, raukeaapi
 Talven kourissa koviissa.
 Kultaseni, kaunoiseni,
 Nyt on aika armastella,
 Aika suuta suikkaella,
 Hunajata huuliltasi
 Imeskellä ahnehesti,
 Kosk' on kerkeän keväimen
 Päivyt vielä paistamassa,
 Aurinko alenematta!

Tottelemattomat jäsenet.

Jäsenillen' vihastuen virkoin:

«Voipa teitä, pahat palkkalaiset,
 Orjat uskottomat, pettäväiset!
 Toista teille käsken, toista teette:
 Jalat Lindan luo mun aina vievät,
 Vaikka kuinka pyrin pakoisalle;
 Lindan puolehen myös silmät siirtyy,
 Josko luonen taivaasen tai maahan;
 Poski hehkuu, rinta huokoavi,
 Tuovat sala-tunteheni ilmi.
 Aikaa arvannut ois Linda kaikki,
 Jos ei suuni tok' ois uskollisna,
 Sanois muita valhetteliijoiksi». —
 Nuhdellessan' näin jäseniäni,
 Linda äkkipäätä vastaan astui. —
 Nytpä suukin petti, huus: «Oi armas!»

Kova rangaistus.

Neito:

«**H**yi, poika häijy, rinnastan'
Sä ryöstit sydämen;
Sua ilkiöt' en ikinä
Nyt päästä irrallen!»

«Sä olet aarteen' armaimman,
Kalleimman ryöstänyt;
Siit' otan iki-orjaksen'
Ma sielus, ruumiis nyt».

«Kovasti sormes sidottu
On kultapaulahan,
Ja kahleheksi kytketyt
Käsvarten' kaulahan».

«Varkailla muilla leipää on
Ja vettä ruokanaan;
Sun rangaistukses julmempi, —
Saat suuteloita vaan».

Poika:

«Oi neiti, rangaistukseni
On tosin armoton,
Ja sielukin ett' orjana,
Se kauhe'inta on».

«Niin vahvast' onpi vangittu
Mun sielun', että sois,
Jott' ijät kaikki kestävä
Tää orjuutensa ois!»

Lempeni ja viisas ystäväni

«**P**etosta, valhetta on lempi,
Mitätön, tyhjä uni vain!»
Näin ystävä kokenehempi
Suloista nauroi onneain.

Kun valhe lie, ah ijäst' ikään
Jos totuus tulematta ois!
Jos unt' on, soisin ettei mikään
Herättää koskaan mua vois!

Armasta odottaessa.

Istun ikävissäni:

Kauan kulta viipyvi,
Verkkaan aika vierevi —
Riennä, aika, riennä!

Riennä linnun lentimin,
Sotkan siivin nope'in —
Verkkaan vieret kuitenkin —
Riennä, aika, riennä!

Tulipa jo kultani,
Lepää kainalossani,
Mailma kaikk' unohtuvi —
Viivy, aika, viivy!

Illalle.

Joudu, ilta kaunis,
 Tyyni meille tuo!
 Loppu päivätöille,
 Lepo, rauha suo!

Asettele aallot
 Lammin läikkyvän,
 Ett' taas kuvastaisi
 Saaren viherjän!

Lampi läikkyväinen
 Mielenikin on,
 Päivän hälinässä
 Raukka rauhaton.

Vaan kun joudut, ilta,
 Häly viihtyvi,
 Näen ainoasti
 Kuvan kultani.

Miks sua rakastan ma?

Näen sulla kauniit silmät,
 Näen sulla soman suun.
 Sua sikskö rakastan ma? —
 Niin onpi monen muun.

Sull' onpi viisas mieli,
 Sä olet taidokas.
 Sua sikskö rakastan ma? —
 Kyll' onpi vertojas.

Sull' lempeä on sydän,
 On sydän viaton.
 Sua sikskö rakastan ma? —
 Niin monen neidon on.

Miks siis sua rakastan ma
 Kaikista enimmin,
 Niin että edestäsi
 Maan kaiken antaisin?

Mun omani sä olet,
 Mun oman' ainoa;
 Siks maailma ei kannan
 Toist' yhtään vertaista.

Haudan partaalla.

Lapioi, lapioi!

Hautuumiesi, lapioi!

Jota niinkuin terää silmän

Varjoin tuulosistakin;

Sen nyt povéen mustan, kylmän

Maan ma itse upotin.

Lapioi, lapioi,

Kultan' maahan lapioi!

Lapioi, lapioi,

Hautuumiesi, lapioi!

Käydess' ennen käsityksin

Helppoittaa ma koitin tien;

Nyt mä tänne jätän yksin,

Tupaan kolkkoon, outoon vien.

Lapioi, lapioi,

Armaan' maahan lapioi!

Lapioi, lapioi,

Hautuumiesi, lapioi!

«Miksi: elo?» kysyin ennen;
 «Ilohan ois oikeempi!»
 Ah nyt ilon' katos tännen,
 Elostani erosi.
 Lapioi, lapioi,
 Onnen' maahan lapioi!

Lapioi, lapioi! —
 Herra — voi! — Mut mi soi? —
 Virsi, jonka hältä kuulin,
 Kun hän jätti hyvästi,
 Jonka kylmenevin huulin
 Riemuin vielä veisasi!
 Virsi soi, virsi soi,
 Pyhä virsi, soi, ah soi!

Virsi soi, virsi soi,
 Pyhä virsi, soi, ah soi!
 Virsi täynnä uskallusta,
 Voiton virsi autuas! —
 Nyt miss' otas, Tuoni musta?
 Miss' on saalis voitostas?
 Virsi soi, virsi soi,
 Pyhä virsi, soi, ah soi!

Kahden kesken.

vi kiinni! — näin — kas nyt ei kukaan saa
Meitä häiritsemään päästä tännen. —
Sata taas ma sullen annan suudelmaa,
Sata kertaa halaan, niinkuin ennen.

Ja sun sinisilmiis uskollisihin,
Täynnä rakkautta hellää, pyhää,
Kyynel sopukassaan hymyilevihin,
Niinkuin lumottuna katson yhä.

Kulta, kultan' armas! Taasko istutaan
Täällä hiljaa, salaa, kahden kesken! —
Mut ah! — Tyhjäähän tää seinäkuva vaan
Hengetön, on kumppalina — lesken!

Tyhjyys.

Ma kodissani kuljen — kaikk' onpi ennallaan,
 Ja kuitenkin ah kuinka kaikk' on toista!
 Huoneen' on siivot, sievät, kaikk' kalut paikoillaan,
 Kukatkin vielä rehoitellen loistaa.
 Mut minä käyn ja katson: miss' on se käsi nyt,
 Mi kotin' on näin sieväks, suloiseks sääntänyt?
 Miss' onpi kodin «vaimo», sen henki hoitava,
 Sen päivänpaiste armas, sen sydän siunaava? —
 Tyhjää, tyhjää!

Ja lapset pyörii, hyörii taas leikki-ilossaan —
 Ah eihän pienet raukat tiedä mistään! —
 He nauraa, laulaa, hoiskaa, myös itkee toisinaan
 He pienoista vastoinikäymisistään.
 Mut minä käyn ja katson: — miss' äidinsilmä on,
 Tuo väsymättä valpas, tuo uinahtamaton?
 Miss' äidin sydän hellä, mi lievens suruja,
 Ja sadat ilot keksi? — Voi lapsi parkoja! —
 Tyhjää, tyhjää!

Ma kamarissan' istun, taas sujuu multa työ —
 Eläväll' onpi elävistä huoli —
 Ja tässä rinnassani kuin ennen sydän lyö —
 Ei särkynytkään se, vaikk' armas kuoli!
 Mut miss' on hän, mi töistä mun kanssa' iloitsi,
 Varoitti ylpeillessä, pelossa rohkaisi?
 'Tyhj' onpi kiikkutuoli työpöytän' ääreinen,
 Ja tuolla pieni sohva tuo myös — — ja sydämen' — —
 Tyhjää, tyhjää!

Uusi sulhas-aika.

Mä muistan sen kuink' ennen illan tullen
 Sä morsianna istuit mua vuottain,
 Pelolla hiukan, vaan myös toivoin, luottain;
 Omashan tulevansa lupas sullen.

Sä katsoit ikävöiden ikkunastas:
 «Tie on niin pitkä, pimeä syys-ilta. —
 Päässeekö vaan hän toimitettavilta?» —
 Samassa suukkonen jo sulle vastas.

Taas pitkä, pitk' on tieni luoksi armaan.
 Mi siitä? Iloin halki mailman rientäis,
 Jos vaan, kun perillen sun tykö's entäis,
 Vastaani rientäväsi toivois varmaan.

Tuon pitkän tien ma yhä käyn luo kullan. —
 Mut ah! Ei syliään nyt enää suo hän,
 Ei minuun enää katsettakaan luo hän —
 Mun morsiamen' se asuu alla mullan!

Näin joka pyhä kirkonmaalle kuljen. —
 Ah taas hääpäivähän jo haluaisin,
 Kun lakkaamatta taas sun nähdä saisin,
 Kun ijäks omanan' sun syliin suljen.

Helmi ja isänsä.

Isän polvilla Helminen kiikkuu,
 Sulosilmin se — kas! — hymyilee.
 Mikä pienoisen mielessä liikkuu,
 Kun se hiljaa näin iloitsee?

Mikä? — Last' isä lempivi pientä
 Viel' entistä hellemmin,
 Sen luoks' yhä töistähän rientää,
 Tukehuttavi suudelmin.

Oi Helmi, kun petturi suuri
 Ei vaan isäs lempivä lie! —
 Sua suudellessa nyt juuri
 Hänet minnekä miettehet vie?

Ah Tuonelan nyt salaisuutta
 Hän tuskalla tutkielee,
 Tai taivahan hän avaruutta
 Ikävöiden mittaelee.

Suut' antavi sulle, mut toista
 Se suudelma tarkoittaa;
 Sua halaa, äitiäs muistaa —
 Kuva äidin se lemmen saa.

Oi Helmi, kun petturi suuri
 Ei vaan isäs lempivä lie! —
 Sua suudellessa nyt juuri
 Hänet minnekä miettehet vie?

Kaikkein vaikein.

Ma kuulin: lemmen lahja suurin on,
 Mink' ihminen voi ihmiselle antaa,
 Kun oman henkensä hän uhriks kantaa
 Ja armaan puolesta käy kuolohon.

Oisinko sijastasi kuolemaan
 Ma mennyt? — Ah en hennonut ma oisi!
 Vaikeempi on, kuin olla kuolo voisi,
 Ett' elää täytyy surren armaintaan.

Unhoitus.

Minua lohdutellaan: «Aika tuo
Haavoihis voiteen, lievitystä suo,
Ja viimein lähestyypi unhoitus,
Surujen kaikkein varma parannus».

Vai unhoitus? Vai muistaakaan en sais?
Kuvakin armaan multa katoais?
Lohdutus armoton, mi ryöstää vois,
Mit' edes kuolokaan ei vienyt pois!

Ah suloinen mun suruisuuteni,
Ah suruinen mun suloisuuteni,
Sä muisto pyhä haihtua et saa! —
En voi, en tahdokaan hänt' unhoittaa.

Ihmis-seuroissa.

«Jos koittaisit taas mennä seuroihin! —
Mit' auttaa yksin istuin surkastua! —
Saat nähdä: muiden iloisuus myös sua
Mietteisín saattaa iloisempihin». —

Ma läksin. — Illo, nauru, hälinä
Ja leikkipuheet kaikui parhaillansa.
Ma kuultelin — ja nauroin muiden kanssa. —
«No miltä tuntuu?» kysyi ystävä.

— — — — —
«Kuin aaltoin tanssi, paiste auringon
Kirkkainkin hänellen, jok' ulapalla
Tuul'-ajon' yksin keikkuu avaralla,
Kun laiva särkyi haaksirikkohon!»

Hiljaa!

Hiljaa! — Armahani nukkuu — Hiljaa!

Tyynnä, suloisena lepäävi
Hän kuin rauhaan päässyt marttyyri;
Päättänyt on pitkän, raskaan vaivan,
Nukkuvi nyt huoletonna aivan.

Hiljaa! — Armahani nukkuu — Hiljaa!

Vaikene, oi murhe vaikea!
Hiltiy, oi tuska haikea!
Häiritäkö hältä rauhan voisin?
Takaisinko elon pauhuun soisin?

Hiljaa! — Armahani nukkuu — Hiljaa!

Mieltä riuduttava rakkaus,
Rintaa kalvavainen kaipaus,
Ikäväni, tunteheni kaikki
Itsekkähät, olkaa vaiki!

Hiljaa! — Armahani nukkuu — Hiljaa!

Puolen vuoden päästä.

Hymyillen sanoit: «Surus viihtynyt
 On viimein, mielessäsi virjennyt
 Taas entinen on into, katseestas
 Taas loisto kirkas paistaa, poskillas
 Taas raittiin veren puna hohtaa — voi
 Mink' ilon minulle se näkö toi! —»
 Näin virkoit, uskollinen ystävä,
 Murhettan' surevainen, säälivä.

Vaan näitkö rannalla Sicilian
 Sä koskaan Etnan vuorikukkulan,
 Mi lesken' yksinäisnä kohoaa
 Sen salmen suull', jost' yl' ei mennä saa?
 Sen rinteist' itää viini tulisin,
 Ei kukat missään loista tuoreemmin,
 Ja lumist' ikuisista kimmeltää
 Sen rohkeasti pystynäinen pää.
 Luulispa: ilo tääll' on riemuinen!
 Luulispa: rauha tääll' on ainainen!

Ilohan vaan, mi muu, nuot kukat lois,
Ja rauha vaan näin tyynenkylmä ois.

Sä petyt — kulukoon vaan tuokio
Ja taasen puhkee salatuska jo.
Reventeet umpeenmenneet pakahtuu,
Ja kivut katkerimmat uudistuu,
Ja rakkaus taas hellin, hartahin
Ja kaipausten liekki palavin
Taivasta kohti pyrkein kohooa,
Sielt' armast' alas turhaan tavoittaa.
Ja silloin viimein lähde kyynelten
Kuohahtaa yli, paisuin tulvillen,
Ja polttavalla laavavirrallaan
Hävittää kaikki, mihin sattuu vaan.

Miss' on nyt kukat, ilon kuvaus?
Miss' on nyt lumet, rauhan ilmoitus?
Ylt' ylitsensä vuori mustihin
Puettu taas on suruvaatteisin,
Ja päänsä, valkeelt' äsken paistava,
Peitetty taas on murheen tuhkillä. —
Ah, pitkä työ taas ajalla nyt ois,
Ennenkuin peitteellän ne peittää vois!

Ma olin rikas.

Ma olin rikas, kaikkein rikkahin!
 Mull' oli kaikki, mitä rohke'in
 Miel'-kuvitus vaan koskaan luoda vois,
 Ja mitä toivo tulisinkin sois;
 Mull' oli maan ja taivaan rikkaus —
 Mull' olit sä, mull' oli rakkaus!
 Kaikk' kuolo ryösti — kerjäläisnä saan
 Nurkassa tässä nyt ma seista vaan,
 Nöyrästi kumartain ja kiitellen,
 Jos rikkaat joskus edes roposen
 Minulle viskaa — säälin sanasen.

Mut miltä tuntui katsees?

Minuhun muinoin katsoit ja virkoit: «olen sun!»
 Ja silmä sulii silmään ja sielu sieluhun.
 Ma kerroin pelkon' kaikki ja tunteen' tuliset,
 Sä mullen ikäväsi ja toivos salaiset.

Taas loit nyt katseen pitkän ja kirkkaan minuhun,
 Taas sulii silmä silmään ja sielu sieluhun;
 Et jaksanut nyt enää sä virkkaa sanaakaan —
 Sä katsoit ja mä katsoin näin puhumatta vaan.

Kosk' ensilemmen katseen mä muinoin sulta sain,
 Niin tuntui: «tään maan päällä mä olen autuain!»
 Mut miltä tuntui katsees, kun multa läksit pois? —
 Se tuntui, niinkuin tuolla jo taivaass' oltu ois.

Vapaa.

Sä olet vapaa taas — niin mulle sanotaan —
 Saat vapaast' ihaella suloisuutta;
 Sun lupa onpi onnea taas uutta,
 Jos mistä mieli tekee, mennä hakemaan! —

Ma olen vapaa! — näinhän mailman ympäri
 Liehuilla myös maanpakolainen saisi,
 Vapaasti, minne mieli houkuttaisi.
 Yks paikk' on kieltytty vaan — se, jota rakasti!

Neidon rukous.

Yksi kultaa kiiltävää rukoelevi,
 Toinen ankaraa anovi valtikasta,
 Viisautta Salomo kuningas suuri
 Pyys polvillansa.

Mitäpä ma rukoellen, neito raukka?
 Sydämeni soisin lähteeks puhtaimmaksi,
 Sulokuvan armaan sulhaseni siihen
 Ain' asumahan!

Ainoa hetki.

Mä hetken vain
 Sun nähdä sain,
 Vaan ei kuvas katoa muistostain.

Näin hetken on työ,
 Kun salama lyö,
 Mut ijäks jäljen se puuhun syö.

Oi riemuisaa,
 Oi katkeraa,
 Oi hetkeä yhtä ja ainoaa!

Unhoittaa pois
 Sit' en mä vois,
 Vaikk' kuolon mulle se muisto tois!

Ne ovat vait.

Sä lausuit: «lempi-onneas
Kadehdin totta tosiaan!
Kun kuultelen sun lauluja,
Lemmestä yhä kuulla saan.
Sua tänään Kaisa katselee,
Huomenna Aina halailee,
Taas toiste Valpuri suo suuta,
Näin joka laulu tuopi uutta.
Kylässä tokko yhtään lie,
Jot' ei sun luokses lempi vie!»

Ma huokasin: «ah jospa vaan
Minulla yksikin kulta ois!
Sitähän aina huudetaan,
Mimmoista vasta saavans' sois.
Jotk' omakseen jo kullan sait,
Ne ovat vait, ne ovat vait!»

Yhteen kasvaneet koivut.

Kaks kasvoi koivahaista,
 Kaks vesoi valkeaista
 Yksillä perillään;
 Juurensa yhteen juuttui,
 Tyvensä yhteen puuttui,
 Latvat on erillään.

He niillä huiskaellen,
 He niillä kuiskaellen
 Puhuelevat näin:
 «Kuin tänne, kumppalini,
 Osait parihini,
 Kuin vierit vierehein?

Mun emä maahan puotti,
 Sun kevätuuli tuotti
 Siipinsä kepe'in.
 Jos toinen meistä sortuis,
 Nyt murehisin murtuis
 Myös kohta toinenkin.

Neidon lohdutus.

Muinoin houkka huokaelin,
 Vähätietoinen valitin,
 Koska kultani erosi,
 Armas läksi muille maille.

Nytp' en aiheetta apeudu,
 Suotta surekaan eneä,
 Keinon keksin tuskalleni,
 Mutkan murheellen osasin.

Eron päivä kun tulevi,
 Sulho tielle suoriuvi,
 Merenrannalle menevi, —
 Riennän rannalle minäkin;
 Siinä vielä viivyttelen,
 Kovin kahlehin pitelen.

Kunpa päässeepi käsistä,
 Pursin poijes purjehtivi,
 Joko jäänen mä jälille?
 Enpä jää mä sittenkänä!

Jalkani se jäi jälille,
Mutta silmät seuroavi
Ulapan sini-selille,
Lakkipäille lainehille.

Vaan kun kultani katoovi,
Etten hänt' eroitakana,
Silmini selitäkänä,
Joko jäänen mä jälille? —
Enpä jää mä silloinkana,
En jää silloin, enkä milloin,
Enkä ilmoisna ikänä!
Josko jäikin silmä raiska,
Raukesi ilman rajoille,
Ajatukseni ajelen,
Työnnän mielen mietteheni,
Ajan toivoni tuliset,
Työnnän hehkuvat haluni.
Ne ne parvessa pysyvi,
Sulhoani seuroavi,
Väsymättä, uupumatta,
Hetkekskänä heittämättä,
Vaikka kulkis kaikki rannat,
Vaikka äärihin mailman!

Nimetön sormi.

Sai nimen sormet kaikki,
 Yks nimettömäks jäi.
 Kaikilla muilla arvo
 Vai ois, täll' yksin ei?
 Rumemp' on peukaloinen,
 Sakari mitätön,
 Miks neljäs sorm' on halpa,
 On yksin nimetön?

Kun ihmis-sydämmehen
 Lemp' ensin syttyvi,
 Se kytee salaa, piillen
 Kaikilta kainosti.
 Tää veitikka se tietäis,
 Vaan viel' on äänetön,
 Ei nimeä se virka —
 Siks on se nimetön.

Vaan koska kerran lempi
 Sanoiksi puhkeaa

Ja nimen armaan, kalliin
 Rohkeesti ilmoittaa,
 Kun neljäs sormi julki
 Saa kultakiehkerön —
 Nimellisekskö muuttuu
 Jo silloin nimetön?

Ah onnellen, min lempi
 Maan päälle tänne loi,
 Säteelle paratiisin,
 Ken nimen antaa voi?
 Sanoilla moinen autuus
 On selittämätön —
 Siks lemmen sormi nytkin
 Ja ain' on nimetön.

Sydämen taisteluita.

Lempen' armas, kuollut, hautaan vaipunut,
 Elon' aurinkoinen ijäks laskenut,
 Hautaan kanssas vaipua mun salli myös,
 Ijäks peittäköön mun rauhallinen yös!
 Tuolla — kas! — tuo ranta kuollut, talvinen, —
 Tuonen kirkas valkovaippa peittää sen;
 Meri elää, jos se elämätä on,
 Sysimustin aalloy kuohuu rauhaton.
 Elon merelt' — ah! — jos pian päästä pois
 Kuolon rantaan loistavaan ja tyyneen vois!

Vaan mi tunne kumma, tunne autuas? —
 Sydän, hourailenko, vai näet unias? —
 Mist' tää outo riemu, ihme suloisuus?
 Niinkö taivaass' alkaa elon päivä uus?
 Minkä kuolo ryösti, näinkö jälleen saan?
 Lempi haudattuko nousi haudastaan?

Ei! — Ei! — poistu kauas, petos ihana,
 Viettelevä sydäntäni heikkoa!

Armas olet, liiankin jo armas, vaan
 Armaaksen' en sua tunne kuitenkaan. —
 Mikä kuoli, kuollehist' ei nousta voi —
 Virvatuli viekas olet, valhekoi!
 Uusko lemp' ois nimes — lemp' on aina uus,
 Aina vanha, yks vaan, se sen salaisuus, —
 Lempo häijy olet, käsin rohke'in
 Saastuttava murheen pyhän temppelin!

Lempo! — näinkö kirkas katsantonsa ois?
 Sekö herättää näin pyhän tunteen vois?
 Vainaan nimen huudan, tuo ei poistukaan!
 Jumalaa mä rukoilen — tuo hymyy vaan! —
 Herra! Oisko mahdollista? — Vitsaus
 Oisko kärsitty — taas suotu siunaus?

Oi kiitos!

 Oi kiitos kaikesta onnestain,
 Min tahtomatt' olit luonut;
 Ilosta, riemusta, minkä sain,
 Min tietämätt' olit suonut;
 Ja voimast', innosta koettamaan
 Taas korke'impihin uudestaan,
 Min silmistäs olin juonut!

Turh' oli toivoni — luotas pois
 Jo sun sydämes minut syöstää.
 Sun lempes aartehen' ollut ois,
 Sen toinen multa nyt ryöstää. —
 Oi kiitos kuitenkin! — Minkä sain,
 Ei ryöstää voi, se on muistossain
 Kuin tähti tuikkiva yöstä.

Keväällä 1876.

Mä lempeni hautaan peitin —
 Se vaipui jo kuolleeksi —
 Sen päälle mä mullat heitin,
 Ja lausuin: «ain' ijäksi!» —
 Näin luontokin, talven saapuin,
 Kaikk' kukkaset hautaa pois,
 Ne peitellen lumikaapuin,
 Kuin enään ei toivoa ois.

Nyt raukesi talven valta,
 Taas lähti jo järven jää,
 Sulaneitten hankien alta
 Taas pälvet jo pilkistää.
 Kohos jällehen luonnon rinta,
 Elohon se jo virkoontuu.
 Ja kohtakin nurmen pinta
 Kukin kirjavin kaunistuu.

Mä katson tuot' ihaellen,
 Suloutta, min taas kevät soi,

Ja mietin: mullekin jälleen
 Kevät toinen tullako voi?
 Tää mun sydämen', joka musta,
 Kuloheinäinen nurmi on vaan,
 Sill' oiskohan uskallusta
 Taas kukkia milloinkaan?

Suviolaulu.

 isin pääskynä mä piennä,
 Suvilintuna suloisna,
 Lenteleisin, liiteleisin,
 Suomehen suhauttaisin.
 Sitten sinne saatuani,
 Perillenpä päästyäni
 Ilmassa iloitteleisin,
 Räystähällä riemuitseisin
 Kesän kaunihiin tulosta,
 Tulost' armahan auringon.
 Vaan jos itkevän näkisin,
 Huolellisen huomaitseisin,
 Hälle mä viserteleisin:
 «Mitäs itket, ihmisparka,
 Murhehdit, sä Mannun lapsi? —
 Kohtalosiko kovuutta?
 Sydämeskö sulatuutta?
 Katso luonnon kauneutta,
 Ihanuutta ilman kaiken:
 Suot jo läikkyvi sulana,

Järvet jäiden kahlehitta,
 Nietos nurmelta katoopi,
 Häviääpi maasta hanki,
 Päivyen taas paistaessa,
 Ahavan puhaltaessa;
 Korpi kukkia on täynnä,
 Puiden latvat lintusia;
 Kukat ne hajuelevat,
 Lintusetpa laulelevat:
 «Iloitkaamme, riemuitkaamme,
 Laulakaamme, kiittäkäämme!
 Suven meille Luoja saattoi,
 Jumalamme joudutteli!»

«Ällös itke, ihmisparka,
 Murhehdi, sä Mannun lapsi!
 Hänpä, joka suven saattoi
 Näille Pohjankin perille,
 Joka kaikki suot sulatti,
 Pani järvet aaltoomahan,
 Kukat pienet kukkimahan,
 Lintusetkin laulamahan —
 Suven saattaavi sinullen,
 Kesän kerran kerjittävi.
 Sielus nietokset sulavi
 Lempensä lämmittämällä,
 Huoles hattarat hajoovi
 Henkensä puhaltamalla!

Onneton.

Päiväpaisteell' astuissani
 Varjo vieress' astuvi,
 Ei se musta, pimeäinen
 Luovu koskaan luotani.

Josko poies paennenkin
 Iloisien joukkohon,
 Suru aina sydäntäni
 Puree, kalvaa ponneton.

Tulis yö ja auringoisen
 Tulet tuimat sammuttais,
 Varjo synkkä vierestäni
 Silloin ehkä katoais.

Tulis Tuoni toivottuni,
 Veisi rauhan majoihin,
 Nukkuessan' nurmen alla
 Nukkuis musta murhekin.

Juomalaulu.

(Nuotti: Sjung om studentens lyckliga dag).

Maljat, veikkoni, täyttäkää!

Vielä nyt veren kuohuvi kosket,

Nuoruus se punastuttavi posket;

Nuoruuden olkohon malja tää!

Mietteet murheiset

Poies haihtukoon;

Tuskat turhaiset

Nuoruuden kevyt miel' pakohon ajakoon!

Ensimaljan nyt nuoruus saa!

Niin! maljan sen nuoruus saa!

Hurraa!

Toinenpa malja se armahan on!

Mit' olis nuoruus rakkaudetta?

Niin olis kuin kevät kukkahisetta,

Kolkko vaan, iloton, suloton!

Autuus taivahass'

Lempi on sula vaan.

Maan pääll' autuas
 Olen kun katsoa kultani silmihin saan.
 Toisen maljan sen armas saa!
 Niin! maljan sen armas saa!
 Hurraa!

Kannun pohja jo pilkoittaa.
 Viimeisen kerran täytän mä maljain.
 Tehkää se myös: päin juokaamme paljain!
 Maljan viimeisen saa kotimaa.
 Huokaus viimeinen
 Suomen olkohon!
 Suomen etehen
 Viimeiseen pisaraan veri vuotakohon!
 Maljan viimeisen saa kotimaa!
 Veren viimeisen Suomenmaa!
 Hurraa!

Soittoa kuullessa.

Kai'u, kai'u, kaunis ääni,
Sävel, soi'os, suloinen!

Soidessasi mielen myrsky
Rauhaan viihtyvi;
Sydämessä huima hyrsky
Aaltoin tyyntyvi.

Kai'u, kai'u, kaunis ääni,
Sävel, soi'os suloinen!

Ketoa kuin kuivuvaista
Kaste kostuttaa,
Niinpä rintaa riutuvaista
Soittos virvoittaa.

Kai'u, kai'u, kaunis ääni,
Sävel, soi'os, suloinen!

Toivon kukat kuihtunehet
Tointuu tuoksuumaan;

Syämen linnut paennehet
Taas saa laulamaan.

Kai'u, kai'u, kaunis ääni,
Sävel, soi'os, suloinen!

Sotamies-laulu.

No, miehet, miekat naulahan
 Nyt pankaa riippumaan!
 Käs' vasen neidon kaulahan,
 Pikari oikeaan!
 Kuin syksyn kukka kerkeä
 On sotamiehen elämä,
 Sen mettä aik' on imeä,
 Kun vielä kukoistuu.

Mi haitta, josko juotanee
 Nyt liika pisara —
 Se verenämme vuotanee
 Jo maahan huomenna.
 Siis juokahamme, veikkoset,
 Ett' tappelussa punaiset
 Ei ehtyis veren lähtehet
 Tok' ennen aikojaan!

Jos huuleen huuli haipunee,
 Hiis sitä moittikoon —

Pianpa päämme vaipunee
 Maan kylmään kainaloon.
 Siis lempikäämme, veikkoset,
 Siis suudelkaamme, poikaset,
 Kun vielä huulet lämpöiset
 Nyt suuta tarjoaa!

Pikku Julius vainaa.

Mamman Luli pikkarainen
 Läksi maailma-matkalleen,
 Mut jo pian lapsukainen
 Väsyi pienin jalkoineen.

«Syliin, syliin!» itki Luli;
 «Enemp' astua en voi!
 Kohta enkeli jo tuli,
 Lepoon Lulin päästä soi.

Järven rannalla.

Jyriseepi järvell' aaltoin hyrsky,
 Heitä möyryttääpi hurja myrsky,
 Pilvet mustat peittää koko taivaan,
 Peittää auringonkin aivan.

Rantaa vastaan vyöryin laineet riehui,
 Kuohuns' ilmaan lennättäin ne kiehuu,
 Pyrkis ulos piiristään, mut sortuu,
 Voimatoinna uupuin murtuu.

Ihminenkin omin voimin pyrkein
 Yli hälle säätyin rajain jyrkkäin,
 Ryntää, ponnistaa, tai siivin koittaa
 Ylä-ilmoiss' sijan voittoa.

Mutta kaikk' on turhaa, kalliona
 Luojan sääntö liikahdamatonna
 Kestää rynnäköt; turh' on myös lento,
 Ihmis-siip' on aivan hento.

Uhka-ylpeyden myrsky tuopi
 Pilvet vaan ja pimeyttä luopi
 Meidän välillen ja suuren Luojan,
 Ainokaisen voiman suojan.

Asetu, oi aaltoileva rinta,
 Tyyneksi kuin järven kirkas pinta,
 Taivaan armo-aurinkoinen kohta
 Sitten sulle jälleen hohtaa.

Vedestä nyt kuuluu humu vieno,
 Taivahalle nousee sumu hieno;
 Sielukin näin tyynnä ainoasti
 Kohoo maasta taivoon asti.

Pää pystyyn.

Pää pystyyn vaan!

Sä olet mies, et halpa mato maan!
Mi kohtaakin, ei saa se sua sortaa,
Ei saa se sortaa, saa ei maahan murtaa.

Pää pystyyn vaan!

Pää pystyyn vaan!

Niin Luoj' on luonut parhaan luomistaan.
Inehimo, vaikka vaipuiskin jo huoleen,
Katsahtaa voi tok' ylös taivaan puoleen.

Pää pystyyn vaan!

Pää pystyyn vaan!

Ei Herra jätä lastaan milloinkaan.
Kun kuorman raskahan Hän päälles luopi,
Lujuuden, voiman, miehuudenkin suopi.

Pää pystyyn vaan!

Sun tahtosi tapahtukoon.

Mun sielun' onpi niinkuin erämaan
 Hiekoilla autioilla harhaileva,
 Jäljille yksin jäänyt seurastaan
 Ja turhaan kumppaliaan tapaileva.
 Herra, oi auta mua!

Mun sielun' on, ylt'-ympäri kuin ois
 Mull' yö vaan pimein, synkin, musta aivan,
 Kun tähti viimeinenkin sammui pois,
 Ja sammui minuun iskenytkin tuli taivaan.
 Herra, oi auta mua!

Kauhistuini sieluni jo lähestyy
 Parrasta toivottoman kadotuksen.
 Viel' askel yks, niin siihen syökseentyy —
 Se helvetin jo ammollaan näk' uksen.
 Herra, oi auta mua!

Mut nyt, nyt tunsinkin Sun apusi,
 Mi pois mun tempas partahalta nielun;

Pimenneen mielen' valos valaisi,
Ja lohdutukses täytti tyhjän sielun.
Herra, ma kiitän Sua!

Juur' ankarimpan' olit laupiaain,
Suurimman armos tuskass' annoit mulle.
Ma näin, ett' onni onnist' autuain,
On se, kun onnens' uhratuks saa Sulle.
Herra, maa kiitän Sua!

Suksimiesten laulu.

«Ylös Suomen pojat nuoret,
 Ulos sukset survaiskaa!
 Lumi peittää laaksot, vuoret,
 Hyv' on meidän luikuttaa!
 Jalka potkee,
 Suksi notkee
 Sujuileevi sukkelaan!»

Heräs tuuli tuntureilla,
 Lehahtihe lentämään. —
 «Sukkelat on sukset meillä, —
 Lähtään, veikot, kiistämään!
 Saishan koittaa
 Kumpi voittaa,
 Eikö tuulta saavuttais!»

Koti kontion on tuossa,
 Siihen sukset kääntäkää!
 Havuin alla korpisuossa

Vanhus nukkuu röhöittää. —

«Kuules, ukko,

Oves lukko

Miehissä jo murretaan!»

Kohoaapi kämmenille

Metsän kuulu kuningas. —

«Lähtään, otso, painisille,

Tässä löydät vertojas!» —

Hammasluske,

Keihäsryske

Kaikuttavi korpea.

Jo on karhu kaatununna; —

Keihäs sattui rintahan; —

Ukko nukkuu uupununna

Sikehinta untahan. —

«Riemuellen,

Soitatellen

Viekää saalis kotihin!»

Vaan kun verivainolainen

Suomehemme rynnättää,

Silloin saalis toisellinen,

Veikot, meitä hiihdättää.

Käsi sauvan,

Toinen raudan

Teräväisen tempoa.

Verihinsä kohta nääntyy
 Kuka meitä vastustaa,
 Kenpä pakoisalle kääntyy,
 Senkin suksi saavuttaa.
 Pelastettu
 Rakastettu
 Kohta onpi kotimaa.

Lumisateella.

Lumia lentää
 Ristin ja rastin,
 Leikkiä lyöden ja
 Taistellen;
 Vaan väsyneinä
 Vaipuvat viimein,
 Etsien rauhaa,
 Povehen maan.
 Mutta kun päivä
 Keväinen kutsuu,
 Pilviks ilmahan
 Haihtuvat taas!

Ihmiset myöskin,
 Maailman lapset,
 Raatavat, lempivät,
 Taistelevat;
 Vaan väsyneinä
 Horjuvat hautaan,
 Töistähän, teistään

Lepäjämään.
 Kerran kun kutsuvi
 Jumalan ääni,
 Henkinä nousevat
 Taivahasen.

Rantakalliolla keväällä.

Sä siintävä sininen reuna,
 Tuoll' takana talvisen jään,
 Oi milloin, oi milloin sun louna
 Tuo rantahan maa-paran tään?
 Taas toivoa taivahisinta
 Jo sykkii sydämeni,
 Taas huojeni huoleva rinta,
 Kun välkkehes lähenevi.

Mut mitä! — mi äkkiä poisti
 Taas ihanan näön, min näin,
 Tuon kultaisen sinin, mi loisti.
 Eess' silmien imehtiväin?
 Vai tyhjäkö oiskin se ollut
 Mun mieleni kuvitus vaan,
 Värillä taivahan tullut
 Vaan poloa pilkkailemaan?

Ah, jospa kuin merien myrsky
 Käsvarren' nyt väkevä ois,

Koht' aaltojen ankara hyrsky
 Jääpeittehen murtaisi pois!
 Tai aurinkona jos hetken
 Vaan paistaa lempeni sais,
 Jo laivat riemuten retkeen
 Taas tuttuhun kiiruhtais!

Mut linnuks luotu ma lienen
 Pääll' lumien visertämään;
 Ei voimat peipposen pienen
 Saa kesää rientelemään;
 Näin laulaa hän toki taitaa:
 «Oi toivo, se tyhjiin ei käy!
 Kyll' Luoja sun kevähäs laittaa,
 Vaikk' aina ei siintävän näy!»

Clarens'in hautausmaalla *).

Tule tänne, joka haet rauhaa!
 Muualla jos kuinkin riidat pauhaa,
 Täällä vihat viihtyy, sodat lakkaa,
 Yhdess' eroitetut makaa.

Venään, Puolan, Franskan, Saksan kansaa
 Täällä lepää rinnoin rauhassansa;
 Uskoillakin, toisiaan mi vainoo,
 Tääll' on sija yksi, ainoo.

Tule tänne, joka haet rauhaa!
 Täällä ei maan riidat enää pauhaa;
 Suuren sanan näet jo täytetyksi:
 Yksi paimen, lauma yksi!

---

*) Clarens on kylä Geneve-järven rannalla, missä lämpimän ilman-alan tähden paljon muukalaisia asuu talvella.

Rauta.

Suossa synnyin, suossa kasvoin,
 Venyin suossa viatoinna
 Äidin armahan povella,
 Mannun, maammoni sylissä,
 Paistoin purppuran punaisna,
 Ruostehena ruskeaisna.

Ilkeä inehmon lapsi
 Minut suostani sivalsi,
 Ryösti rinnoilta emoni,
 Otti iki-orjaksensa.

Tunki takkini tulehen,
 Tuhkin purppuran tuherti:
 «Hame orjan harmajana,
 Kulonkarva käskyläisen!

Pieksi paljoilla poloista,
 Mua muokkasi vasaroin:
 «Orjan niska notkeaksi,
 Orjan selkä sujuvaksi!»

Työnti tuimahan tekohon,
 Käski työhön kauheahan:
 «Mene kuuset kaatamahan,
 Heinät katkomaan heleät,
 Kukat taittamaan koreat!
 Terin tuimasti tuhoa
 Kaikki siivin siukovaiset,
 Jalan nelin juoksevaiset!
 Myöskin Mannun maammosesi
 Rinta raatele vakoihin!»
 Tästä työstä kauheasta
 Kaikki luodut kammoavi,
 Mua vaivaista vihaavi.
 Mutta malta, häijy herra,
 Varo, ilkeä isäntä!
 Itse orpoa opetit,
 Itse neuvoit ilkeäksi! —
 Kun nyt raivohon rupean,
 Yllyn vallan vimmaiseksi,
 Oman heimosi hävitän,
 Sinun itsesi katalan
 Virun sydän-verissäsi,
 Kylven keuhkosi kodassa!
 Sitten siinä pestyäni,
 Pestyäni puhtahaksi,
 Kiillän taasen kaunihina,
 Paistan purppuranpunaisna,
 Entistäkin ehdompana!

Tähden tuikkiminen.

Sä tähtönen kirkas,
 Oi sano mi voi
 Tuoll' olla sun virkas,
 Miks Luoja sun loi?
 Suur' aurinko vaan
 Voi päiveä suoda
 Ja eloa luoda
 Yl' ilman ja maan;

Kuu valoa tarjoo,
 Kun pimein on yö,
 Unt' elävään varjoo;
 Se hällä on työ.
 Kuin veljesi nuo
 Sä pieni et loista,
 Et pimeitä poista,
 Et ihmeitä luo.

Mut kuitenkin yhä,
 Kun tuikkeilet näin,

On rauhoa pyhää
 Mun sydämessäin.
 Ma rohkenen taas,
 Ja kepeämmällen
 Mun tuntuvi jälleen
 Täss' surujen maass'.

Kosk' yön läpi valon
 Näk' eksynyt mies,
 Hän tietävi: talon
 Tuoll' lekkuvi lies.
 Näin, tähtönen, liet
 Myös viittana varmaan,
 Mi luoks Isän armaan
 Laps poloiset viet!

Purjehdusretki.

Aamu onpi. Tyynnä lahti
 Niinkuin peili vielä lepäävi. —
 Mutta kas! nyt viiri heilahti,
 Tuulen tarkka, valpas vahti.
 Pian tunnet että tuuli valvoo:
 Värehille piirtyy veden kalvo,
 Raitis henkäys jo vilpastaa
 Paahtunehen posken,
 Ja, kuin ääni kosken
 Kaukahisen, metsä sohahtaa.

Nyt on aika, pojat, rientäkää!
 Vene veteen sysätkää!
 Purjeet valloillensa,
 Köydet kiinni paikoillensa!
 Onko valmis? — Kyll' on! — No,
 Sitten työnnä ulos jo!

Hiljallensa vene hiipii,
 Niinkuin hallitsija lintujen,

Kotka, vaikkei souda siipi,
Kiittää halki ilmojen.
Matka kulkee kulkuaan;
Seutuja siis katsellaan:

Tuossa näet ylpeä
Seisoo kallio;
Hänpä tahtoo kylpeä:
Paljaaks riisui jo
Ruumiinsa hän, veteen astui,
Mutta vasta jalat kastui. —
Tässä kas kuin koivu nuori,
Metsän sorja neitinen,
Kasvojansa hymyillen
Kuvastaa. — Hoi, käännä ruori! —
Siinä liki veden kalvoa
Oli salaluoto.
Niinpä usein muoto
Päält' on kaunis, sydän kavala. —
Katso nyt taas rantaa tätä
Someroista.
Tott' et toista
Löydä missään emännätä,
Joka siivota kuin vesi vois!
Järjestyksessään on kaikki täällä:
Kivi kaunihisti kiven päällä;
Kaikki pesty, huuhdottuna; pois
Ruhkat kaikki lakaistut,

Läjiin rantaan ajetut. —
 Voipa näiden näköin ihanuutta!
 Joka hetki yhä kuvaa muuttaa.
 Niemet, saaret, salmet, kaikki hyörii
 Ympäri,
 Tavoitellen, halaellen pyörii,
 Tanssivi.
 Näön yhden tuskin oikein näit
 Ihaellen,
 Jo se jällen
 Riensi pois, sä niemen taakse jäit.

Kotilahden kautta näin käy tie.
 Mutta viimeinpä jo joutuu
 Salmi, meren selälle mi vie.
 Metsä tuulen estää. Soutu,
 Veikkoset, nyt tarpeen lie.
 Näinhän myös, kun sulla työ on suuri
 Tehtävänä, sille uljaasti
 Riennät, mutta seisahdutpa juuri
 Ennenkun sä ryhdyt. Mielesi
 Epäellen liehuu. Toivo, joka täytti
 Rintasi, puhaltamatta on.
 Nyt, mi äsken huokealle näytti,
 Vaikea on, milt' ei mahdoton.

Tuossapa jo onkin salmen suu.
 Katso! Purje äsken riippuva

Höllällänsä niinkuin kuolleena,
 Äkipäätä jälleen vilkastuu.
 Kuni orhi, sotatorvet kuullen,
 Pysty-korvin hörkähtää,
 Niin nyt purje, tunnettuaan tuulen
 Hengen, riemuin säpsähtää.
 Taaspa höllästyy se, joko petti
 Tuuli taasen, vieteltyään jätti?
 Useinhan myös poika neiti-lemmen näin
 Sytyttää ja huoleti käy eteenpäin.

Ei, jo tuuli taasen palauupi,
 Purje täytehen jo pullistuupi;
 Vene, uljahasti päälle rynnäten,
 Alkaa taistelun kanss' aaltojen.
 Hei! kuin kokka nousten hyrskii,
 Lainehia vastaan tyrskii.
 Vimmastuin,
 Vaahtosuin
 Aalto estää koittaa
 Kulun rientoa,
 Mutta murtuu voimatta.
 Vene voittaa,
 Laineen niskallen
 Jaloin polkien,
 Kohoaa se korkealle,
 Rientää avaralle
 Selällän vaan eteenpäin. —

Mieskin vankka näin
 Astuu tietään mailman kautta;
 Turhaan ponnistaa,
 Turhaan pauhajaa
 Pahat vastaan, ei se auta.
 Oi sä raitis, jalo miehentyö,
 Kamppaelu aaltoin kanssa!
 Mahdotont' on että lyö
 Kurja sydän rinnassansa
 Sillä, joka oppi täällä
 Purjehtimaan vastasäällä!

Viinitarhan edustalla.

«i terve, tarhuri-neiti!

Kuink', ihana, käy sun työs?»

Hän hymys ja mulle hän heitti

Tuolt' alas rypälen myös.

«Oi neitinen, sult' ihaellen

Mä otan lahjan, min suot.

Vaan mustat silmäsi, kellen,

Oi virka, sä heittänet nuot?»

«Nuot silmäs, mi täynnä on tulta,

Kuin mehu sun marjoissais.

Sep' onnen autuas, sulta

Ken omaksensa ne sais!»

Naurava käki.

Puolessa on jo kesä,
Keskellään Heinäkuu;
Puun latvahan kas tuohon
Käkönen istahtuu.

«Oi kuku, kultarinta,
Taas laula mulle nyt!»
Mut käki pyynnöstäni
Ei lauluun ryhtynyt.

Sanani kuullen nauruun
Vain suureen purskahtaa;
Hän nauraa lakkaamatta:
«Ha, ha, ha, ha, ha, haa!»

«Semmoinen narri nuorna
Kyll' olin minäkin;
Yöt, päivät tyhjin vatsoin
Ma huusin, hoilailin».

«Mut nyt sen aikaa heitin
Jo muille houkillen;
Ei laulaminen syötä,
Miks viitsis tehdä sen?»

Hän läksi lentämähän,
Ja vielä lennossaan
Hän nauroi hohotteli:
«Ha, ha, ha!» yhä vaan.

«Oi, käki, suloisemmin
Tok' äänes ennen soi,
Kun suven sanomia
Se Pohjanmaille toi».

«Kun pitkät ikävuodet
Lempeesti ennustit,
Neidolle sulhon tulon
Nopean lupasit!»

Varoitus.

Poikani, lemmen purppuraperhoo
 Pyytäissäs haluin hehkuilevin,
 Hellin tempaos hyppysin,
 Ettei sen runtau vienoinen verho!

Runoniekan sydän.

(Arvoitus.)

Meri täynnä heliöitä helmii,
 Jotk' ei voi ihastuttaa ihmissilmii,
 Jos myrskyt ei, mi pohjaan asti telmii,
 Niit' alta aaltoin saattais ilmi.

Kaste ja Kyynel.

Kaunis kukka on kauneinnaan,
Siinä kun kastehen kiiltävi kyynel.
Viel' ikävän haluhelmiä täynnä
Silm' ilon säihkyvi suloinnaan.

Elämän meno.

Nuoruus nopsakenkä tepastellen
Elon tanssiin rientävi;
Vanhuus sauvan kanssa hoiperrellen
Ringistä pois pyrkivi.

Turvaton *)

Voi minua poika-raukkaa,
Kuink' olen turvaton!
Ikäänkuin taivaan lintu,
Mi lentoon luotu on.

Lepääpä lintunenkin
Omassa pesässään;
Vaan mull' ei maailmassa
Kotoa missäkään.

Ja emä linnunpoikaa
Siivillä suojelee.
Minua talven tuisku
Vain lumin peittelee.

---

*) Ensimmäinen värssy on kansanlaulua.

Neuvo.

Närkästyen neito lausui
 Pojallensa pilkkasuulle:
 «Mikä turva on sinussa?
 Olet heinä heiluvainen,
 Kaikkia kumartavainen! —
 Miten luottaisin sinuhun?
 Olet laine läikkyväinen: —
 Lempen' aallollen asetan,
 Pian aalto pettänevi. —
 Olet lieto perho-lintu:
 Kukkaa kerran suutelevi,
 Muihin sitten lentelevi!»

Poika vastas pilkkasuinen:
 «Vähäpä turvaa vesassa,
 Heinäsessä heiluvassa —
 Ota kanto turvaksesi!
 Vankka kanto on tukena,
 Jos ei juuri kaunokainen, —
 Musta, paksu ja rypinen. —

Paha aalloilla asua:
 Yhä laine läikkyilevi —
 Jäähän luottosi aseta,
 Jää ei läiky lainehena,
 Josko kylmiikin kuvetta. —
 Älä usko perhokaista,
 Lieto kun lepertelevi,
 Ota toukka toveriksi!
 Se on aina uskollinen,
 Se ei luotas lennäkänä,
 Josko syöpikin sydämes».

Laiskuuden ylistys.

Muut ne kiittävät aina ahkeran suuria töitä:
 Kuinka hän hikoillen raatavi, puuhaelee.
 Minäpä laulelen: laiskuus Luojan lahja on parhain,
 Oikein jos sitä sä osaat nauttia vaan.
 Ole laiskana, veikko, sitten ei raukene ruumiis;
 Hautahan aikaiseen vaiva ja puuha sun veis.
 Ole laiskana, näin vaan saat sinä suuria toimeen;
 Puolta ei ahkera tee, minkä hän laiskana vois.
 Kun sua sairaus vaivaa, työ sitä pahenteleisi;
 Hiljaa makaile vaan, pianpa paranet taas.
 Suru kalvava seuraa sinua kaikkihin töihin;
 Olepa joutilas, koht' ehtivi Unonen luo,
 Ehtivi Unonen luo ja unhotusjyväset kylvää
 Luomihis, viepi sun pois iloa ihaillemaan.
 Mitä on taitehet? — Kaikki vaan ne on laiskurin työtä;
 Ei työjuhtien luo Runotar koskahan käy.
 Almanakassapa viimein katso pyhien joukko —
 Ahkeratako lie niissä yht' edes vaan.
 Kaikki ne laiskana eli, laiskana loikkui ja lihos;
 Joka ei mitään tee, syntiä myös se ei tee!
 Siitäpä pääsivät laiskat taivahan talohon suoraan,
 Pääsivät itse ja myös päästää muitakin voi.

Varoitus tytölle.

Sydän poikien lampena lie,
Min pintahan tien vene piirtää;
Vaan tuuli kun venosen siirtää,
Koht' tietymätöinnä on tie!

L'Isle de la paix *).

Sovinnon sua saareks tottakin mainita taitaa:
Juuripa ihminen yks päälles sopia voi!

---

*) Pieni luoto liki Rhone-joen laskupaikkaa Geneven-järveen.

Lempi ja Lempo.

Lempenä neitonen liehui; kaikki sydämet syttyi.
Miekkoinen, joka sen nai, Lemmon kekälen sai!

Komea hautakivi.

Armahas haudan päälle sä loit kiven komean, suuren.
Siksikö että hän pois sieltä ei palata vois?

Suurisuiselle ystävälle.

Hopeanhohtelevaisna miettehes kohosi ilmaan.
Varmaan, arvelin mä, Fenix-lintu on tuo!
Mutta pianpa läiskis! maahan sä putosit jälleen.
Olitkin, nyt minä näin, siipikalanen vaan!

Italian herääminen.

Kah kuin Etnan kupehessa
 Kukat, ruohot rehoittaa;
 Työmies viinitarhasessa
 Pelotonna rallattaa. —
 Kivisissä
 Kahlehissa
 Tuli nukkuu vankina.

Raskaan kiviriippans' alla
 On kenties jo sammunut. —
 Ei! — se miellä vihaisalla
 Pohjaan vaan on painunut.
 Siinä riehuu,
 Kuohuu, kiehuu,
 Keittää julmaa kostoa.

Kah — jo vuori puhkeaavi,
 Päiväks muuttuu musta yö,
 Tulipatsas kohoaavi,
 Pilviin leimahdellen lyö,

Kallioita,
Lohkareita
Ilmaan lentää, sinkoilee.

Kuule maassa jyrinätä! —
Manner vahva vapisee; —
Meri säikähtäen tätä
Paikoiltansa pakenee. —
Viinatarhat,
Pellot parhaat
Laava peittää laineillaan.

Jalot näin Italialaiset,
Unestanne havaitkaa!
Ikeet raskaat saksalaiset
Poies päältä survaiskaa! —
Ruoskinensa,
Kahleinensa,
Kas, jo peikot pakenee!

«Terve joukkoon vapahien
Ihana Italia!»
Näinpä nyt iloitsevien
Veljein kaikuu rinnasta.
Riemu raikkuu,
Huuto kaikuu:
«Eläköön Italia!»

Pohjolan valkeneminen.

(Laulettu Porthan'in-juhlassa Marrask. 9 p. 1861)

Pohjolan pitk' oli yö!

Kauan synkk' oli, Suomeni, kulkus,
Pimeydessä riemuton polkus,
Vaikeat vaivat ja raskas työ.
Pitk' oli Pohjolan yö!

Vaan eip' yö valoton!
Tähtöset tuikki välkähytellen;
Otavanas, sua tiell' opastellen,
Loisteli säihkyen sammumaton
Lempi Juslenion.

Vaan jopa Pohjolaan
Riensi nyt aamu taas rusotellen,
Valkeni, loistollaan herätellen
Kalevan urhoja unestaan,
Nerosi, oi Porthan!

Pitk' oli Pohjolan yö!
 Vaan kesäpäivä jo pimeät poistaa,
 Sätehin sammumattomin loistaa.
 Pohjolan, kun kesähetki lyö,
 Päivänä paistaa yö!

Suomalaisille.

Miekkain melske kuuluu täällä,
 Kuuluu kalke kilpien;
 Eri huudot onpi väellä,
 Er' on väri lippujen.
 Murhaajatko muukalaiset
 Tulleet on tuhoamaan?
 Voi, ei! miehet Suomalaiset
 Tässä seisoo vastakkaan.

Ilost' ilkkuellen peikko
 Muukalainen katselee
 Kuinka veikkoansa veikko
 Raivoellen raatelee.
 Kumpi kaatui, kumpi voitti —
 Hän on varmaa voitostaan;
 Min hän turhaan kaataa koitti,
 Kaatuu kaatamattakaan.

Yhtehen min Luoja liitti,
 Kuin näin ratketa se voi?

Ykshän Suomi meidät siitti,
Ykshän kieli meillä soi!
Valvoimmehan yhdess' yötä
Äidin sairaan vieressä;
Yhdessähän teimme työtä
Korpisuossa synkässä!

Nytkös, koska aamu koittaa,
Suomi viimein virkoaa,
Työmme kovan onnen voittaa,
Korpi kolkko aukeaa,
Nytkö, veljet, liittoamme
Turha riita ratkaiseis,
Uutta toivon toukoamme
Kateuden halla veis?

Ei! min yhteen Luoja liitti,
Näin se ratketa ei saa!
Ykshän Suomi meidät siitti,
Ykshän kerran peittää maa.
Yhtenä siis seisokaamme,
Suomeamme suojellen,
Yhteis-voimin voittakaamme
Yhteinen vihollinen!

Kumpi suurna, kumpi piennä,
Olkoon lasten riitana;
Kyynärahän tok' ei liene,

Miehen kunnon mittana!
 Ylempänä, alempana,
 Mitä siitä huoltakaan,
 Kun vaan kukin portahana
 Onpi Suomen kunniaan!

Koivu Etelässä.

i Suomen kaune, koivahainen,
Solakka, vyöhyt-valkeainen,
Mi saattanut sun tänne on?
Sä luulit: «päiv' on lempeämpi
Ja tuuli tuolla hempeämpi,
Maa antaa runsaan ravinnon».

«Ma kasvan siellä uljahasti,
Kohotan pääni pilviin asti
Kuin muinoin tammi Jumalan.
Ja katsomahan kummaa uutta,
Komean koivun tuuhevuutta
Kaikk' ehtii kansat maailman!»

Tääll' oli päivä lempeämpi
Ja tuulen henki hempeämpi
Ja runsaat antehetkin maan.
Mut vaivaisena varreltasi
Kuitenkin kuihdut huolissasi —
Tää maa on sulle vieras vaan.

Provessori Lönnrotille

(15 p. Toukok. 1862 erojuhlassa).

Suomea sorteli orjuudessaan
 Kielen vierahan ankara valta,
 Vaan Sinä kansaasi kurjuudessaan
 Armahtain, vapahaksi sen alta
 Päästit ja neuvoit: tuossa on tie,
 Lupauksen maahan mi vie!

Nääntyä oltihin jo janohon,
 Kuivaa korpea astuen kauan;
 Silloin, kovahan kalliohon
 Kalkahutellen mahtavan sauvan,
 Laulun lähtehet piilostaan
 Sinä sait taas uhkuamaan.

Vuoren päältä nyt nähtyä maan
 Luvatun, mieles jo levätä oisi.
 Mutta ei kansasi tok' kokonaan
 Päästäis, vielä Sun viipyvän soisi,
 Siksi kun Sun alas kantanut on
 Lupauksiin laaksohon.

Vieras lippu.

Sadathan kentät näki *kuin tää kansa
 Yks kymmentäkin vastaan kestää voi,
 Ne sadat kentät, jotka hiekkahansa
 Ahneesti Suomen miesten veret joi:
 Kun suuren Kustaa Aadolfinsa kanssa
 He Saksaan uskonvapauden toi,
 Tai jalo Evert Horn kun heitä johti
 Tuhannenkirkko Moskovata kohti,

Tai kun he seuras Pultavaankin asti
 Kahdettatoista hurjaa Kaarleaan,
 Tai kun he äsken piti urhoisasti
 Yksinkin jätettynä puoliaan,
 Ja viimein vielä verillänsä kasti
 Levolla makailevan Ruotsinmaan.
 Vaan ken ne tietää, kuka muistaa meitä? —
 Työt sankartemme vieras lippu*peittää.

Nyt rauha ruostua kun miekan antaa
 Ja kansat huolett' askaroida saa,

Laivamme kyntää joka merta, rantaa
 Jokaista lähenevät, maailmaa
 Ylt' ympär' avaraa, ja kantaa
 Kalleinta maasta maahan tavaraa. —
 Vaan kuka tietää sen, ken muistaa meitä?
 Toimemme kaikki vieras lippu peittää!

Ja Suomen miesten kautta tieteen valo
 On monta pimeätä poistanut,
 Ja moni sävel ikisoiva, jalo
 Rinnast' on Suomen miesten kaikunut,
 Lauluiksi liittäin, min soi Suomen salo
 Ja mink' on Suomen kansa tuntenut. —
 Vaan Suomalaisiksi ken tietää heitä? —
 Kaikk' kielen vieraan vieras lippu peittää!

Oi Suomen lapsi! Herra kansallemme
 Matalan, halvan sijan tänne loi;
 Et kaikkea voi muuttaa, osaksemme
 Min Kaikkivallan viisas neuvo soi.
 Suureksi hengen töissä tok', jos emme
 Me petä, Suomi vielä päästä voi.
 Sä vieraan kielen vieras lippu poista,
 Ja kirkkaana sen nimi kerran loistaa!

Karkuri.

On musta yö, on synkkä syksy-yö;
 Rajusti rankkasade maahan lyö,
 Vinhasti vinkuu ääni myrskytuulen.
 Kaikk' ihmiset jo meni levollen,
 Elävät piilohon. Mut — mitä kuulen! —
 Metsässä on kuin kävis ihminen!

Jo näen: tuossa läheneepi mies
 Taloa yksinäistä. Se kenties
 On matkustaja eksynyt, hän varmaan
 Yömajaan pyrkii, ilomielissään
 Jo toivoo kohta helmaan unen armaan
 Vaivoista matkan päästä lepäämään.

Mut ovellempa astuvan ei näy —
 Sivuitse hiljaa hiipien hän käy,
 Ja seisahtuupi ikkunaisen alle. —
 Mit' aikoo hän, kenties hän rosvo on,
 Mi talonväelle syvään nukkuvalle
 Tuo ryöstön, tuopi murhan, kunnoton!

Sen näyttää koko muoto; partansa
 Tuo pitkä, siivoomaton, sakea;
 Likaiset ryysyt kulunehen puvun;
 Reikäinen kate pörhettyisen pään;
 Ja liike levoton, mi Kainin suvun
 Eroittaa muista ihmis-veljistään.

Ken oli tuo? Hän rosvo, murhamies
 Todella oli. Moni täällä ties
 Jutella vielä töistä Korven Kustan,
 Vuoskymmen vaikka siitä vierryt on.
 Ijäti näin on jälki veren mustan
 Pois pesemätön, kuluttamaton.

Ei ollut aikanansa julmempaa,
 Ei ketään hirmutöistä kuulumpaa.
 Helpommin hengitettiin, koska tettiin:
 Jo Korven Kusta vangiks saatihin,
 Jo Siperian vuorten pohjaan vietiin,
 Mist' ei voi päästä hengin elävin.

Mut onpa taas hän tänne osannut,
 Maan altakin nyt jälleen palannut
 Työhönsä vanhaan. Kädessäns' on rauta;
 Sill' ikkunalta luukun murtaa pois —
 Ploiset nukkujat, ah, jospa auttaa,
 Unesta teitä herättää jos vois!

Mut ihme! liesi puolisammunut
 On miehen kasvot täysin valaissut:

Eip' ollut sen, ken murhamiellä tuli,
Tää katse lempeä ja suruinen!
Ja yhä lempeemmäks se vielä sulii,
Ja kyynel viimein vierii poskellen.

Hän katsoi, katsoi, vilkkumatta pois,
Kuin sieluuns' imeä tään näön sois:
Tuvassa nukkui kaikki rauhaisasti
Sit' unta, jonka puhdas sydän suo. —
Näin katsoin, seisoi Kusta aamuun asti,
Vaan sitten astui nimismiehen luo:

«Ma olen Korven Kusta. Rautas tuo!
Käsiini pane tuttavani nuo!
Ja laittakaatte sitten vaikka minne!
Palanut tuolla mielen' oli vain
Yhdeksi hetkeks vielä päästä sinne.
Miss' äidin syliss' istuskella sain!»

Suomalainen maamme Ruotsalaiselle.

i lyöös liittohon kätesi, veikko!

Kädet yhdistäin väki voittavi heikko:

Ken meitä voi murtaa,

Ken Suomea sortaa,

Kun yhtenä muurina seisotahan?

Mull' aurinko nouseva paisteli kehtoon,

Sun pesähäs nukkuvi päivönen ehtoon;

Vaan yksiä teitä

Tok' Jumala meitä

On käsenyt veljinä kulkemahan.

Sun kallioihis meren murtuvi hyrsky,

Mun järveän' tyyntä ei liikuta myrsky;

Mut tuulien tuiske

Ja kuusien kuiske

Ne viihdytti lapsina kumpoakin.

Sun rantasi ruotsin lauluja raikkuu,

Mun saloni suomen runoja kaikuu.

Mut yksi on mieli
Ja kummankin kieli
Vain yhtä Suomea ylistelee.

Sun vainios kasvavi vehneä, ruista,
Mä usein vuolailen pettua puista;
Mut maan saman juotti
Veremme, mi vuoti,
Kun rinnoin sotihin rynnättiin.

Siis, veljeni, heitä jo pois viha, vaino!
Tää Suomihan kummankin armas on ainoo.
Siit' olkohon riita
Ja kiistamme siitä
Ken Suomea parhaiten rakastanee.

Tuhma, raak' on Suomalainen!

«Tuhma, raak' on Suomalainen!»
 Niin hän moittii, pilkkajaa. —
 Sidottuas umpeen silmät,
 Naura vielä sokeaa!

Katkaistuas kotkan siivet,
 Ivaa ettei lentää voi!
 Poljettuas kansan kielen,
 Pilkkaa ettei äänens' soi!

Sorra, polje, ivaa, pilkkaa,
 Kylvä vihan siemenet,
 Kummastele päälliseksi,
 Kun sä koston niittänet!

Suurelle herralle.

Kuin paksu pilvi peittänyt
 Meilt' olet auringon,
 Ja varjon valjun heittänyt
 Sun kansas elohon.

Sä maasi hikihelmet joit,
 Siit' olet aittunut;
 Sä veljiesi veren söit,
 Siit' olet paisunut.

Mut Ukko vihan valkeat
 Kun kerran virittää,
 Sä, pilvi paksu, halkeat,
 Ja taivas selkiää.

Feniläiset.

i kansa raukka, onneton,
Jok' kuoll' et voi, et elää saa,
Vaan niinkuin haahmo rauhaton
Viel' astut paikkaas kotoisaa!

Sun poikas parhaat, uljaimmat
Armotta Saksilainen löi,
Ja nurmikkosi vihannat
Hän saaliiksensa kaikki vei.

Maat, joita kynnät orjana,
Ol' esi-isäis vanhat maat;
Sä vierahana astua
Perintöäsi omaa saat.

Vaan parhaan aartees, ainoan,
Mi ryöstäjältä jäänyt ois,
Sun kielel armaan, ihanan,
Sä houkka itse vaihdoit pois.

Ja avu jaloin maallinen —
 Omahan maahan rakkaus —
 Nyt sulle, Erin kurjainen,
 On kova, julma kiros.

Sen liekk' ei voi sua lämmittää,
 Ei valoa se sulle suo;
 Se polttaa vaan ja hävittää,
 Ja mustaksi sun nimes luo.

Oi kansa raukka, onneton,
 Jok' kuoll' et voi, et elää saa,
 Vaan niinkuin haahmo rauhaton,
 Viel' astut paikkaas kotoisaa.

Rouva Winterhjelm'in muistikirjaan.

Ujona suomalaisuus seisoo vielä
 Edessä porttien maan mahtavien,
 Vieraana kynnyksillä rikkahien —
 Ei kansan lasta suvaitakaan siellä.

Myös arkana ja kainoisella miellä
 Ens'-askeleet vast' opin temppelien
 Saleihin astuu nyt se, horjeksien
 Useinkin tuntemattomalla tiellä.

Toivomme kaukan' on — mut tulevainen
 Tok' onni vilahtaa jo toisinansa,
 Hetkeksi päilyy kuva lumoovainen: —

«Jo Suomen kieli pääsi valtahansa!» —
 Sen kuvan ensiks loit Sä, jalo nainen!
 Siks ijäti sua muistaa Suomen kansa.

Taidenieikka-seuran vuosijuhlassa

Helmik. 4 p. 1865.

Korpeen kylmään raivasi Suomen kansa
Kodin itselleen, satahaarat hongat
Kaatain kaskeksensa ja kylväin viljan
Siemenet siihen.

Usein kyllä kyntäjän toivot pettyi,
Usein viljan leikkasi harmaa halla,
Usein sulloi taas sota-orhit maahan
Sen kavioillaan.

Turhat kuitenkin eipä olleet työnsä:
Viljamaaks on muuttunut synkkä korpi,
Yhä Pohjaan päin pakeneevi halla,
Kylväjän kauhu.

Samoin Taiteen siemenet taivaalliset
Mekin tässä korpehen kylvelemme,
Kylvelemme kaskehen äsken kaattuun,
Tuloa toivoin.

Tuoni kauneimmat kukat usein kyllä
Tempaa pois, usein kuihtuvi köyhyydestä
Taimet, ennen vielä kuin puhkeskana
Kukkaset niistä.

Vaan ei sammua saa toki into tästä!
Mekin olkaamme tosi Suomalaiset,
Toiset touot taas yhä kylväin, koska
Entiset kuihtui.

Uskokaamme: ei mene turhaan työmme!
Kerran kypsyy täälläkin Taiteen laihot.
Lasten lapset nauttivat niitä silloin,
Siunaten meitä.

Luettuani „Säkenien“ toisen parven.

(Montreux'sä Sweitsinmaalla).

Niin mä luulin, niin mä kuulin:
 Kaikki kuoli jo kähköset,
 Laululintuset katosi
 Suomen maasta surkeasta,
 Pohjan kolkoilta periltä:
 Mitk' on nälkä näännyttännä,
 Mitkä kylmä kaatanunna,
 Mitkä, muuttaen tapansa,
 Havukoina harmajina
 Toinen toista raadellunna.

Niin mä luulin, niin mä kuulin. —
 Tulipa tänne pohjois-tuuli,
 Tuuli tuttava läheni,
 Se toi laulut tullessansa,
 Saattoi siivillään runokset,
 Takaa vuorten viserryksen,
 Kauniin maastani kukunnan.

Siitä syämeni sykähti,
 Rinta riemahti suruinen.
 Jopa tunsin, jopa tiesin
 Aamun alkaneen paremman,
 Onnen päivän palannehen
 Suomen synkille saloille,
 Pohjan raukoille rajoille.
 Taashan kaikuu, taashan raikkuu
 Entiset ilo-käkemme,
 Muinahiset lempilinnut.
 Västäräkkisen viserrys
 Talvimyrskyn tauottaapi;
 Kuultua kevätäkäköstä,
 Jänkät jäisimmät sulavat.

Helsingin teaterin vihkiäisissä

Marraskuun 27 p:nä 1860.

«**P**ois on vierryt Wäinämöinen,
 Laannut laulamasta;
 Herjennyt on kanteloinen
 Käyrä kaikumasta;
 Siitä huokaa huolissahan
 Suomi nyt ja itkee
 Riutuneita riemujahan,
 Surun aikaa pitkää».

«Suomen on äänen sortanunna
 Talven tuima valta,
 Laululinnut on paennunna
 Kylmän kynnen alta.
 Tuuli vain hongikossa huokaa,
 Kova hanki kirskuu,
 Nälkäinen hukka ulvoo ruokaa,
 Tias-pikku tirskuu».

Näinpä sävel kaikui kankahilta,
 Suomen saloilt' ääni murheellinen.
 Tuuli siivillään vei äänen vienon,
 Kujerruksen kantoi taivahasen.
 Siellä ruskopilven reunall' istui
 Sisarusta kolme kaunokaista,
 Ihanaista ilman neittä kolme.
 Kannel käsiss' istuu impi yksi,
 Laulutar se on, heleäkaula:
 Sulosäveliä helskyttävi,
 Surut sydämestä sulattavi.
 Toinen impi on Kuvatar kaunis,
 Tenhosormi, veistin kädess' istuu:
 Sillä kallioita kalkuttavi,
 Luopi sankareita, jumaloita.
 Kolmaspa se on korea kuopus,
 Näytelmätär, sisarista nuorin:
 Missä astuu, aukeavi haudat,
 Heräjävi haamut nukkumasta,
 Ylös urhot nousee nurmen alta.
 Kuullessansa Suomen suruvirttä,
 Sydämehen impein syttyi sääli.
 Taivahalta suhisevin siivin
 Laskeusit lohduttelemahan,
 Huolet Suomen huojentelemahan.
 Ensin Laulutar heleäkaula
 Käänti polvillehen kanteloisen;
 Hypitellen hyppysensä hienot,

Soittain kielosia kultaisia,
Lauloi siinä näin ihana impi:

«Kuin talven tuomi,
Kas, sulo Suomi
Nyt seisoo huolien, huo'aten!
Vaan kanteleni soiva,
Se tuopi hoivaa,
Se tuopi toivoa sydämehen».

«Jo heitä huolet!
Ei kaikki kuolleet
Viel' ole virtokset laulajan.
Viel' kanteloinen kaikuu
Ja rinta raikkuu,
Kuin Wäinön aikana vakavan».

Vaikenä jo virsi Lauluttaren;
Huoltap' ei se Suomen huojentanna,
Illo ei soitto synnyttännä.
Siihen vastas surullinen Suomi:

«Kuulkahan kannel tuossa kaikuu,
Kuuluu laulu loitto!
Äänikö Wäinön taasen raikkuu?
Soiko Wäinön soitto?
Eipähän soittamassa, veikot,
Wäinö tässä liekään!

Sorakieli, äänet heikot
Tään on soittoniekan».

«Oisko itse Wäinämöisen
Soittamassa sormet,
Loiskuis lainehet järven jäisen,
Kukkis kulonurmet!
Vieläpä nyt on aalto vanki,
Kituu kahlehisssa;
Vielä pitää talven hanki
Nurmet nukuksissa».

Kuvatarpa tenhosormi silloin,
Kalkahuttain kalliota, alkoi
Loitsujansa mahtavia laulaa:
Kieli liikkui, loitsut luikahteli;
Veistin väänti, paadet pakahteli.
Näin Kuvatar tenhosormi lausui:

«Kallio sa kuun ikuinen,
Vuori päivän polvuhinen,
Kuule nyt mitä sanelen,
Kuule mitä sulle lausun!
En puhu omalla suulla,
Puhun suulla suuren Luojan!
En omin käsini väännä,
Käsin väännän Kaikkivallan!
Sana kuule, kuule käsky,
Tenhollista nyt totellos!

Muuttuos muutellessani,
 Muodostuos, vuori vahva,
 Väinämöiseksi vakaaksi,
 Ikuiseksi laulajaksi!
 Mit' on paasia sinussa,
 Mitä kiviä kovia,
 Siitä runkonsa rakennan,
 Siitä kallon kalkuttelen.
 Mit' on puroja povessas,
 Ne ma suoniksi solutan,
 Verivirroiksi valutan.
 Mit' on lunta lappehillas,
 Siitä holvajen hivukset
 Hopeisena heilumahan,
 Valumahan valkoisena.
 Mit' on kuusia kupeillas,
 Honkasia hartioillas,
 Ne ma ruunuksi rakennan,
 Sovittelen seppeleeksi
 Päähän vanhan Väinämöisen,
 Ilon tuojan ikävöityn».

Jopa kalliosta kuvoaikse
 Muoto va'an, vanhan Väinämöisen,
 Suomen tarkkamielen, laulukielen.
 Tuosta näin Kuvatar kaunis lausui:

«Ällös surullinen Suomi,
 Ällös itke nyt enää!

Riemuitse jo rinnassasi,
 Aamuin illoin nyt iloitse!
 Jo on vanha Wäinämöinen,
 Ukko tullunna takaisin
 Laulamahan, kukkumahan,
 Soittamaan, helistämähän
 Kansan kaunihin iloksi,
 Sulon Suomensa huviksi!»

Hälveni jo hetkeks ääni huolen,
 Vaikenivat jo valitusvirret.
 Kuvaa katsoi Suomi ihmehellä;
 Vaanpa kohta taas poloinen parkui:

«Mit' on syytä soitellamme,
 Laulaa riemumiellä?
 Eipä ole laulajamme
 Wäinö tullut vielä!
 Tulta säihkyi Wäinön silmä,
 Sulosuunsa laulaa; —
 Sydän tään on kuollut, kylmä,
 Eikä kai'u kaula!»

Näytelmätär silloin, neito nuori,
 Taivoon päin kohottaa kätösensä.
 Näin hän lausuu, vanhaa Wäinämöistä
 Maanitellen mielilausehilla:

«Yksin laulan, yksin soitan
 Runoja jo ruostuneita;

Lauluja lakastuneita;
 Ei mua Suomi soitattele,
 Omat lapset laulattele!» *)
 Niin sa, vanha Wäinämöinen,
 Vihoissasi muinoin virkoit,
 Suutuksissasi nimesit;
 Vierit poies Suomen maasta
 Maille muille kaukaisille.
 Kuule nyt mitä sanelen!
 Todet sulle tarkat virkan:
 Linna on tässä laadittuna,
 Kallis kartano rakettu!
 Seinät tehty marmorasta,
 Kuparista katto pantu,
 Sisus kullalla kuvattu,
 Hopehilla holvattuna,
 Ollakses, eleäksesi,
 'Ankarast' asuaksesi
 Näillä Pohjolan perillä,
 Suomessa sulohisessa».

Impi vaikenä ja kuulleskeli.
 Turhaan kuultelevat immen korvat,
 Sydän vartoilevi toivoin turhin.
 Eipä käännäkänä kulkemasta,
 Palaukaan vanha Wäinämöinen.
 Impi jällen loihe loitsimahan:

---

*) Makkonen.

«Kun ei tuosta kyllin liene,
 Kun et huoline hopeista,
 Kääntynekään kullan tähden, —
 Kuule nyt mitä sanelen,
 Todet sulle tarkat virkan:
 Ilon pantuna on paasi,
 Laulukivi laskettuna
 Linnan keskelle komean,
 Salin suuren permantohon.
 Siinä istuos ilolla,
 Siinä soita riemutellen,
 Kanteletta kaikutellen!
 Siihen tuiskuna tulevi,
 Vilisevi virtanansa
 Kaikki mahtavat mailman:
 Rikkahat ja ruhtinahat,
 Keisarit ja kuninkahat
 Soittoasi kuulemahan,
 Iloa imehtimähän».

Impi vaikenä ja kuulleskeli.
 Turhaan kuultelevat immen korvat,
 Sydän vartoilevi turhin toivoin.
 Viel' ei käännäkänä kulkemasta,
 Palaukaan vanha Wäinämöinen.
 Impi jälleen loihe loitsimahan:

«Kun ei tuosta kyllin liene,
 Kun et käänny kuitenkin, —

Kuule nyt mitä sanelen!
 Todet sulle tarkat virkan:
 Kuuluu laaksoista kujerrus,
 Vuorilta valitus-ääni.
 Koko Suomi kaihossahan
 Huokoavi haikeasti,
 Valittavi vaikeasti
 Lähtöä ikirunojan,
 Wäinämöisen vierinteä.
 Vesi silmistä valuvi,
 Kyynel karvas poskipäille;
 Jääksi jäätyvi samassa,
 Kynttiläksi kangistuvi.

Vaan jos vanha Wäinämöinen,
 Laulaja ijän-ikuinen
 Takaisin tulisit näille
 Poloisille Pohjan maille
 * Uuden kuun kulettajaksi,
 Uuden päivän päästäjäksi,
 Uuden Sammon saattajaksi,
 Uuden soiton suorijaksi, — *)
 Vesi taaskin vierähtäisi
 Suomen silmistä suloisen.
 Se ois kyynel riemun kyynel,
 Riemun kyynel kirkkahainen,
 Se ei jääksi jähmettyisi, —

---

*) Kalevala R. 52 v. 495—8.

Päärlynä putoeleisi,
 Helmenä helähtelevi
 Ihmisten ihanteheksi,
 Jumalainkin ihmeheksi!»

Jopa kuuli vanha Wäinämöinen,
 Jo nyt kääntyi ukko kulkemasta.
 Käännytti jo hänet kansan kaiho,
 Huokaukset Suomen huolellisen.
 Jo nyt joutuu, vierii venheessänsä:
 Hangat piukkii, aivot notkistuvi
 Soutaessa seppo Ilmarisen;
 Purren hyrskivi kuparikokka
 Melatessa liedon Lemminkäisen;
 Itse istuu jouten Wäinämöinen.
 Eipä aivan jouten istukana,
 Sormin soittelevi kanteloista,
 Suinpa laulaa suloutta Suomen.
 Rantaan rientävät he Suomenniemen;
 Soitto soitollen nyt kaikuu vastaan,
 Riemu riemullen näin raikkuu sieltä:

«Terve tänne, Wäinämöinen,
 Taas nyt soittamahan!
 Terve, käyrä kanteloinen,
 Taasen kaikumahan!
 Ilollen nyt ilot tuntuu,
 Riemullen nyt riemut!

Heitä pois jo huolihuntu,
Koko Suomenniemyt!

Murheen jäät jo loiskahtavi
Riemun lainehiksi;
Kylmä hanki heilahtavi
Lemmen kukkasiksi;
Linnut laulaa virtosia;
Kesän päivä koittaa;
Itkein ilokyyneliä
Koko Suomi soittaa!»

Tervehdysrunoja

1873 vuoden maistereille.

I.

Nuoruus, kultainen aik', oi ihmisen autuas aamu! —
 Aamu ei kuitenkaan — ihmisen autuas yö! —
 Ei tok' yö valoton, ei synkeä, ei syksyinen,
 Ei, vaan Juhanus-yö, Suomenmaan suvi-yö! —

Yö, jon-moista voi nähdä, kun vuoren päältä' ihaellen
 Silmän loittohon luo, luo yli vetten ja maan —
 Moinen, kosk' utuhunnullaan hämy siintävän seudun
 Peittää, ei kokonaan sentään peittelekään.
 Peitoss' on risu rannan, on joka lehdetön oksa,
 Peitoss' on kelopuut, paljahat, kuivunehet;
 Peittyneenä on kaikki, mi kolkko on, kaikki mi kuollut;
 Pohjolan köyhyytt' ei silmä nyt huomata voi.
 Mut toki kautt' utuhunnun paistavi peittelemättä,
 Kirkastettuna vaan, Suomen kaikk' ihanuus.

Jalona haamoittaa koht' äärtä taivahan kannen
 Korkeat harjanteet, honkaseppele-päät,

Vankka vanne, mi vahvaks liittävi manteren kupeet,
 Musta, murtumaton, solkinen sankari-vyö.
 Suojaan turvauten, pelotoinna nieminen nientä
 Luoksehen houkuttaa, tarjoillen syliään,
 Tarjoillen syliään ja lennättäin sata saarta
 Muiskuina soutelemaan kaukaisen armahan luo.
 Suojahan turvauten, pelotoinna peilaeleiksen
 Tuomet tuoksuavat, koivut valkeavyöt,
 Katselevat vetchen, ihaellen riemuisin silmin,
 Tuo sulokukkasiaan, varttaan tää soleaa.
 Suojaan turvauten, jok' estää pohjaiset viimat,
 Myös täystähkäinen ruis huoleti huojuelee;
 Pää kumarruksissaan se kantaa tok' ilomielin;
 Taakka jos raskas lie, rakkaan' onpi se myös.

Vilpas, raitis on ilma, ei vielä nyt paahtava helle
 Vaivuta kukkien päit', ehdi ei pyyhkiäkään
 Kasteen helmeä pois, Isän taivahisen mesijuomaa,
 Jolla Hän virvoittaa luonnon nääntynehen.
 Viel' ei myös tomu maan sokaiseksi saastuta ilmaa;
 Yksin leijuelee tuoksunen tuorehin vaan. —
 Ilma on hiljaa, tyynn', ei murra myrsky nyt honkaa,
 Taita ei ruohoakaan, riistä ei lehteä myös.
 Hiljaa on kuni kirkoss' aikana siunaus-hetken:
 Tuulonen kuiskaa vaan, melkein kuulumaton,
 Lehdet löyhyelee ja rannass' aaltonen huokaa,
 Luojaa kunnioittain luonto nyt rukoelee. —
 Ilma on tyyni, ei käy nyt järvell' ankara kuohu,

Kalvon kirkkahan on rauha rikkumaton.
 Näin, vaan näin veden peili täydelleen kuvaella
 Voip' ihanuuksia maan, taivaan loistoa myös,
 Taivaan loistoa myös ja kaareuvaa sinikantta,
 Jolla nyt hienoja vaan hattaramöyhyjä ui,
 Kepeesti kuni mielen miettehet solueleiksen,
 Kun sydän rauhaisa on, saastumaton, viaton.

Vuoren päällä Te myös nyt seisoen, veikkoni nuoret,
 Ympäri katsotten silmin säihkeilevin.
 Sydän on toivoa täys ja riemust' aaltoovi rinta,
 Juhanus Teillä nyt on, nuoruuden suvi-yö.
 Toivo se maailmaa iloinensa, aartehinensa
 Näyttää: «Tuo ihanuus, Teidän, Teidän se on!» —
 Voi jos hetkinen tää ijät kaikki kestävä oisi! —
 Hetk' ylen kerkeä vaan, taas heti haihtuva pois —
 Voi, niin ois maan päällä jo taivas, oisi jo autuus,
 Jota ei vaihtais pois Tähtölän riemuhunkaan!
 Oisko! — mut ei, ei näin sovi surra, ei valitella!
 Yö ois turha, jos ei päivän seuraisi työ,
 Kukka ois turha, jos ei se kypsyvä ois hedelmäksi,
 Niin nuorukainenkin myös, mieheks muuttumaton.

Veljet! Kukkula tää, Parnasson kukkiva kunnas,
 Ei ole matkan pää, ensi-porras se on.
 Kohtapa taas etehenne on nouseva kallio jyrkkä —
 Kosk' ylös kiipeetten, toinen taas kohoa.
 Pitkä on taidon tie ja korkea kunnian vuori,

Vaikka se katsoen täält' yksi on askele vaan.
 Eikäpä ain' ole suotun' yöllinen vilppaus Teille,
 Suotu ei ain' ole myös nuoruuden kepeys.
 Toistapa on suvi-yönä, vihreä seppele päässä,
 Kiiwetä vuorellen leikiten laulelemaan.
 Toista kun taas hiki-otsin, päivän hautovan alla,
 Taakkansa jykeää kantaen ponnistelee. —
 Sitte kun huo'ahtain taas katsehen luo yli laakson —
 Voipa kauhua, voi! — kaikki jo muuttunut on!
 Ei hämyn loistava, loitsiva ihmehuntu nyt enää
 Maailman kokeneen pettää silmiä voi,
 Elämä tää, joka mielen ihmehin täytti ja riemuin,
 Missä sen on ihanuus? Miss' sulo, täydellisyys?
 Harmaaks muuttunut on sen haamu paistava, puhdas,
 Puuttehet näkyy kaikk', köyhyys, kolkkaus myös.
 Muuttunut on oma mielikin myös, himon hehkuva helle
 Monta sen kukkaa on paahtanut, polttanut pois.
 Rikkonut myös vihan myrsky on rinnan kirkkahan rauhan,
 Kuvaa taivahan ei aina se näyttele nyt,
 Kuvaa taivahan ei — ah taivaskaan ei nyt enää
 Paistele kirkkaast', ei paista kuin paistanut on!
 Kaikki on pois paenneet kepeäiset hattarat, hienot,
 Mustina nyt matelee paksuja pilviä vaan.

Pitkä on taidon tie ja korkea kunnian vuori —
 Ah usein vaivahan on uupua kulkeva mies!
 Sanaa kolme tok' on, se huomatakatte, oi veljet!
 Kolme tok' kallist' on luotett' auttelevaa.

Net kuka säilyttää sydämessään, siltä ei katoa
 Koskahan kuitenkaan nuoruus loitsehineen.
 Vaivat hällen ei tunnu, ei murtaa voi kova onni,
 Ei himot hurjat myös rauhaa häiritä voi.
 Muoto ei mailmankaan niin musta ja synkk' ole hällen;
 Kurjuus hällen ei näy, näkyy kauneus vaan.
 Tunnettenko ne luotteet, sanaa aimoa kolme?
 Toivo ja Usko on kaks, Lempi se mahtavin on.

II.

Näin Luoja lausui: «Tulkoon valkeus!»
 Ja säteen taivaastaan Hän salamoitti.
 Levisi silloin valon kirkkaus
 Ja alku-öisen pimeyden voitti;
 Ja määräämätön ijankaikkisuus
 Sai määrän, mitan, syntyi aika uus,
 Ja luomiselle ensi-aamu koitti.

Ja avaruuden Kaos kauhea
 Sai muodon, järjestihe maailmaksi;
 Ja tähtiparvet alkoi kulkea,
 Sai kukin aurinkonsa ohjaajaksi;
 Ja keto paljas alkoi kukoistaa,
 Ja elävistä vilisi nyt maa,
 Vilisi vesienkin joka laksi.

Elämän kaiken lähde valo on;
 Siis luodut kaikki pyrkii päivää kohti.
 Mi voima muu se kukan kasvannon
 Päin valoon aina taipumahan johti?
 Mi voima muu se taisi kotkallen
 Sen antaa rohkeuden ihmeisen,
 Ett' ylös pilvihin se nousta tohtii?

Laps luonnon armahin on ihminen;
 Siis valoon varsin on se hänet luonut,
 Pään pystyn, käynnin suoran, jaloisen
 Hänellen yksin, ainoalle suonut.
 Ja valon kalliimman kuin auringon,
 Sätehen itse Luojan valost', on
 Sen ikilähteest' ihmis-järki juonut.

Valohon luotu ihmis-henki on —
 Valost' ei Luoja luotuansa kiellä —
 Kuin kotka nouskoon siis luoks' auringon,
 Yl' auringonkin kiitäköhön vielä
 Ja rientäköön halk' avaruuksien. —
 Miss' asunto on itse Taivaisen,
 Tiedustusmatkan pää vast' olkoon siellä!

Valohon luotu olet, ihminen —
 Siis valoon katso silmill' urhokkailla,
 Ja ällös pelkää että paiste sen
 Soentais säteill' ylen loistokkailla.

Ei tule siitä sullen sokeus,
Kun silmään sattuu liika valkeus,
Vaan siitä kun se valoa on vailla.

Ja henkesi jos pilkkopimeihin
Suljettu oisi valon pelon tähden —
Kuin kukka pantu pohjaan kellarin
Voit ojentaa tok' edes yhden lehden
Ylöspäin luokse rautaristikon
Ja kuolla tok', jos kuoleminen on,
Näin, valon kultasätehiä nähden.

Sun henkesi on luotu valohon,
Eik' ainoasti valon nauttijaksi; —
Jalompi osa sulle suotu on,
Myös olet luotu valon saattajaksi.
Oi onni suuri, autuas, kun saa
Auringon loistovirkaa toimittaa,
Kaikk' ympärillään saattaa valoisaksi!

Mut, vaikka kirkkain, valokipunas
On kaikki ainoasti armolainaa,
Min hetkeks' antoi Kaikkivaltias —
Siis alas uhka-ylpeytes paina;
Jumala, Herra, Hän on aurinko —
Sun valos vaalea on kuutamo —
Se, ihmishenki, muista nöyräst' aina!

III.

Ihmisenhenki, valon lapsi, pyrji valon lähteen luo,
Säkeniä säihkyviä juo kuin janoovainen juo;
Katso toki että valos vaan ei virvatulta lie,
Tyhjä valhevalo suolta, joka harhateille vie!

Valo kirkas, valo kaunis, tok' on vaan kuin Alpein jää,
Jos se ainoasti loistaa, ei myös taida lämmittää.
Lempenä se vast' on oikein säde Luojan loistehen,
Tuikahtanut taivahasta lohdutteenksi ihmisen.

Vaikka sull' ois kaikki tieto, maat ja taivaat kirjoissas,
Vaikka sull' ois kaikki taito, vuoret noutais sanojas,
Vaikka profeetan ois silmä aikain läpi katsomaan,
Enkelinkin sulo ääni, lempi yksin puuttuis vaan —

Ah tok' oisit onsi vaski, kilisevä kulkuinen!
Mitätön ois tietos, taitos, turha voimas ihmeinen.
Valos hyödyttelemättä ois kuin talvi-aurinko,
Ympärillä kaik' ois kylmä, synkkä, kolkko, autio!

Lennä valon sätehenä, lämmön kipunana myös,
Silloin siunattu on retkes, siunaukseksi sun työs.
Mutta huomaa: lämmötöinnä säde käy halk' ilmojen,
Lämmön saattaa joka säde voi vaan paikkaan yhtehen.

Määräpaikkahas siis riennä, jolle sinut Luoja loi;
Sille valo, lämpö saata, ole sille päivän koi.

Vaikk' ois ahdas, vaikk' ois pieni, halpa, riennä siihen vaan;
Näin vaan maailmalle paistat, yhtä paikkaa valistain.

Veljet, valon saattajiksi pyhitetyt, vihityt,
Luokaa katse ympärinne, sydäimestä katse nyt!
Tässä Teill' on luotu paikka, Teidän, Teidän on
tää maa —
Mutta siis se myöskin Teidät, Teidät aivan omistaa!

Katsokaatte: honka täyttää latvoin taivahille päin,
Imee ilmaa, juopi päivää, pilvein kanssa leikittäin;
Mut se juuret juuttaa maahan, äitiänsä syleilee,
Levittääpi laajat oksat, niillä maataan varjelee.

Veljet, aurinkohon asti ylös nostakaatte pää,
Mutta sydän-juuret maahan, isänmaahan kiintäkää!
Köyhä on se, halpa on se — lempikää sit' enemmän!
Köyhästä' äidistään ken luopuu, pettureist' on ilke'in.

IV.

Kosk' emäntäisen tarkan silmän alla
Liedessä korjaellaan valkeaa,
Se iloisella palaa paukkinalla
Ja kirkkahasti lekkuu, leimuaa.
Se onpi silloin koko huoneen sielu,
Jok' elämää ja virkeyttä suo;

Kokohon houkuttaa sen valo mielu
 Perehen kaiken hauskan lieden luo.
 Viel' uloskin se kauas yöhön paistaa
 Pimeihin kuusikoihin korpimaan,
 Yllyttäin uupunutta matkalaista
 Taas askeleitaan jouduttelevaan.

Mut valkea jos liedest' ulos karkaa,
 Omille valloillensa kirvahtaa —
 Voi silloin kohtaloas, ihmis-parka! —
 Äkisti ilos, onnes lopun saa!
 Kuin kahleistansa irti päässyt orja,
 Niin tuli silloin raivoo, riehuilee;
 Sen viha hillitön, sen vimma hurja
 Säästelemättä kaikki tuhoilee.
 Koht' on sun kalliit tavarasi tuhkaa,
 Sun talos raunioiksi vajoutuu;
 Suakin elementti julma uhkaa,
 Töin tuskin oma henkes pelastuu.

Näin tuli kirkkahinkin maallisista,
 Isien maahan jalo rakkaus,
 Tuo puhtain, pyhin ihmis-tuntehista,
 Voi olla tuhoovainen kirous,
 Kun, päästen valloillehen takastansa,
 Riehahtaa Feniläisnä rajuumaan,
 Hillittömässä vihanvimmassansa
 Ei pettuutt' inhoo, salamurhaakaan —

Tai raadellen myös omaa sydäntähän
Puoluekiihkona kun raivoaa,
Kun veli vihaa, vainoo veljeähän,
Syyst' että toisin maataan rakastaa.

Ei Lempi olekaan se liekki sitten,
Lemmoksi häijyks jo se muuttuikin,
Ei ole kirkkain parvess' enkelitten,
Vaan langenneista hengist' ilke'in.
Se pitää tok' on saanut enkel-kielen
Ja muodon paistavan kuin aamun koi,
Joll' yhä vielä ihmis-parkain mielen
Lumoa, pettää, viekoittaa se voi.
He rakkauden tähden omaa kansaa
Kuin verivihollistaan vainoovat,
Nimeä lemmen huutain, toisiansa
Kuin pedot raatelevat, murhaavat.

Voi! Eripuraisuuden tuli täällä
Myös irt' on päässyt, leimuks kiihtynyt;
Ei lumilla sen hehkua, ei jäällä
Sais sammumaan, ei viihtymäänkään nyt.
Yhäti paisuu valta palon huiman,
Se leviää, se kohoo, julmistuu.
Voi eikö valtaa, mi sen murtais voiman? —
Yks valta ois — se Lempi on, ei muu!
Oi veljet! Auttaja se kutsukaamme,
Tuo suoja-enkeli, min Luoja soi!

Oi kutsukaatte, että kurja maamme
Taas rauhan, onnen päivät nähdä voi!

Suur', ankara maan pääll' on vihan valta
Ja mahtava on täällä kirus,
Mut kiruskin raukee kiroovalta,
Jos vastaan kaikuvi vaan siunaus.
Ei silmää loistavata lempeästi,
Katsetta pyhää Lempi-kerubin,
Voi kestää, vaikka kaiken muun se kesti,
Voim' ankarinkaan vihan enkelin.
Hän vaipuu maahan, voimaton aivan,
Ja käsin peittää silmät huikaistut,
Hän näki säteen autuudesta taivaan,
Mi hält' on ainiaksi kadonnut!

Savonlinnan 400-vuotisen muistojuhlan viettämiseksi.

I.

Muut vaan kiitelkoot sotasankarien verityötä,
 Työt' yli kaiken työn kuuluna loistelevaa! —
 Muut ihaelkohot vaan kuin valloitus-vankkuri vieree,
 Kansat kaikk' kukistain, voittaen manteret, maat;
 Kuinka se käy jyristen kuin Herran ankara voima,
 Raskailla rattaillaan kyntäen näin vakojaan,
 Kyntäen näin vakojaan, joist' ei toki koskahan nouse
 Toukoa oraillen, kohoo korsiaakaan.
 Kylvää myös vakoihinsa se kyllä, mut kylvönä sill' on
 Katkerat kynelehet, hurmeet huuruavat. —
 Muut ihaelkohot kuin sota päivänä kirkasna kulkee,
 Silmiä huikaisten, mieltäkin viettäen myös;
 Vaan sätehens' ei tuottele virvoitust' elämälle,
 Paahtavat, polttelevat, kuoloa tuottavat vaan. —
 Muut ihaelkohot kuin sota laill' jalon, ankaran kosken,
 Tulvaillen yli maan, kuohahtain kohisee;
 Egyptin se tok' ei kevät-tulv' ole, siunaus peltoin,

Se vedenpaisumus on syntejä rankaiseva. —
 Muut vaan kiitelköööt sotasankarien verityötä —
 Sun työs tok' jalomp' on, oi Savon urhea mies!
 Valloittajaks sua myös kehuen mun mainita sopii,
 Vaikk' perinnöitähän et toisilta ryöstänyt pois.
 Mait' avarampia ei moni muu ole laskenut alleen,
 Valloitus-sankareiss' ei monta sun vertojas lie,
 Voimaa suurempaa moni voittanut ei, kuin sä voitit,
 Kirves ja aura, ne kaks, aseini' ainoina vaan.
 Suomenmaan sydän viel' oli korpena kolkkona kaikki,
 Autio, koskematon, synkkä kuin syksyinen yö.
 Miehuutt' ollut ei vailla ken nuot sijat miehien syöjät,
 Pohjolan nuot erämaat, ensiks läks asumaan.
 Miehuutt' ollut ei vailla, ken korven ik'-asukkaisen
 Kontion suuttunehen kanss' yhä painia löi.
 Miehuuttas lujimpaa, Savon urhea mies, toki koitti
 Pohjolan haltijahiis, halla harmajapää.
 Kenpä ne kertoilleeks, lukeneekskaan sais sadat kerrat,
 Koska hän myrkyllään turmeli toivos ja työs!
 Usein kosk' ilomieliin jo näit sun vaivasi palkan,
 Tähkien keinuvat päät, kultana paistelevat,
 Hiljaa hiivien silloin tul' yöllä se ryöstäjä viekas,
 Viimeisen sult' jyvän vei, kaiken toivosi vei.
 Viel' apumiehikseen Manan kalmankarvaisen mailta
 Nyt nälän kalvavan huus, huus ruton julman se myös;
 Armottomasti ne kaikki näin raateli, runteli, surmas,
 Kaasi sun armaimpas, vei omat voimasi myös.
 Vaan ei ne kuitenkaan kukistaa sua koskahan voineet,

Murtaa voimias ei, miehuuttasi ei myös.
 Ahdistain vihamies jos sun peräyttikin joskus,
 Jos välin kylmillen sarka jo raivattu jäi,
 Vuotena toisna jo taas sinä, ponnistain neros, voimas,
 Valloitit sen takaisin, valloitit uusiakin.
 Näin vuosi vuodelta ain' yhä laajemmaks levis valtas,
 Laajeni viljelysmaa, laajeni näin Savon maa.

II.

Voitolle pääsi vallat Pohjolan,
 Pimeni päivä kansan Wäinämöisen,
 Riehahti myrsky raivoamahan,
 Kauhullaan enentäen kauhun öisen;
 Toisistaan Karjalaiset eksyi pois —
 Yöll' erottaa ken tietä voinut ois?

Muruksi murtui Sampo — vapaus —
 Ja kahtia myös Karjalakin katkes;
 Nous eri vallat, eri uskomus,
 Ja heimouden side vanha ratkes;
 Vel' oma muuttui tuntemattomaks;
 Vapaana oltiin yks — nyt orjaa kaks.

Sokeina vastatusten syöstihin;
 Ahneesti veljen vert' joi veljen rauta.

Er' elo ol' ja kuolon toivokin,
Yhteinen ainoast' ol' enää hauta. —
Kuink' erottaa näin voipi ihminen,
Mink' itse Luoja liitti yhtehen!

Kohosi silloin torni korkea
Äyräälle myrskyn raatelemain rantain,
Kohosi tulitorni, leimua
Kirkasta, kauas paistavaista kantain.
Halua ihmeellistä herättäin,
Vastustamattomasti viehättäin.

Molemmat riensi kohden valkeaa —
Uus elon toivo kaiken rinnan täytti —
Vihollisen he keksi siellä — haa! —
Mut tuli nyt nuot kasvot selvään näytti —
Ja kädet miekkoineen jo nostetut
Taas alas raukeni kuin halvatut.

Ja silmät kauan umpisokeat
Nyt ihmein näki kaikki selvällehen,
Hetkessä haihtui vihat katkerat,
Käs käteen yhtyi liittoon ikuisehen.
Omaksi veljekseenhän Savon mies
Nyt karjalaisen urhon jälleen ties.

Ja Wäinön kansaa kaikkea nyt vie
Yhdessä yhtä tietä taas tää valo. —
Kysytkö: mi se tulitorni lie?

Ma vastaan: se on Savon linna jaló,
Ja leimu siinä kirkaspaisteinen,
Se lemp' on yhteisehen Suomehen.

III.

Heräsi sotavanhus unestaan,
Ja katsoo ympärinsä kummastellen:
Mi pauhu täällä, mitä hurraellen
Näin joukot vilskuu hänen muureillaan?
Miks täynnä laivoja näin salmi kiehuu,
Ja liput mastoiss' ylpeästi liehuu,
Ja tykit paukkuu, kaiut herättäin
Ylt' yli saloin sinisiintävään?

Vaarassa onko jälleen isänmaa?
Sotako rannalla taas liikkuu täällä?
Vihollisjoukotko taas valloittaa
Yrittää Savon turvaa ryntäämällä? —
Ja ukko silmänsä luo ympärilleen
Tykittömille vallivaruksilleen. —
Ja miss' on Savon kaikki sankarit?
Ne oisko pelkurit tai petturit?

Oi, ällös, ukko, olko milläskään,
Unia näet vaan menneist' ajoistasi!
Ei sodan myrskyt enään ikinään

Uhkaile armasta sun Savoasi.
 Rauhattomuus jo päättyi, nyt on rauha;
 Työ ahkera tai ilo vaan nyt pauhaa,
 Ja kansa riehuva tää summaton
 Sukua Suomen, omaas, se kaikk' on.

Et ole enää rajanvartija;
 Maan raja siirtyi kauas länteen, itään.
 Rauhassa nuku, sull' ei virkaa mitään.
 Vaan ei — ei vielä — vielä virkana
 Tok' yks ois sulla — suoja muinaisuuden!
 Rajalla ajan vanhan, ajan uuden
 Nyt seisot vahtina, ett' unohtaa
 Tää polvi nuor' ei isiänsä saa.

Aik' uus on, aatteet uudet, työkin uus,
 Teit' uusia nyt astuu nuori kansa;
 Se oikein on — mut ain' uskollisuus
 Ja miehuus, lujuus olkoon vanhoillansa!
 Sä, ukko, kerro kuink' es'-isät kesti
 Paikaltaan horjumatta urhoisesti!
 Karkaise työhön näin tää nuoriso,
 Lujaksi kuin sun allas kallio!

Tampereen kaupungin satavuotiseksi juhlaksi.

Emonen Satakunta
 Ilmoille pojan loi,
 Ja sadan miehen voiman
 Hän kantamalleen soi;
 Sit' äidinrinnoin sadoin
 Imetti, kasvatti;
 Näin vahva jättiläinen
 Pojasta sukesi.
 Vaan ikäv' on hänen mielessään,
 Hänt' ei koti hiljainen tyydytäkään.

Siis ulos maailmalle
 Tää poika reutoutui:
 Hän kiersi sadat saaret,
 Hän sadat salmet ui;
 Ja kaikki rannan koivut
 Hänelle hymyili,
 Ja kaikki lehdon linnut
 Sulolla lauleli.

Vaan ikäv' on hänen mielessään,
Hänt' ilo, lempi ei tyydytäkään.

Rinnassa miehuus kuohui,
Se toivoi taisteluun,
Se riehuvaisna paloi
Voimainsa koitteluun.
«Ah urhon jalon, vahvan
Jos kerran kohtaisi,
Kas silloin maksais elää,
Kuollakin kelpaisi!»
Näin ikäv' on hänen mielessään,
Hänt' ei huvi kuuluton tyydytäkään.

Vaan rientäissään hän viimein,
Mit' etsi, löysi jo:
Edessä tuossa vankka
On Tammerkallio.
Sen kivirinta luja
Tien sulkee kokonaan;
Ei taivu hän, ei väisty,
On valmis sotimaan.
Ja jättiläinen on mielissään,
Kun toivonsa tässä sai täyttymään.

Ja rinta rintaa vasten
Nyt painia he lyö;
He päivän kaiken koittaa,
Eik' eroita heit' yö.

Kiihkoissa katsos kuohuu
 Jo vaahfi valkoinen!
 Kauaksi pauhu kuuluu,
 Kuin jyske ukkosen.
 Hei jättiläinen on mielissään,
 Kun toivonsa tässä sai täyttymään.

Näin vuosisadat pitkät
 He yhä taistelee,
 Näin koskaan voittamatta
 He toistaan koittelee:
 Ei uuvu veden voima,
 Ei murru kallio;
 Vaan järven jättiläinen
 Se viimein suuttuu jo.
 Taas ikäv' on hänen mielessään,
 Tuo turha leikki ei tyydytäkään.

Saapuipa silloin siihen
 Kustaavi kuningas;
 Tuoss' jättiläisen keksi
 Silmänsä nerokas:
 «Hei, poika, suotta kuluu
 Noin voimas päivät, yöt!
 Mun palvelukseen' tule,
 Saat tehdä tosiyöt.
 Tuo hyödytön pauhu on hauraus,
 Vaan miehen työllä on tarkoitus!»

Nyt käteens' jättiläinen
 Sai sadat rattahat;
 Hän kaikin voimin vääntää,
 Ne pyörein juoksevat,
 Ne vanuttaa, ne takoo,
 Ne kutoo ratisten,
 Ja leivän tarpeet hankkii
 Tuhantten ihmisten.
 Nyt jättiläinen on mielissään,
 Kun toivonsa viimein sai täyttymään.

Jo sata vuotta vääntää
 Hän tuossa päivät, yöt,
 Ja yhä kaunistuupi
 Ja karttuu hältä työt;
 Ja maine, jota toivoi
 Suurista sodistaan,
 Sen monin kerroin saa hän
 Nyt työstään, toimestaan.
 Ja jättiläinen on mielissään,
 Kun toivonsa kaiken sai täyttymään.

Oi kaukaa häämöittävä,
 Sä aika tuleva,
 Kun auraks muuttuu miekka,
 Työkoneeks kanuuna.
 Kun vert' ei vuodatella,
 Vaan työllä kilpaillaan,

Kun suosio ihmisill' on
Ja rauha päällä maan,
Oi aika sä toivottu, kaivattu,
Kas täss' esikuvaa on siunattu!

Huhtikuun 16 p. 1869 *).

(Kun Suomen uusi valtiopäivä-laki vahvistettuna julistettiin).

Oi päivä kirottu, oi päivä siunattu,
 Oi päivä, jok' ei koskaan unhoitu!
 Ma muistan niinkuin eilen kuinka ensi
 Sanoma sinusta maan kautta lensi:
 Kaikk' kansa kuuli kauhistuin
 Ja seiso i sanattomin suin,
 Sydämin jäätynein, kuin ukon nuoli
 Ois iskenyt sen keskeen — mutta huoli
 Ja kauhu ensihetken vaan
 Sai vallan, sitten sydämistä
 Tuhannen kertaa tuhansista
 Riemahti ilo kaikumaan.
 Tää Suomen kansa, jörö umpisuinen,
 Kiitoksiin jot'ei syyttä houkuttais,
 Ja jonka niska jäykkä, visapuinen
 Käskystä kellekään ei kumartais,
 Tää kansa, mi niin usein onpi mykkä,
 Kuin nuorin laps Lear-kuninkaan,

---

*) Sinä samana päivänä v. 1866 Aleksanteri II pelastui murhaajan luodilta.

Ja kainostellen peittää tunteitaan,
 Jos kohta sydämessä lempi sykkää —
 Se tunteilleen nyt viimein sanat löysi
 Ja yli kuohahti sen sydän täysi.
 Sen palatsit, sen mökit matalat
 Kaikk' yhtä kiitosvirttä kaikuivat,
 Hartainta kiitosvirttä kohtaan Luoja.
 Hän oli pelastettu, tukeva
 Lakimme vanhan, pyhän suoja!
 Hän oli pelastettu, auttaja
 Elomme kansallisen nuoren
 Ja heikon vielä, vaikka tuoreen!

Nyt edes näit, oi jalo valtiias,
 Jos epäillyt liet koskaan lempeämme —
 Vaan kuink' ois luulon sijaa rinnassas,
 Sun, joka olet henki hengestämme,
 Jok' aina meidät ymmärsit
 Ja tunsit, meitä rakastit —
 Nyt näit kuink' onni Suomen kansan on
 Sun onnestasi eroamaton!
 Sen tunsit silloin, tunnet nyt, siis juuri
 Sä tahdoit että antees uusi, suuri,
 Anteistas suurin: jottei enää mikään
 Sun kansas ääntä Sulta estää saa —
 Se muistopatsaan' oisi ijäst' ikään,
 Mi tätä päivää meille muistuttaa.

Aleksanteri II:n 25-vuotisena hallitus- päivänä.

I.

Autio, kolkko on maa, jos ei eloon virvoita Lämpö,
Ääneti, hengeti kaikk' kuin nuo perät Pohjolan kurjat.
Järvet ei liikahdakaan, unen raskaan valtikan alla,
Koski se kahleissaan ei ääneens kuohua tohdi,
Kääritty on koko maa lumen valkoiseen hikiliinaan,
Paljasna vaan kohooa laki tunturin kalju ja musta.
Siellä ei ilmoille näin satalatvainen honka voi nousta,
Pieni ei kukkanen myös sulotuoksullaan ilahuttaa,
Sammal viihtyvi vaan, joka orjana halpana mataa —
Näin suloton, näin synkeä on maa Lämpöä vailla.
Voimia kylläkin ois, povi maan on voimia täynnä —
Kuules kuink' kohisee ne hiljaa peittonsa alla! —
Myös idun alkuja ois, idun alkuja runsahin määrin,
Jotk' ikerikkauden, ikisiunauksen olis suovat,
Vaan kaikk' jäädyttää, kaikk' kuolettaa vilu viima —
Näin suloton, näin synkeä maa on Lämpöä vailla.

Mutta jos sattuvi vaan säde ykskin lämpöisä hankeen,
Kohta jo sulaakin kova kuori, sen kolkkous heltyy,

Kohta jo kiiltelevät sen pinnalla kyynelet kirkkaat.
 Annas jos hetkisen nyt viel' Lämmön huokuva henki,
 Silloinpa ihmehet näet: pois jäiset siirtäen luomet,
 Tuossapa aukee maan sulosilmyet, nuot sinijärvet,
 Kirkkahan, kiitollisen, ylös taivohon katsehen luoden.
 Vangit jo vapautuu! Pois kahlehet katkaisi koski,
 Kauaksi nyt pelotoinna sen kaikuu mahtava laulu.
 Kuollehet nousevi myös; maa, riisuen pois hikiliinan,
 Äitinä ilmiin tuo tuhatmäärin taas sikiönsä.
 Kaikki se nyt vihertää, kaikk' kukkivi, kaikki nyt tuoksuu;
 Hymyilee sulokoivu ja ylpeenä seisovi honka.
 Kaukaa rientävi myös nyt tänne jo lintujen parvet,
 Ihmettä ihaillemaan, ihanaa tätä luomista uutta.
 Heidänki rintansa lämpiivi — näin luo Lämpönen
 Lemmen —
 Kilvan kultansa kanss' he laulaa riemuisin kielin.

Näin sydän ihmisen myös mitä on, jos Lämpöä kaipaa?
 Kolkko se on erämaa, kuin kuolleet nuot perät Pohjan.
 Arkana kätkeytyy syvähän pois kaikk' jalot aatteet,
 Oraaks nousta ei voi neron taimet kallihit, kauniit,
 Tunne ei uskallakaan myös raikuttaa sulo-ääntään;
 Itsepä pinnaltaan sydän peittyvi jäisehen kuoreen,
 Kylmää kylmällä vastaten, tai kenties salavimmans
 Verhoo myös imarruksilla tyhjillä, inhottavilla,
 Niinkuin lämmötön maa matavaiset sammalet tuottaa.

Sen Sinä näit, jalo Valtias, sen Sinä näit sekä tunsit,
 Ihmis-auttaja Sä, nimelt' et vaan, myös sydämeltäs,
 Et ylenkatsonut Sä tätä maatamme kolkkoa, köyhää,
 Et tätä kansaa myös, ylen halpaa silmissä mailman.
 Meidät on ymmärtänyt koht' täydesti Sun jalo henkes;
 Voimat Sä näit salaiset, Sä näit idut taidon ja toimen
 Syvään kätkeyneet, viel' uinuvat rinnassa Suomen,
 Lempeä vaan odotellen ja toivoin vaan vapautta,
 Koht' tulon antaakseen satakertaisen, siunatun, kalliin.
 Sen Sinä näit ja Sun rakkautes koko runsahan lämmön
 Loit Sinä maan yli tään, jokapaikkahan näin elon luoden.
 Kaikua saa pelotonna nyt vapaan kansamme ääni,
 Toivonsa, tarpehet kaikk' edeskantaa istuimes eteen;
 Kielemme, koska sen päältä Sä puhkaisit rautaisen kuoren,
 Pilvihin päin kohooa, yli maan leviää sadoin latvoin,
 Suurena, pystyssä päin kuin korven tuo jalo honka,
 Täynn' iloparvia sirkkusien, vain vartoen vielä
 Oksilleen pian myös lumouttelevaa satakieltä.
 Mökkihin köyhimpään, jopa syrjimpääinki jo oppi
 Tunkeutuu, valistain myös pimeimmät sopet kaikki.
 Näin kukoistaapi nyt Suomi, näin vaurastuupi ja varttuu,
 Onnenrikkaana näin Sun lempeän valtikkas alla.

II.

Kiittämätön, sydämett' on, niinkuin kivi, Suomen mies;
 Hyvää teet sä hällen, uhraat omat parhaasi kenties; —
 Kylmästi hän kaikki ottaa, yrmeänä, ääneti,
 Tuskin katsettakaan luoda antajaan hän viitsiipi.

Kylvä siemen kalliolle, raostaan se vesan luo;
 Tue tammi karheakin, kiittäin huminans se suo;
 Mutta Suomen mies, tuo jörö, niinpä usein moititaan,
 Hyvää hyvällä ei kosta, kiitosta ei tunnekaan.

Onkin totta: liverrellä koreasti, simasuin,
 Liehakoida mesikielin, sanoin tyystin valituin,
 'Tät' ei tyhmä Suomalainen osaa, eikä opikaan;
 Liian kankea on selkäns, kömpelö kumartamaan.

Mutta syvään sydämeen on kätketty tuo hyvä työ. —
 Annas vaan jos pimentääpi päiväs kovan onnen yö,
 Horjuin astut siinä, turhaan etsiskellen polkuas,
 Apua et näe mistään, epäilet jo tuskissas — —

Ja jos silloin sua tukee käsi outo, tukeva,
 Tuntematon sua suojaa ruumiillansa omalla,
 Äänetikin niinkuin tuli, ääneti taas lähtee myös —
 Niin sä tiedä: Suomalainen kosti sulle hyvän työs.

Kuink' enskerran nähden kolkot riuttarivit Suomenmaan,
 Purjehtija kammostuen niistä pelkää surmaa vaan;
 Näin myös Suomalaisen luonne kova, jäykkä, karkea
 Poijes työntää, peloittaapi, kammoksuttaa outoa.

Mutta laske rohkeasti haakses karein lomitse,
 Pujahda vaan taitavasti soukkain salmein läpitse,
 Niinpä sataman sä löydät myrskyilt' umpisuojatun,
 Niin näet laakson vihreäisen, kukkivaisen, siunatun.

Kiitosta sä harvoin kuulet meiltä, jalo Valtias;
 Kenties luulet, ettei muista Suomalainen antejas.
 Ah ä! usko sitä! Ethän voikaan luulla niin;
 Ymmärsithän meidät, näithän syvään meidän sydämiin!

Karkea on Suomen kansa, niinkuin pinta kallion,
 Mut myös luja, vahva, vankka, niinkuin kallio, se on.
 Se ei horju, se ei taivu, viekoitus jos kuinkin soi;
 Sun jos kaikki muutkin pettäis, Suomen mies ei pettää voi.

Tähän kallistaos päätäs huolett', armas Ruhtinas,
 Mielellänsä Suomalainen henkens antais suojanas;
 Hän velvollisuudess' aina seisonut on lujasti,
 Nyt velvollisuus on helppo, koska rakkaus vaatiipi.

Aleksanteri II:n muistoksi

Huhtik. 29 p. 1881.

Murheen murtamana seisoo Suomen kansa:
 «Suojaajamme, Maamme-isä, murhattiin!»
 Epätoivoisna se kysyy tuskissansa:
 «Miksi, miksi, taivaan Herra, sallit niin?
 Miks' et voideltuas varjellut sä vielä,
 Kuin niin monta kertaa olit varjellut?
 Yksi sanas vaan — niin helvetin ois niellä
 Täytynyt nuo julmat joukkons kirotut!

Useinhan sai elää, kuolla turvallisna
 Hirmuvaltiaatkin, häijyt sortajat,
 Jotka, kansan rukoillessa, pilkallisna
 Leivän sijaan kiven kovan antoivat;
 Hän soi alamaisilleen vaan rakkautta;
 Miks Hän palkaks vihan sai niin katkeran?
 Hän ylt'ympärilleen kylvi vapautta;
 Miks Hän tyrannin sai kuolon kauhean?

Voi miks sama päivänpaiste, lahja taivaan,
 Joka vainioille viljavuuden suo,

Tuottaa voipi myrkyn kuolettavan aivan,
 Kun se lämpimänsä rämeen pintaan luo!
 Voi miks juur' se säde, joka voimallansa
 Rakkauteen herättääpi lintuset,
 Myös maan alta, heidän talvi-unestansa,
 Nostaa kähisevät kyyt ja käärmehet!

Jos ois saatu — suojaks Aleksanterimme
 Michiss' oisimme me kokoon rientäneet,
 Rakkaan ruhtinaan nyt taaskin rinkiimme,
 Kuin es'-isät Demmin'illä, sulkeneet.
 Vankkaa, vahvaa muuria tät' uskollista
 Karkoittaa ois pahuus turhaan koittanut;
 Ilkityö ois vasta ollut mahdollista,
 Kun ois viime Suomalainen kaatunut.

Näin ei saatu — pystypäin voi Suomen kansa
 Astua tok' eteen Herran tuomion:
 Aleksanter' jos ol' luja sanassansa,
 Rikkomatta myöskin Suomen vala on.
 Katso läpi lauma salamurhaajoitten —
 Kansat monet siihen antoi hylkyjään —
 Satamäärin lukea saat nimet noitten,
 Suomalaist' et niistä löydä yhtäkään.

Salamiinaa läp' ei päästä kalliomme,
 Kavaluutt' ei sydän Suomen miehien,

Heikkoudessa tää meill' on ansiomme,
 Nöyryydessämme tää kunnia ikuinen.
 Näin on ollut aina, näin myös ijäst' ikään
 Oleva on suora tapa Suomenmaan:
 Teeskelemään rakkautt' ei voima mikään
 Meitä saa, ei rakkaasta myös luopumaan.

Aleksanter' kaatui! — Todellako saanut
 Voiton sill' on pimeyden haltija?
 Hänen kanssaan onko rauennut ja laannut,
 Nimessään mi meille oli kallista?
 Ei, ja tuhat kertaa ei! He meiltä ryöstää
 Voivat rakkaan Ruhtinaamme ruumiin vaan;
 Hänen luomastansa, Hänen henkens' työstä,
 Murtunut ei ole pienin rahtukaan.

Katso Bulgaria ijäks pelastettu
 Nyt on julman raatelijan kidasta;
 Miljonat ja miljonatkin vapahdettu
 Venäläistä orjaa herrain ruoskasta;
 Suomen kansan ääni rohkeasti kaikuu, —
 Nyt se oikein pääsi kansain joukkoihin! —
 Kaikkialla vapauden virsi raikkuu,
 Monin erikielin, riemuin yhteisin!

Aleksanter' kaatui! — Mutta henkens' yhä
 Elää, vaikuttaapi, onnen aikaa luo;
 Ah kentiesi vielä marttyyri tää pyhä

Kuolonsakin kautta siunausta tuo;
 Kenties täytyi Hänen kuolla kansans' tähden,
 Että sokeentuneet silmät aukeais,
 Venäjä, näin taudin koko kauhun nähden,
 Viimein syvän mätähaavans' parantais.

Virsi kotimaan puolesta.

i kuningasten kuningas,
Sä maan ja taivaan valtiass,
Myös tälle maalle silmäs luo
Ja armos runsaat lahjat suo!

Vähäinen meidän kansa on,
Maailman silmiss' arvoton;
Vaan mitä mahtavinkin vois,
Jos voimaa Sult' ei saanut ois?

Kuin tomu edessä on maan
Suuruudet, voimat, vallat vaan;
Kun viittaat, korkein alenee
Ja matalaiset ylenee.

Kuink' usein juuri valitset
Aseikses pienet, alhaiset,
Siks että Sinun voimasi
Selvemmin heissä näkyisi.

Kun tahdoit kansan valitun,
Otitpa ylenkatsotun
Ja halvan Juudan kansan, sen
Teit vartijaksi totuuden.

Ja Bethlehempä, pienoisin
Tuo kaupungeista Juudankin,
Sai armon armoist' ylimmän,
Messiaan nähdä syntyvän.

Oi Herra, kuule meitä myös,
Tee meissäkin Sun armotyös!
Suuruutta emme rukoile,
Me pienuuteemme tyydymme.

Jos meidän kansa aina sais
Vaan olla palvelijanaish,
Sun töitäs aina toimittaa,
Valistua ja valistaa!

Taavetin 127:s psalmi.

Jos huonetta ei rakenna
 Jumala, auttajamme,
 Työ kaikk' on tyhjäksi raukeeva,
 Me turhaan harrastamme.
 Mit' ihmisvoima, nero loi,
 Ei itsestään se kestää voi,
 Jos tueks ei käy Herra.

Jos kaupunkia varjella
 Ei tahdo itse Luoja,
 Turhaanpa valvoo vartija,
 Ei turvaa siit', ei suojaa,
 Mit' auttaa vahvin hallitus,
 Jos puuttuu Herran siunaus?
 Kuin kuiva puu se kaatuu.

Myös taitavinkin hankkeemme,
 Paraiten perustettu,
 Ois, ilman Herraa, hiekalle
 Löyhälle rakennettu.
 Kun vaaran virrat kuohahtaa,

Kun ajan myrskyt riehahtaa,
Jäljettömäks se kato.

Vaikk', anivarhain noustenkin,
Puuhaamme myöhään yöhön,
Eip' yksin toimi ahkerin
Viel' onnea tuo työhön.
Vaan työ jos tehdään Herrassa,
Nöyrästi Herran neuvolla,
Ei puutu siunausta.

Miks suureen lapsijoukkohon
Katsoissa meill' on suru?
Herranhan lahja lapset on,
Hält' on myös leipämuru.
Saavathan kedon kukkaset
Häneltä ruoan, pukimet;
Kuink' ei Hän huolis meistä!

Mit' useampi pieni suu
On pöydässämme lässä,
Sit' innokkaammin raikahtuu
Myös rukouskin tässä.
Näin missä Herran kiitos soi,
Ei hävitä se talo voi;
Se vaurastuupi aina.

Ja pienoista miehiä
Varttuupi vielä kerran;

Ne on kuin nuolet kädessä
 Väkevän sotaherran.
 Se maa, se kans' on mahtava,
 Joll' onpi noita nuolia
 Viinensä aivan täynnä.

Oi Herra suuri, turvissas
 Myös olkoon meidän kansa!
 Se etsiköön Sun armoas
 Kaikissa tomissansa!
 Jos Sulta vaan on siunaus,
 Ei estäkään sen heikkous;
 Se työsi tehdä voipi.

Ijankaikkinen autuus.

 Oi riemua!

Oi autuutta!

Kuink' kepeeksi

Nyt tuntuupi.

Ei murheet maan

Mua painakaan;

Ei pahat työs,

Mun sielun', myös.

Ah aivan on kuin lentää vois!

Oi valkeus!

Oi kirkkaus! —

Mi päällä maan

Kuin peiliin vaan

Häämöitteli,

Kajasteli,

Se paistaa jo

Kuin aurinko

Nyt selkeänä kirkkaana.

Maan päällä sain

Vaan puolittain

Tät' oivaltaa,

Tät' aavistaa
 Mun toivossan',
 Mun uskossan'. —
 Nyt, Jumala,
 Sua kasvoista
 Jo näen kasvoihin!

Oi Korke'in!
 Mill' ansaitsin
 Mä syntinen,
 Mä saastainen,
 Tään kaiken nyt?
 Ei täyttänyt
 Mun voimani,
 Vaikk' koitteli,
 Sun käskyjäsi pyhiä.

Kyll' rakasti
 Sua sieluni;
 Pyrkinyt pois
 Maan tomust' ois;
 Ja hurskauteen
 Ja pyhyyteen
 Se halavoi —
 Mut aina — voi!
 Taas vaipui kesken lentoaan.

Oi rakkaus!
 Oi armahdus!

Sä rajaton,
 Sä verraton!
 Maan madon tään
 Niin viheljään
 Sä armahdit
 Ja puhdistit,
 Pyhitit omaks' lapsekses.

Tuhatkin ois
 Jos kielt', en vois
 Sua kyllin mä
 Täst' ylistää;
 Vaikk' ääretön
 Ja määrätön
 Ijäisyys on,
 Ah mahdoton
 Täydesti kiittää armostas!

Oi riemua!
 Oi autuutta!
 Ei hetkeä
 Ei vähintä,
 Jok' erottais,
 Luovuttaa sais
 Mua Sinusta,
 Oi Jumala,
 Mun Herran' ja mun Isäni!

Kastevirsi.

tettu kasteen kautta sisään

Mä olen, Herra, huoneeses;
 Sun lapses olen, Sä mun isän',
 Siis mun on kaikki rakkautes;
 Pelotta tykö's tulla saan,
 Mua pois et sysää milloinkaan.

Sun puoleltas tää liitto kestää,
 Vaikk' murtuis vahvuus taivaan, maan;
 Ei rakkautt' Isän sydäimestä
 Voi mikään saada sammumaan;
 Poikaskin annoit ainoan
 Sä piinaan, kuoloon puolestan'.

Ah lapses myös jos Sua voisi,
 Näin puuttumatta rakastaa,
 Jos tietäis, taitais se, kuin soisi,
 Sun käskyjäs ain' noudattaa!
 Mut voi kuink' usein kylmennyt
 Mä olen, luotas eksynyt.

Vaan lastasi hairahtunutta
 Armost' et hylkää silloinkaan;
 Sun lammass-raukkaas kadonnutta
 Kuin paimen riennät hakemaan;
 Et heitä, siks kun löysit sen,
 Toit lauman luokse jällehen.

Ja vaikka lapses tuhlaajana
 Pois sirottais Sun lahjasi,
 Armahdat taas, kun katuvana
 Se jalkais juureen lankeepi;
 Ain' ovi auk' on huoneeses,
 Ain' auki isänsydämes.

Puu syksyllä *).

Lapsi:

«Puu, puu, tuhlari-mies!

Äsken oksasi täynn' oli kultaa.

Koht' olet tyhjä. Kukapa ties,

Vielä sun täytyvi kerjätä multa!»

«Kaikk', kaikk' antelit pois!

Marjas on syöty tai maassa nyt makaa.

Isä jos näin sun näkevä ois,

Kuolleecks luulisi, poikki sun hakkaa».

Puu:

«Laps, laps, Luoja, kun loi,

Antoi mun lehtiä, marjoja kantaa —

Itsellenikö vaan Hän ne soi?

Eikö mun pitänyt muillekin antaa?»

«Kas, kas, lehteni maass',

Mullan höystöiseksi ne saattaa.

Uusina puina jo marjani taas

Seisovat, kerran kun myrsky mun kaataa».

---

*) Pääskystä.

Kävikö varas vatsassa? *)

Kävikö varas vatsassa,
 Kun näin se tyhjäksi tuli?
 Vai voita vaan söit aamulla,
 Mi päivän paisteess' suli?
 Jo vasun pohja näkyypi;
 Viel' yhäkö ei piisaa?
 Mihinkä kaikki mahtuupi,
 Sä pikku ahma-Liisa?
 Kun vaan ei viimein halkeais
 Tuo pieni eväspussi;
 Siitäkö vasta nauraa sais
 Jänönen, lehto-Jussi!

---

*) Kylän lapset-kirjasta.

Minun äitini *).

Nyt umpeen vaipui se kirkas silmä,
Se sydän lempeä nyt on kylmä!
Jo äidin peittivät nurmen alle,
Jost' ei se vastaa valittajalle!

Ma täällä käyn hänen haudallansa
Yhäti mummoni vanhan kanssa,
Ja äidin muistelen armautta,
Sen suloisuutta, sen rakkautta!

Ah maksaa ken voi, mink' äit' on tehnyt,
Ja kaiken huolen, min meist' on nähnyt?
Jok' unohtaa oman äidin voisi,
Maan päällä petturi ilkein oisi!

Oi äitin' armas, äiti kulta!

---

*) Äitini-kirjasta.

Lasten nousu-aika *).

Kukko ensikertaa kiekahtaa!
 Silloin kesä-aamu virkoaa.
 Tuuli lepsahtaapi lentämään,
 Nytkii lehdet herähtelemään,
 Juoksee pitkin veden kalvoa,
 Kuiskaa: «Jo on aika valvoa!»
 Päivä luomensa myös aukaisee,
 Silmin kirkkahiin jo katselee.
 Kukko ensikertaa kiekahtaa,
 Mut, te, pienet lapset, tuutukaa,
 Tuutukaatte vielä huoleti,
 Siks kun kukko teille kiekkuvi.

Kukko toista kertaa kiekahtaa,
 Silloin metsän linnut virkoaa.
 Tikka rummutellen honkaa lyö,
 Ilmoittaapi: «Nyt jo alkaa työ».
 Sirkat pyristävät sulkiaan,
 Alkaa päivän aamuveisullaan,

---

*) Pikku joululahjasta.

Sitten lentää askareillehen,
 Kukin ruoannouto-teillehen.
 Kukko toista kertaa kiekahtaa,
 Mut te, pienet lapset, tuutukaa,
 Tuutukaatte vielä huoleti,
 Siks kun kukko teille kiekkuvi.

Kukko kiekkuu kerran kolmannen,
 Silloin nousu-aika ihmisten.
 Äiti valpas lähtee lypsämään,
 Isä ahkera se kyntämään,
 Nuotanvetoon veikko soutavi,
 Sisko pyykkirintaan rientävi.
 Kukko kiekkuu kerran kolmannen,
 Viel' on lasten luona unonen;
 Tuutukaatte, pienet, huoleti,
 Siks kun kukko teille kiekkuvi.

Kukko kiekkuu kerran neljännen,
 Työstä väki palaa eineellen.
 Pöydällä on piimää valkeaa,
 Lämpöisleipää, äidin leipomaa.
 Perunat ne höyryy vadissaan,
 Kullan karvaa voita rinnallaan.
 Kukko kiekkuu kerran neljännen,
 Nyt jo kiiru myös on pienoisten,
 Ettei äidin herkut loppuisi.
 Nouskaa, kukko teille kiekahti!

Helmin kiikku-laulu *).

Kiikkumaan,

Liikkumaan!

Annas alku, veikko!

Autathan sä mielelläs

Pientä kulta-Helmiäs,

Joll' on voima heikko.

Hei nyt vaan

Heijaamaan!

Lennä, kiikku, lennä!

En mä pelkäis, latvoihin

Josko kiikku rapsaiskin —

Annetaan vaan mennä!

Näin nyt vois

Lentää pois,

Vaikka taivahasen.

Tok' en sinne vielä jäis,

Pappaani se itkettäis —

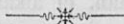
Alas lennän taasen.

---

*) Pikku joululahjasta.

Pikku Helmin luvunlasku *).

Pappa suihkas suukkosen,
 Suihkas toisen, kolmannen,
 Kaikki antoi Helmillensä,
 Pikku sydänkävyllensä.
 Sitten katui hän ja vei
 Jälleen kaksi muiskua,
 Voitko, Helmi, arvata,
 Jäikö yhtäkään vai ei?

Pikku Helmin maantiede *).

Äiti:

”Joko, pienoinen, Helmini, tiedät sen:
 Maa kaukana tuolla on lämpöinen;
 Siell’ lunta ei näy,
 Ei pakkaset käy,

---

*) Pikku joululahjasta.

Siell' ain' yhä kukkaset rehoittaa,
 Siell' ain' yhä marjoja poimia saa,
 Siell' laululinnut on pelkäämättä,
 Ei maatansa tarvitse koskaan jättää».

Helmi:

«No kuink' en tietäisi! eikäpä lie
 Tok' sinne niinkähän pitkä tie.
 Mun mummoni luon' on se lämpöinen maa,
 Joss' ain' yhä kesää nauttia saa.
 Kun 'kevään sinne me tulemme,
 On täydessä lehdessä koivumme,
 Ja niityt kaikki ne vihannoi,
 Ja ilman kengittä kepsiä voi.
 Vaan syksyin tänne kun taas palataan,
 Par' yötä on vaan, ei aikaakaan,
 Puut lehdittöminä jo törröttää,
 Ja lunta on maassa ja järvellä jää.
 Niin, mummoni luona se on kesämaa,
 Voi sielläpä lyst' olis asustaa!»

Kissa ja Hiiri *).

Pieni kissanpoikanen
Katsoi sillan reikiin:
«Hiiri, kuules, hiironen,
Tule tänne leikkiin!»

«Kumpi meist' on vikkelin,
Sitä pitäis koittaa;
Emä lupas rinkelin
Sille, joka voittaa».

Hiiri hupsu kovin on
Ahne rinkelille;
Jääd' ei malta loukkohon,
Lähtee kilpasille.

Juosta vilisteltihin;
Ensin kerkes hiiri.
Saiko palkaks rinkelin?
Ei — vaan paistin Miiri.

---

*) Koti-eläimistä.

Paimenessa *).

Tuu, tuu, tuu, tuu!
 Karjani käy.
 Tääll' on heinää, vettä;
 Hukkaa ei näy,
 Ei ole mitään hätää.
 Tuu, tuu, tuu, tuu!
 Hetkeks jätän karjan,
 Lähden tuonne marjaan,
 Poimin puna-puolukoita,
 Makeisia mansikoita;
 Kotiin ne kannan.
 Kelles ne annan?
 Kuka arvajaa,
 Hän ne saa!

---

*) Koti-eläimistä.

Neidon tunnustus.

(Käännös Saksasta.)

Ihana oli iltanen,
 Me käyskelimme niityllä;
 Jo päivä kerran viimeisen
 Myhäili mailleen mennessä. —
 Lehdossa linnut lauleli
 Ja ilmassa viserteli —
 Ja kukkasjoukko nurmessa
 Kaikk' ilmat täytti hajulla.

Mun mielen' ol' juhlallinen
 Ja kuitenkin iloissahan;
 Mä silloin oisin tahtonut
 Halailla kaiken maailman! —
 Me haastelimme ahkeraan,
 Mitä — en muista ollenkaan!
 Hän astui aina vieressän'
 Ja katseli mun silmiän'.

Mä häneen kerran vilkahdin —
 En tiedä miksikä sen tein —

Hän kättän' tuossa kaappaskin
 Ja suuta suihkas huulillein!
 Ja min' en vastustellutkaan,
 Mä hälle suuta annoin vaan!
 Ja viel' en oikein tajua,
 Mi mielehen' lie juohtunna!

Sen tiedän varmaan kuitenkin:
 Ei pahaa ollut mielessän'!
 Sen tehtyä kuin ennenkin
 Ol' puhdas tunto syämässän'! —
 Ois toinen tiellen' sattunut,
 Sitäkin oisin suudellut —
 Vaan — jos ois tullut toinen mies —
 Tok' en ois tehnytkään ken ties!

Nuoruus.

(Runeberg'in mukaan.)

Valloista, mit' onpi taivaan alla,
 Tuonen vaan on vankall' asemalla;
 Tuoni kourallaan armottomalla
 Kaikki luodut tempoa.

Jos sä kammot Tuonen hirmutöitä,
 Nuorukainen, nauti hetkilöitä!
 Iki-onni sulle hedelmöitä
 Taitaa tuokiossakin.

Maan ja taivahan sä tuokiossa
 Syliis suljet, ilon nautinnossa.
 Riemus mennehetkin muistelossa
 Suloisina säilyvät.

Vaan ei aatos, sääntöjensä orja,
 Tunne nauttii mitä hetki tarjoo.
 Tunne hetkess' ainoassa korjaa
 Kylvöt vuosituhantten.

Riemuele! Iloon sinut luonut
Luoja on, siks sydämen on suonut.
Tuntees pyhään temppeliin ei tuonut
Vanhuus viel' oo pakkastaan.

Mutta pian — voi! pirahteleevi
Hetki, onneas mi suojeleevi.
Vanhuus joutuu — mitä tarjoileevi
Suvi sulle, nauttios!

Nauti, kevähäs kukoistaessa!
Kukat riutuu myrskyin riehussa;
Synkkäin talvi-öiden joutuessa
Katoo päivä kultakin.

Riemun hetki aino, katoovainen,
Itkuun ei oo luotu, nuorukainen!
Eikä veres nuori, purppurainen
Syötäväksi surujen.

Kuule lemmen ääntä kutsuvaista,
Vienoa, vaan kaikki voittavaista!
Syleillessäs kultaas armahaista,
Mailma kaikk' on sylissä.

Lehtiensä lomat täynnä marjaa,
Viiniköynnös suloisesti varjoo;
Köyhäkin, kun nauttii, min se tarjoo,
Autuasna astuvi.

Lemmi! Syämes liekki vielä liehuu; —
 Juo! kun maljassasi viini kiehuu; —
 Naura, laula, riemuitse ja rieh! —
 Vanhuus joutuu vaivoineen.

Lorelei.

(Heine.)

En tiedä mistähän lieene,
Näin mieleni murheinen!
Kenties sen tarina tiennee
Tää vanhan-aikuinen.

Jo vilpas ol' illan ilma,
Rein tyynenä rienteli,
Ja vuorien takaa silmä
Viel' auringon välkkyili.

Ja kalliolla neiti
Tuoss' istui ihana,
Ja hajallehen heitti
Hän kultahiuksensa.

Ja laulua kummallaista
Hän lauleli sukeissaan.
Voi sitä ken lumoavaista
Kuul' laulua kerrankaan!

Venheessä poika sousti —
 Het' iskuin palavin
 Silmänsä tuohon nousi,
 Ei katsonut kareihin.

Ma luulen kitahansa
 Sen poikasen pyörre vei. —
 Sen lumous-laulullansa
 On tehnyt Lorelei.

Louhikäärmeen *) tappaja.

(Schiller.)

Miks rientää kansa kohisten
 Kuin koski kautta katujen?
 Tuliko Rhodossa nyt riehuu,
 Kun sekaisin näin kaikki kiehuu?
 Ritarin ratsuineen ma nään
 Keskellä kansajoukon tään,
 Ja, ihme, hänen jäljestähän
 Otusta kummaa vedetähän,
 Kuin louhikäärme muodoltaan!
 Kas kita kuinka irvistääpi!
 Urosta ynnä saalistaan
 Vuoroittain kansa ällistääpi.

Tuhansin äänin huudetaan:

«Tulkaatte syöjää katsomaan,

---

*) Louhikäärme on paljon luonnollisempi nimi kuin tuo kummallinen „Lohikäärme“. Edellisen on Agricolakin Uudessa Testamentissa kerran käyttänyt.

Mi nieli karjaa, nieli kansaa!
 Täss' sankari on, voittajansa!
 Mont' ennenkin on lähtenyt,
 Petoa tappaa käennyt,
 Eip' yhtään heistä nähty jälleen;
 Ylistys uljahalle tälleen!
 Näin luostarille saavutaan.
 Johannes-ritarit jo tässä,
 Kiireesti kokoon tultuaan,
 On neuvokuntaa pitämässä.

Nuor' urho kainoin askelin
 Nyt astuu eteen mestarin;
 Muu kansa, huutain huikeasti,
 Tungeikse jälkeen saliin asti;
 Ja nuorukainen lausuu näin:
 «Ritarin tehtävän mä tein:
 Mä louhikäärmeen, maamme turman,
 Tuon tänne, se sai multa surman.
 Taas auk' on matkustajan tie,
 Iloisna karjat ulos juoksee;
 Vaaratta polku on, mi vie
 Vuorelle armokuvan luokse.»

Mut päämies silmin ankarin
 Näin nimeää: «Työn sankarin
 Teit ritarina uljahana;
 Miehuus on miehen kunniana.

Vaan mik' ens' tehtävä on sen,
 Ken soturina Kristuksen
 On saanut ristin viittahansa?»
 Tään kuullen vaalistuvi kansa.
 Mut punastuen kumartaa
 Ja lausuu jalo nuorukainen:
 «Ken ristin tahtoo omistaa,
 Ens työkseen olkoon kuuliainen.»

«Sen säännön», vastaa mestari,
 «Rohkeesti rikoit, poikani.
 Totellen hillitöntä mieltä,
 Teit työn sä, minkä laki kieltää!»
 Tähänpä toinen: «Valtias,
 Oi pääätä vasta kuultuas!
 La'inhän tosimieltä myöten
 Ma luulin tekeväni työtän'!
 En huimapäänä lähtenyt,
 Kun taistelun tään päätin koittaa.
 Ma pedon olen pyytänyt
 Tempuilla sukkeloilla voittaa».

«Viis säädystämme, vahvimmat
 Uskomme tukipatsahat,
 Jo oli saaneet surman tästä,
 Kun kielsit meit' yrittämästä.
 Mut harmi, halut sotaivat
 Sydäntän' yhä kalvoivat;

Viel' unissainkin kaiken yötä
 Mä läähättäin tein verityötä.
 Ja koska aamu aina vaan
 Toi uuden huolen, uuden vaivan,
 Hurjistui mielen' tuskistaan.
 Ma päätin koittaa nimeen taivaan».

«Mi nuorukaista kaunistaa?
 Mist' urho parhaan maineen saa? —
 Näin mietin. — Missä töiss' on nähty
 Nuot miehet, joist' on runot tehty,
 Jotk' epä-usko pakanain
 Asetti säätyyn jumalain?
 Rohkeilla retkillään he monta
 Petoa tappoi luonnotonta,
 He kävi kimppuun leijonain
 Ja paini Minotauroin kanssa,
 Kernaasti vertaan vuodattain,
 Kun voivat auttaa vertaistansa».

«Ja kristittykö miekallaan
 Sais tappaa Sarasenin vaan?
 Vain kaataa epäjumaloita?
 Ei, pahat kaikki pitää voittaa;
 Hän luotu onpi voimallaan
 Hädestä kaikest' auttamaan!
 Mut' taito voiman apun' olkoon,
 Miehuuden oppaaks äly tulkoon.

Näin mietin usein, katsomaan
 Kun pedon jälkiä ma läksin.
 Soi Herra viimein neuvoaan;
 Riemulla huusin: nyt sen keksin».

«Eteesi astuin, nimesin:
 Mun tekee mieli kotihin —
 Sanasi, Herra, luvan antoi;
 Mun laiva meren yli kantoi.
 Ja, kotirantaan päästyäin,
 Ma käskin sepän kiirehtäin
 Minulle kuvaa laittamahan,
 Kuin louhikäärme muodoltahan.
 Lyhytten jalkain nojallen
 Hän paksun rungon rakentaapi,
 Ja rautapaidan suomuisen
 Sen selkä varjoksensa saapi».

«Pitkäksi kaula koikistuu,
 Ja niinkuin Manan portin suu
 On ammollansa kita suuri,
 Kuin saalistaan se haukkais juuri.
 Ja reunaa myöten uhkaavat
 Terävät piikkihampahat;
 Miekalta näyttää hiotulta
 Sen kieli, silmät iskee tulta.
 Ja viimein häntä määrätön
 Kaikk' kierrelty on renkaillensa,

Kuin ois jo surmakääröhön
Se saanut miehen ratsuinensa».

«Näin kaikki tarkkaan kuvataan,
Harmaalla häijyks maalataan:
Kuin sisälisko eestä, takaa
Kuin käärme näyttäin, otus makaa.
Valmiiksi saatuani sen,
Kaks koiristani valitsen,
Kaks vahvaa, nopsaa, taitavata
Myös metsähärän murtajata;
Niit' ärsyttelen yhä vaan,
Kehoittain vimmaan kiihtyneitä
Kuvahan hampain tarttumaan,
Ja käskyilläni neuvon heitä».

«Miss' alta hampaan sija on,
Kun vatsa onpi suomuton,
Siihenpä käsken tarttumahan,
Terävin hampain haukkaamahan.
Mä itse, ase pivossan',
Kiihoitan oivaa orhian',
Arabilaista suvultansa,
Ja kun se hirnuu tulissansa,
Kannukset pistän kupeesen,
Ja louhikäärmeen päälle karkaan;
Ikäänkuin tappaakseni sen
Kädestä peitsen heitän tarkkaan».

«Vaikk' orhi kuorsuu kauhistuin
 Ja karkaa pystyyn vaahtosuin,
 Ja koirat vinkuu tuskissahan,
 En lakkaa, koitan uudestahan.
 Kuukautta kolme peräkkäin
 Heit' yhä harjoittelin näin,
 Siks kun he taipui työlle tällen,
 Palasin sitten tänne jälleen.
 Vast' aamu kolmas mulle nyt
 Rannoilla näillä kerkes koittaa;
 En paljon yhtään levännyt,
 Niin harras halu oli voittaa».

«Sill' uusi murhe kotimaan
 Kiihdytti vihan' uudestaan:
 Kaks paimenta, mi eksyi suolla,
 Taas löyttiin raadeltuna tuolla.
 Nyt päätöksen teen joutuiseaan,
 Totellen sydäntäni vaan.
 Ma käsken kantapoikiani,
 Käyn selkään ratsun neuvomani,
 Myös jalot koirat kanssan' vien,
 Ja ankaran sun kieltos tähden
 Ma kuljen salaa syrjätien.
 Ilolla taisteluun näin lähden».

«Sä tiedät, Herra, kappelin,
 Min käsky jalon mestarin

Rakensi vuoren kukkulalle,
 Mist' yltää silmät avaralle.
 Se pien' on, näölt' arvoton,
 Mut ihmekuva sisäll' on:
 Maria neitsyt lapsen kanssa,
 Edessä viisaat polvillansa. —
 Huipulle jyrkkä porras vie,
 Astinta sata vaivaloista;
 Mut vaivasi, kun loppuu tie,
 Jesuksen näkö kohta poistaa».

«Juurella tämän kallion
 On luola jylhä, pohjaton,
 Suon sumust' aina kosteana;
 Siin' ei näy päivää, kuutakana.
 Sen sisälläpä päivät, yöt,
 Mielessä aina murhatyöt,
 Sikiö Manalan tuo häijy
 Likellä temppeliä väijyy.
 Ja tuhotietä kulkemaan
 Kun sattuu vaeltaja raukka,
 Jo karkaa peto piilostaan
 Ja saaliikseen sen kohta haukkaa».

«Edellä tuiman taistelon
 Viel' astun vuorikirkkohon;
 Mä Kristus-lastä rukoelen,
 Synneistä itsen' puhdistelen.
 Vaan sitten rautahaarniskan

Jo puen päällen' kirkkahan;
 Ma tempaan peitsen käteheni,
 Ja astun alas toimelleni.
 Jäljelle kantapojat jää,
 Viimeiset käskyni kun saivat;
 Orihin selkään hyppään mä.
 Nyt varjelkohot mua taivaat».

«Kun joudun siitä lakeaan,
 Jo koirat kohta haukkumaan;
 Pelolla kuorsuu ratsu parka,
 Paikalt' ei lähde, pystyyn karkaa.
 Näenpä aivan liki tuossa
 Jo inhoittavan kimpun suossa:
 Paisteessa päivän peto makaa.
 Sen päälle koirat käyvät takaa;
 Mut nuolina he pakenee,
 Kun häijyn ulvonnan he kuuli,
 Ja käärme kidan aukaisee,
 Ja siitä huokuu myrkkytuuli».

«Mä heitä jälleen rohkaisen,
 He vimmoin tarttuu käärmeesen;
 Mä itse kaikin voimin viskaan
 Mun peitseni; se sattuu niskaan,
 Mut voimatta, kuin puikko ois,
 Se hyppää suomuksilta pois.
 En ennätäkään heittää toista,
 Kun silmää basiliskinmoista

Otuksen julman säikähtäin,
Ja suusta suitsuuvaista tulta,
Oriini karkaa taaksepäin —
Nyt toivo raukeaa jo multa!»

«Selästä ratsun hyppään pois —
Kenties viel' apu miekast' ois, —
Mut lyönnit kaikki käyvät hukkaan,
Kivinen kuor' ei naarmistukaan.
Nyt pedon häntä heilahtaa,
Mun alas maahan paiskahtaa.
Jo näen kidan ammollansa,
Jo haukkaa mua hampahansa —
Mut koirat käärmeen kupeesen
Taas käyvät kiinni vimmattuna;
Se pysähtyypi ulvoen,
Kivusta niinkuin halvattuna».

«Kun vielä heidän kanssahan
Se puuhaa, ylös kavahdan.
Näen paljaan paikan, joutuisasti
Syvälle siihen kahvaan asti
Mun miekkan' painuu, aukaisten
Verien mustan lähtehen.
Nyt vaipuu peto, kaatuissansa
Mun raskahalla rungollansa
Myös peittäin. Pääni pyörtyvi.
Kun jälleen herään uusin voimin,

Näen raadon tuon, näen poikani,
Mi mua hoitaa hellin toimin».

Ja riemu kauan hiltynyt
Rinnoista raikahtavi nyt,
Kun urho sai sanoneheksi.
Ja paisuin kymmenkertaiseksi
Kaiusta seinäin, tuhannet
Sekaisin pauhaa sävelet.
«Hän kruunun ansainnut on!» huutaa
Myös ritarit kaikk' yhtä suuta;
Ja kansa sadoin kiitoksin
Hänt' osoittaa, mi pedon kaati.
Mut synkk' on silmä mestarin,
Hän vaiti-olemista vaatii.

Ja virkkaa: «Kätes vahva löi
Tään pedon, joka meitä söi;
Sun jumalaks on kansa tehnyt;
Ma säätys tuhoks olen nähnyt.
Sydämes käärmeen ilmi luo,
Mi vielä häijymp' on kuin tuo.
Sen, joka myrkyttävi mielet,
Ja nostaa riidat, pahat kielet;
Tää henki uppiniskainen,
Pyhimpäin käskyin halventaja,
Mi ratkoo joka sitehen,
Se maailman on hajoittaja!»

«Uljaan' on Sarasenikin,
 Vaan kuuliaisuus pantihin
 Merkiksi kristityn. Kas täällä,
 Miss', orjan halpa hame päällä,
 On taivaan Herra astunut,
 Tää sääty onpi ottanut
 Vaikeimman käskyn täyttääksensä:
 Kurissa pitää sydämensä! —
 Sä lähde silmistäni pois,
 Sinussa turhuus valtaa mieltä!
 Kuin Herran ristin pitää vois,
 Ken ikeen kantaaksensa kieltää?»

Vimmoissa kansa möyryää,
 Niin että seinät tärähtää,
 Anteeksi ritaritkin anoo.
 Ei nuorukainen mitään sano,
 Hän riisuu vaatteet ritarin,
 Suun painaa käteen mestarin,
 Ja lähtee. — Hellästä huutaa
 Tää jälkeen: «Poikan', anna suuta!
 Myös tämän kestit taistelton,
 Mi kovimmasti voimas koitti.
 Heh risti taas. Se palkka on
 Nöyryyden, itsensä mi voitti».

Sataa.

(Petöfi.)

Kas, sataa, sataa, sataa,
Sataapi suuteloita!
Sataapi huulilleni
Makeita pisaroita.

Ja sadesumun kautta
Myös välähtääpi tulta;
Salamat nuot ne säihkyy
Sun silmistäsi, kulta!

Jop' ukon jyrinääkin
Uhaten kuuluu tuosta;
Toruen äitis tulee.
Voi, pakoon täytyy juosta!

Runoni.

(Petöfi).

No kaikkiapa kuuluu!
 Vai runon' aina vaan
 Matelis maata myöten,
 Ei ilmaan kohoiskaan? —
 Se tosin maassa mataa,
 Kun niin mun käskyn' on;
 Pujahteleepa joskus
 Se myös maan rakohon.
 Ja usein sukeltaa se
 Syvimpään syvyyteen
 Syvimmän valtameren, —
 Inehmo-sydämeen.
 Mut kun taas käskein lausun:
 «Nyt kohoo korkeellen!»
 Koht' ilmaan lentäin laulaa
 Se niinkuin leivonen.
 Viel' yllyttäin kun huudan:
 «Ylemmä nouse vaan!»
 Se kohoo kotkain kanssa

Lennossa kilpaamaan.
 Väsyvät kotkat viimein,
 Ei väsy runoni.
 Nyt taivaan pilvein rataa
 Jo tuolla kulkevi.
 Ja eipä viihdy kauan
 Parvessa pilveinkään;
 Se kohti taivaan kantta
 Jo lähtee lentämään.
 Ja pimennyt par'aikaa
 Jos päivän paiste ois,
 Sivuitse suhauttain
 Runoni ehtii pois.
 Sivuitse suhauttain
 Pimeesen päivään luo
 Vain yhden katseen, kohta
 Kirkasna paistaa tuo.
 Vaan runon' yhä nousten
 Ei viivy vieläkään;
 Se saapuu tähti-tarhaan
 Kaikista äärimpään.
 Ja siellä, mihin loppuu
 Jo luomat Jumalan,
 Se kaikkivallallansa
 Luo uuden maailman!

Lausuisiko joskus Luoja mulle.

(Petöfi.)

Lausuisiko joskus Luoja mulle:

«Itse valitse, mun poikasein,
Minkä kuolon soisit itsellesi!»
Rukoelisinpa Hältä näin:

Tulkoon kuolo, kosk' on raitis syksy,
Koska päivä vielä kultailee
Keltalehtiä, ja kevät-lintu
Lähtölauluansa laulelee.

Tulkoon kuolo, hiljaa, huomaamatta,
Tulkoon käynnin kuulumattomin,
Niinkuin luontoakin syksy hiljaa
Vaivuttaapi talvis-unihin.

Lähtölaulun silloin ihanaisen
Vielä laulaisin kuin lintunen,
Laulun, mikä sielun pohjaan tuntuis,
Kuuluis ylimpäänkin taivaasen.

Ja kun laulu lakkaa, silloin tullos
Huuliani kiinni sulkemaan,
Suutelollas sulkemaan, oi neito,
Kallein mulle tyttäristä maan!

Jos en näin saa — tahtoisinpa kuolla
Kosk' on armas aika keväinen,
Sotakevät, jolloin ruusut puhkee,
Veriruusut rinnast' urhojen.

Jolloin torvi, sodan satakieli,
Laulaa kesken savun, salamain.
Silloin kuolo tulkoon, veri-ruusu
Puhjetkoon myös minun rinnastain.

Ja kun ratsun selästä ma vaivun,
Paina suukkos mulle huulihin,
Sulje huulen', Impi Vapauden,
Taivaan tyttäristä kallehin!

Mer' onpi noussut!

(Petöfi v. 1848.)

Mer' onpi noussut, kansain
 Mer' aava, vimmainen.
 Niin taivasta kuin maata
 Se pelästyksiin saattaa,
 Julmasti möyryten.

Kuulepas pauhu hurja,
 Katsopas kuohu tuo!
 Jos epäillyt sä lienet,
 Nyt toki viimein tiennet:
 Pois kahleens' kansa luo!

Mer' ärjyy, ulvoo, vonkuu,
 Kuin peto raivoton;
 Nieluunsa laivan vetää,
 Ei pakoon päästä ketään,
 Kaikk' kaikki hukass' on!

Hei! riehu vaan näin, riehu,
 Kuin Noan aikoihin!

Sun pohjas milloin näytä,
Vaahtoinen milloin täytä
Ain' ylös taivaisin!

Ja taivaan kanteen sitten
Tää oppi kirjoita:
Kyll' laiva päällä kulkee,
Ja meren.alleen polkee,
Vaan mer' on herrana!

Sodasta näin unta.

(Petöfi).

Sodasta menn' yönä näin mä unta:

Unkari se kutsui poikiaan;

Miekka verinen, kuin muinoin, kulki,

Arpakapulana halki maan.

Joka mies, kell' ykskin tippa verta

Sydämessään, tuosta riemahti;

Vapauden seppeleen — ei halpaa kultaa —

Palkaks oli saava soturi.

Ja hääpäivämme se oli päivä,

Sinun armas tyttösen' ja mun;

Maamme suojaks kuoloon mennen jätin

Autuutemme juuri aljetun.

Näin hääpäivänänsä kuoloon mennä —

Eikö, armas, kauhea se ois? —

Kuitenkin, jos tulis siks, en toisin,

Kuin täss' unessan' mä tehdä vois!

Tytön ikävöiminen.

(Virolainen kansanlaulu.)

Kaukana on kultaseni,
 Armas aaltojen takana;
 Kauas läksi, kaukan' onpi,
 Mont' on vastusta välillä:
 Meri aaltainen, avara,
 Viisi järveä viluista,
 Kuusi kuivaa nummimaata,
 Suota seitsemän syveä,
 Kahdeksan karjan aroa,
 Kosken kymmenen kohina.
 Minä en saata sinne mennä,
 Hän ei saata tänne tulla.
 Viikkoon en saa häntä nähdä,
 Kuukauteen hänestä kuulla,
 Vuoden päiviin vieress' olla,
 Suojassa armaan sylissä,
 Kullan kainalon tuessa.
 Kaukana on kultaseni,
 Armas aaltojen takana;

Kauas läksi, kaukan' onpi.
 Vie'ös, tuuli, terveiseni,
 Lennätä lempisanani,
 Pilvi, pitkeä ikeä,
 Laine, lauhkeeta eloa.
 Niin monta terveistä hänelle,
 Kuin on lehtiä lepässä,
 Kuin on kuudessa havuja,
 Koivun urpia keväillä.
 Niin monta terveistä hänelle,
 Kuin on laineita meressä,
 Taivahassa tähtösiä!
 Niin monta terveistä hänelle
 Kuin mietteitä mielessäni;
 Niin monta terveistä hänelle
 Kuin suomista syömessäni.

KUUN TARINOITA.

Johdatus.

Yhtenä iltana sattui käteeni Tanskan sulosuisen tarinoitsijan, Andersen'in, kirja «Billedbog uden billeder». Mä ihastuin jo ensisivuihin ja mitä edemmä pääsin, sitä enemmän se minua miellytti. Jo oli myöhää, kun kirjan sain loppuhun. — Mutta en vielä ma'ata pannut; kauan istuin vielä ikkunan edessä, muistossa uudestaan ihaellen noita utuisia, puolihämäräisiä piirroksia, jotka häämöittävät kuin ihana seutu kuutamossa, puoleksi valaistuna, puoleksi pimeyden peitossa. Mitä ei selitä silmä, sitä mieli kuvaelee, kenties paljon kauniimmaksi, viehättävämmäksi kuin todella onkaan.

Näin istuessani juohtui minulle mieleen, että kummahan se on, kun ei meillä kuu kellenkään ole ruvennut tarinoimaan näkemiänsä. — Kumottaahan meillä sama kuu kuin Tanskassakin! — Lieneekö näillä poloisilla Pohjanmailla pakkanen häneltä suun hyytänyt kiinni? Vai onkos kuu siitä ä'issään, kun kesän kaunehimpana ollessa, ei auringon valolta pääse ensinkään näkyviin. — Vai pitäneekö hänkin Suomen

kieliraukkaa niin halpana, ettei sillä huoli huuliaan pilata? —

Näissä miettein kohotin silmäni taivaalle, johon kuu paraillaan oli noussut. En tiedä, lieneekö ollut mielihairaus vai totta, — — vaan minusta oli ikään kuin olisi kuu nyykäyttänyt päätään minulle ja samassa viono ääni kuiskahtanut korviini: «Nuorukainen! Kerkeät olette aina, te ihmiset, muita moittimaan, kun itse olette syypäät. En ole mä pakkasesta mykkä, enkä kateudesta ääneti. Ja ihan olet väärässä kun minun luulet kieltänne halveksivan. Tiedä, että minä maan kiertelijä, joka kaikki maat ja manteret olen nähnyt ja kaikkein kansojen murteita kuullut, tuskin tunnen yhtäkään sen vertaista rikkaudessa ja suloisuudessa. Josko sen onkin kauan täytynyt korvissa kuh-nustella kaukana mahtavien saleista ja oppineiden kam-mareista, niin muista että kultakin aikoja venyy maan mustassa povessa ennenkun ilmi saatetaan ihmisten ihanteheksi. — Teissä itsissänne vaan on syy, jos ei se vielä väkikoskena kohise ja lempilauluna helise! — Teissä on syy, jos ei maailma vielä tiedä, mitä Suo-menniemellä on ihanaa, on suloista ja jaloa. Teillä on korvat ja ette kuule, teillä on silmät ja ette näe, teillä on ääni ja ette laula!»

Näin lausui kuu innossaan ja peittäysi sitten pilven taa. Mutta seuraavana iltana, kun näki hartaan haluni hänen tarinoitansa kuulemaan, se leppyi. Se on siitä päivin usein käynyt minulle juttelemassa, mitä retkil-

länsä on nähnyt, milloin äsköisiä tapauksia, milloin muistelmia muinaisista, jo kauan unhoitetuista ajoista. Mitä kuu kertoo, sen panen paperille. Kuun omia sanoja en kerkiäkään tarkalleen panna; kyhäänpä miten paraten muistan ja osaan. Mutta jos ei lukija tällä tavoin saakaan näitä kertomuksia niin viehättävässä muodossa kuin ne kuun omasta suusta kuuluvat, niin se kuitenkin on lohdutuksenani, että «kun ei muut lihavat laula, minä laulan, laiha lapsi». Tulkoon toinen tarkempi korva ja suloisempi kieli! Kyllä kuulla on tarinoita, kun vaan olis kuultelijoita.

Ensimmäinen ilta.

Sovittuaan minun kanssani alkoi kuu tarinoida: Mennä yönä luikertelin äärettömän valtameren ylitse; aalloilla keikkui, yleten, aleten, suuri laiva. Se pöyhkeili valkeissa purjeissaan ja iloisesti liehui lippu maston huipussa. Kansi oli täynnä ihmisiä: vanhoja, nuoria, miehiä, naisia; kaikkein silmistä loisti iloa ja toivoa. — Erillään muista seisoivat nuorukainen ja neitonen käsi kädessä; nuorukainen painoi palavan suukkosen armahansa huulille ja lausui: «huomenna olemme Amerikassa! Siellä saamme rauhassa elää; siellä ei meitä tunne kukaan. Minä olen köyhän miehen poika, sinä mahtavan kreivin tytär; vaan siellä me vaan olemme mies ja vaimo. Jumala on siunaava

kätemme työtä!» — Toisessa paikassa istui vaimo, polvillaan pieni lapsi; kaksi suurempaa seisoi vieressä. Vähän matkaa siitä istui hopeatukka vanhus; hänen edessään verevä mies. Mies virkkoi: «Huomenna olemme Amerikassa; huomenna onnemme perillä! Siellä on työllä palkkansa; siellä saattaa köyhäkin elää, kun vaan on ahkera. Voi niitä onnen päiviä!» Vaimo nosti vetiset silmänsä luottamuksella häneen, joka niin puhui; lapset karskuttivat kovaa leipäkannikkataan, toisillensa kuiskuttaen: «huomenna saamme vehnästä». Ja ukko pani kätensä ristiin sanoen: «Amen, suokoon meille Jumala siellä parempaa onnea!»

Aivan kokkapuun nenähän oli kiivennyt yksi nuorukainen ja katseli sieltä länteen päin, eiköhän jo rupeaisi näkymään mannerta. — «Huomenna olemme Amerikassa!» huusi hän riemuten. «Terve, tuhannen terve, sä vapauden kultainen koti! Toista on siellä elää kuin vanhassa, elähtäneessä Euroopassa; siellä saa kenenkään estämättä käyttää voimiaan ihmisveljien hyväksi! Siellä ei sanota kapinoitsijaksi, ken yrittää vääriä lakeja kumota; siellä ei ole hallitsijata, joka kansan vapautta pelkäisi kuin omaa surmaansa. Terve, sä toivoni maa!» — Pimeässä nurkassa seisoi synkeän näköinen mies; hän huokasi syvään ja ojensi itsensä suoraksi: «Huomenna olemme Amerikassa! Siellä ei tunne kukaan minua eikä rikostani. Kotimaassa pääsin vankeudesta vapaaksi, vaan kaikki minua kammotivat; eihän kukaan tahtonut palvelukseensa murhaajaa!

— — Ja kuitenkin olen niin syvään katunut mitä vimmassa tein! — Siellä saan ruveta uuteen, parempaan elämään. Jumala on antanut anteeksi rikokseni; ihmiset sitä siellä eivät tunne!»

Niin kuulin toivon ja riemun sanoja joka paikasta. Yö kun tuli puoleen, alkoi väki kannelta vähetä; toinen toisensa perään meni kannen alle makuusijalleen. Kohta oli kansi tyhjä; ainoasti peränpitäjä ja muut yövartijat olivat enää valveella. — Kaikkea tätä katsolessa en ollut älynnytkään mustaa pilveä, joka alkoi nousta itäiseltä taivaan rannalta; se kasvoi kasvamisensa kunne viimein peitti koko taivaan ja esti minunkin näkemästä. Hirmuisesti rajusi myrsky niin kuin niissä seuduin tavallisesti tekee; salamoita leimahteli yhtenä ja ukkonen jy räeli kuin olis taivas ollut puhkeamassa. Sitä kesti kaiken yötä; ei ilma asettunut eikä taivas seljinnyt jälleen ennen kuin aamua vastaan, koska jo olin alas menemäisilläni. Minä heti katsahdin merelle: taannoista laivaa ei näkynyt enää! Se jo on tainnut kerjitä satamaan, arvelin mä, ja loin silmäni rannalle. Siellä, missä Amerikka ylpeästi kohottaa kivirintaansa valtameren hyrskyä vastaan, näin jotain mustaa aalloilla keinuvan; mä katsahdin tarkkaan — se oli laivan hylky; mastot poikki, kansi tyhjä, runko yhä syvemmälle aaltoihin vajoamassa; ei kaukana siitä ui parsi, parressa vaate, — se oli laivani lippu!

Huomeis-aamu oli tullut, jota odottivat, toivottelivat; he olivat päässeet toivonsa perille: — he olivat

siellä, missä ei ole eroa, ei köyhyyttä, ei väkivaltaa, ei katuvalle armottomuutta.

Toinen ilta.

Kuu nousi tavalliseen aikaansa, tervehytti minua ja jutteli sitten:

Kerran tulin yksinäisellä matkallani perimmäiseen Pohjaan, siihen maahan, jonka paljas nimi jo hirvittää — Siperiaan. Mä näin Obi-virran viertelevän mutaisia vesiään ja rientävän Jäämeren kylmään povehen, jossa häntä odotteli kuolema. Rannalla seisoi yksinäinen Samojedilais-kota eli jurtta, puoleksi maahan uponneena. Koko seutu oli kolkko ja kuollut. Surkeille puuttomille soille ja kanervikoille oli lumi levittänyt valkoisen peitteensä, ja leikitteli, pyrytteli Pohjan tuulella. Elävää ei näkynyt, ei kuulunut; yksin vaan nälkäisen suden ulvonta yhdistyi pohjoistuulen valitusvirsiin. — Tässä oli kuoleman ja yön valta. Aurinko oli jo aikoja sitten paennut paremmille maille. Pimeä olis ollut alin-omaa, jos en minä olisi välistä käynyt kumoittamassa ja revontulet toisinansa välähyttelleet monivärisiä sätehiään.

Mä katsahdin kotaan, josta valkeata välkkyi: lampun himeässä valossa istui, pää käden nojassa, pöydän ääressä nuori kalvakka mies. Kasvonsa olivat laihat, otsahan oli liika työ ja vaiva piirtänyt syviä kurttuja. Silmissä paloi taudin tuli ja siuhoten kulki

henki vaikeasti hänen kipeässä rinnassaan. Hän kohotti päätään ja tarttui taas kynään. Mä vaan vilaukselta näin hänen silmänsä, vaan kuitenkin johtui heti mieleeni, että hänet ennenkin joskus olin nähnyt. — Mutta se oli kaukana tästä, se oli Suomen pääkaupungissa, Helsingissä. Matalasta katon alaisesta kammari-
silloin loisti kirkas valo, ja riemu kaikui ulos kadulle. Minä tirkistämään sisälle. Kammari oli täynnä iloisia nuorukaisia; loistavin silmin ja hehkuvien poskien he puhuivat armahasta kotimaasta, toivoistaan ja riennostansa. Kättä kätehen lyöden vahvaksi liitoksi he lupasivat kukin tavallaan uhrata elämänsä Suomen edistymiselle, kukoistamiselle, eikä vaivoja, ei kuolemaakaan pelätä, kun vaan olis Suomen onneksi, Suomen kunniaksi. Sen tehtyään he lähtivät, mutta kammariassa asuja seisoi vielä kauan ikkunan vieressä; hänen huuliltaan kuului rukous: «Anna, Jumala, voimaa täyttämään mitä olemme luvanneet!»

Minä silloin näin lupauksen, — nyt se oli täytetty. Se rakkauden kipinä, jonka silloin olin nähnyt syttyvän, oli kasvanut sammumattomaksi tuleksi; se hänet oli vienyt kauas kotomaasta ventovierasten majoille; se hänet oli tuonut tähän vihattuun, kammottuun maahan Suomen kunniaa enentämään. — Ulkona oli kylmä talvi ja pimeä yö; hänen sydämessään suloinen suvi ja valoisa päivä! — Sinä jo arvannet ken se oli! — Ympäri maailman maine kannattaa, kotimaa lukee parasten poikainsa joukkoon nimen — Castrén.

Kolmas ilta.

Tänä iltana, sanoi kuu, en ole mitään erin-omaista nähnyt; mutta muistooni johtui yksi yö, jota en milloinkaan tule unhoittamaan. Se oli vuonna 1415. Mä kuljin Kostnitz'in ijäti muistettavan kaupungin ylitse. — Yö oli lopussaan, vaan päivän koite ei vielä ollut ajanut pimeyttä pakoon. Bodenjärven rannalla näin vanhan tornin; sen seinässä pieniä ikkunareikiä, rautaristikko edessä. Yhdestä niistä pujahutin säteeni tiedustelemaan mitä sisällä olisi. Pienessä kammiossa makasi mies huonolla olkivuoteella. Päällänsä oli hänellä munkkipuku; näkönsä oli kalvakka; vaivat ja rasitukset oli posken vaalentaneet; mutta hänen unensa oli rauhallinen niinkuin sen, jonka omatunto ei viasta tiedä.

Oven saranat ulvahtivat; makaaja heräsi. Sisään astui kolme miestä: kaksi rautapaidassa, keihäs kädessä, kolmas mustassa munkkikaapussa, mutta päässä punainen kardinali-hattu. — Kardinali lausui vangille: «Pyhä pappi-kokous on asiasi päättänyt; tuomios on langennut. Mutta pyhä kirkko on hellä äiti; se ei tahdo lastensa kadotusta; se vielä kerran viimeisen tarjoo sinulle armoa, jos väärästä uskostas luovut!»

Hiljaisella, vaan lujalla äänellä vastasi vanki: «Minä uskostani en taida luopua, sillä se on tosi!» — Vihan leimaus välähti toisen silmistä, vaan ei hän virkanut muuta kuin: «katso!» ja viittasi sormellaan ulos

ikkunasta. Vanki katsoi ulos. — Torilla oli näin aikaiseksi tavaton liike. Väkeä siinä vilskui; mitkä kantoivat keskitorille halkoja, mitkä ne latoivat röykkiöön; kaikki olivat niin ahkerana, niin innoissaan. Ja syrjempänä näkyi vielä paljon muuta joutilasta väkeä; ne puhelivat, haastelivat keskenänsä uutteraan ja viittaelivat milloin röykkiölle, milloin tornille päin. — «Tiedätkö mitä tuo merkitsee?» kysyi kardinali ja katsoi vankia tuikeasti silmiin. Vaan ei siinä näkynyt pelkoa! Puna kohosi poskiin, joista kauan oli paossa ollut; silmissä paloi taivaallinen tuli ja vanki huusi: «Hanh¹⁾ te poltatten, mutta katsokaa, tuossa jo lentävi, rientävi joutsen, ja sitä ette saa kynsiinne raadeltavaksi! Väkevä siipensä sujahtaa, ja komeat linnan^{ne}, kirkkon^{ne} rojahtavat raunioiksi!»

Heidän näitä puhuessaan oli päivä valjennut valkenemistaan. Taivaan itäinen ranta rusoitti ja hehkui kuin olisi ollut veressä ja tulella. Yht'äkkiä välähti kultainen säde, sitten toinen; aamuruskon veristä ja tulesta kohosi päivä kirkkaudessaan ja yön viimeiset hämärrät pakenivat sen tieltä. — Muuta en sillä kertaa nähnyt, sillä matkani oli loppunut.

Neljäs ilta.

Epäilemättä, virkkoi kuu taas eräänä iltana, olet lukenut Cooperin tarinoita Amerikan uudistalolaisista.

Sinä olet mielessäs seurannut heitä kaikkiin elämänsä vaiheisiin; milloin peltoa korpeen raivatessa heidän väsyneet kätensä vaipuivat, olet heitä surkutellut; sinä olet vavissut, milloin Indianin hirveä sotakarjunta heidät unesta herätti; heidän tuskansa ja huolensa ovat silmihisi vieretelleet katkeroita kyyneleitä; heidän ilonsa, heidän riemunsa ovat sykähyttäneet sinunkin sydäntäsi. — Mutta tiedätkös että omassa kotimaassas, ehkä omassa pitäjässäskin, eletään samanlaatuista elämää ja nähdään yhtä suuria vaivoja, koetaan yhtä kovia tuskia, kuin noissa Amerikan takasaloissa? Vaan mistähän sen tietäisit; eihän siitä Cooper ole virkkanut sanaakaan!

Kuule nyt mitä minä olen nähnyt. Se oli kesällä 1857. Yö oli kirkas ja valoisa, niin ettei minun vaaleata valoani tarvittu; mutta omaksi huvikseni kuljin näkymätönnäkin yhtä hyvin tavallista matkaani. Mä satuin Karjalaan, Höytiäisen tienoille. Siihen aikaan ei ollut vielä tää Suomen kirkkain järvi ahtaana mutalampena lietereunojen sisällä. Peninkulmien avarelle ulottui vielä valtansa, ja pitkät, tasaiset lainehensa roiskuivat korkeita, metsäisiä rantoja vastaan. — Tänä yön hetkenä se kuitenkin ei ajellut aaltoja, vaan lepäsi äärettömänä, sileänä peilinä. Välistä vaan kävi yön henki pürtelemässä hienoja väreitä hänen tyyneen pintahansa. Usein olin ennenkin käynyt tätä ihanata seutua ihailemassa, ja silloin olivat silmäni aina pysähtyneet eräälle korkealle vaaralle. Siihen ne kään-

tyivät nytkin. Ylt'ympärillä, niin kauas kuin silmä kannatti, vaaroilla, laaksoissa, seisoi vielä männikkö, kuusikko alkuperäisessä synkässä jaloudessaan. Mutta tämä vaara oli erinäköinen. Paikoittain rehoitteli sen kupeilla nuorta koivikkoa, paikoittain punerteli, sinerteli aho marjoiheen, kukkineen; tässä näkyi äsken poltettu musta kaski ruskein reunoinensa; tuossa heristeli jo kellertavia tähtiä kantojen välistä. Harvoja ne kyllä olivat ja huonoja, mutta salolaisen sydän olisi niitä nähdessä kuitenkin iloisesti sykähtänyt; sillä tässä toki oli toivoa. Vaaran niskoilla seisoi mökki. Se oli niin huono ja pieni, että sinä, kaupungin komeihin kartanoihin tottunut, sitä tuskin olisit uskonutkaan ihmisen asunnoksi. Vuolemattomista hiršistä kyhätyt seinät tukien nojassa; katto hajallinen: turpeiden lomista pyrki ilmi pitkiä valkeita tuohikaistaleita, niin kuin kerjäläisen mekkorepaleesta paitaryysyt. Mutta mustennut savupiippu ja seinää vasten asetetut työkalut todistivat, että tässäkin elettiin ja vaivoja nähtiin. Kenties kävi ilokin toisinaan vieraana tässä ahtaassa asunnossa ja oli ylevimmilläkin tunteilla sijaa tämän matalan katoksen alla! Vaan päätä itse!

Minä jo olen kauan tuntenut tätä mökkiä. Silloin kun sen ensikerran näin, noin kymmenen vuotta takaperin, se oli vastarakettu. Hänessä asui mies ja vaimo. He olivat nuoria; verevässä ruumiissa ilmoittihe voimaa ja terveyttä. Mies oli kotitalossa nuorempana veljenä elellyt; mutta naitua läksi hän vaimonsa keralla salolle

ja rupesi omaa tilää raivaamaan. Ensikesän he asuivat majassa; seuraavana tässä jo mökki kohosi, huononlainen kyllä — eihän sitä suuremmaksi ja tarkemmaksi kerjitty, eikä kyetty saamaan — vaan oltiinhan siinä kuitenkin oman katon alla. Männikkö näkyi tätä outoa rakennusta kammoavan ja pakeni yhä loitommalle. Hänen sijaansa siirtyi kirjavaa nurmea ja viherjää orasta. Metsässä yhdistyi lehmäkelloin tiukunta lintujen lauluihin, ja mökissä karttui vuosi vuodelta pieniä ihmisvesoja emäpuiden ympärille.

Vaan nyt ei enään ollut niinkuin ennen. Mennä kesänä oli kontio kaatanut kaksi talon lehmää, siitä äissään kun kutsumatta kuljeskelivat hänen kankaitansa; viime talvena oli täytynyt myöä ainoa jäljelle jäänyt lehmä kaupunkiin, koska halla oli syksyllä viljan vienyt. Lehmän hinnasta saadut jauhot oli petäisellä sekoitettu, eikä sittenkään riittänyt aina. Minä kun nyt mökin ikkunasta katsoin sisään, näin siinä kalpeita kasvoja, laihtuneita ruumiita; mutta kuitenkin makasivat kaikki rauhallista unta, ja huolettomuutta, melkein ilollisuutta ilmoittihe heidän näössään. Johan alkoi vilja kellertää ja kohta päästiin uutiseen. Paitsi talonväkeä näin tuvassa kaksi vierasta lasta; he olivat orpolapsia. Isän ja äitin oli heiltä tauti tänä kesänä ryöstänyt. Lapset olivat nyt mieron armoilla.

Näitä katsellessani alkoi näköni himmetä. Mikä siihen oli syynä? — Suon myrkkyyhenki ei tänäkään yön hetkenä saanut unta. Hän nousi lietevuoteeltaan,

kulki hiljaa hiipien maita myöten ja levitti koko seudulle valkean sumupeatteen. Hän sen kääri joka kukkaseen, joka tähkään, niin huolellisesti kuin hellä äiti sairasta sydänkäpyänsä peittelee. Vaan tämä peite ei lämmittänyt, ei varjellut; se jäädutti, se kuoletti.

Aamulla varhain heräsi mökissä mies. Hän meni ulos viljaansa ihaelemaan. — Kalpeat kasvonsa vaalenivat vieläkin kalpeammaksi; päänsä painui rinnalle; mielenliikutus näkyi häntä tukahuttavan, mutta viimein sydämen syvimmästä pohjasta pääsi julma huuto. Mitä silmänsä oli nähneet? — Koko pelto oli valkoinena, ja koittavan auringon säteissä kimaltelivat tähkät niin iloisesti, kuin olisi niissä paha henki itse ollut irvistelemässä.

Huuto oli vaimonkin herättänyt; hän tuli ulos .... kau'an aikaa ei kuulunut muuta kuin raskaita huokauksia, ja katkeroita kyyneleitä virtaeli pitkin poskia. Mutta sitten miehen näkö kirkastui; hän pani kätensä ristiin ja sanoi vakavalla äänellä: «Herra on antanut, Herra on ottanut, ylistetty olkoon nimensä ijankaikkisesti!» «Amen!» sanoi vaimo kyyneleensä pyyhkien. Ja vakaalla, rauhallisella mielellä menivät he takaisin tupaan. Siinä olivat lapset jo hereillä. «Isä, meillä on nälkä!» huusivat he vanhemmille vastaan. Tuska väänti hetkeksi isän suuta; mutta hän hillitsi itsensä. Vakaasti otti hän kaapista viimeisen leivän ja leikkasi jokaiselle lapselle palasen. Kerjäläiset seisoivat syrjämpänä, vaan katselivat tätä halullisilla silmillä. Mies

epäili hetken, vaan sitten leikkasi leivästä vielä kaksi palasta ja antoi ne heille. Sen tehtyään kääntyi hän vaimoonsa ja virkkoi: «Huomenna täytyy meidän lähteä muualta työtä etsimään; tässä ei ole pysymistämme enää!»

Viides ilta ²⁾.

Siitä jo on kau'an aikaa, jutteli kuu, mutta vieläkin hirvittää minua sitä muistellessa. Kristikunta silloin luki 1589:n vuoden siitä kun rakkauden opin saarnaaja syntyi tähän maailmaan. Mä katselin Wienanmeren rantoja, siellä, missä se on kaivanut Kannanlahden syvälle Suomen maan povehen. Rannalla näkyi ja näkyy nytkin kylä, jolla on nimenä Kannanlahti. — Kesä oli kauneimmallaan; sydän-yölläkin paistoi ja lämmitteli päivä. — Pietarinjuhlaa oltiin viettämässä. Tasaisella tanterella kylän edustalla olivat asukkaat kaikki ko'olla. Nuoret pitivät iloista kisaa. Neidot tanhuta tepastelivat ringissä; pojat koettelivat voimiaan. Voi miekkoista sitä, ken voittajaksi pääsi! Hurraa huusivat hänelle kumppalit, ja neitosetkin, kisansa kesken heittäen, lähettivät pulskalle pojalle suoisimpia silmän luontejaan. Vanhat, hongikon suojassa istuen, katselivat tätä menoa ja muistelivat muinaisia päiviänsä, jolloin jalka juosta jaksoi, polvi norja notkutella. — Vihdoin uupuivat nuortenkin voimat ja lähdettiin levolle.

Kun ei tanterella enää näkynyt ketään, nousi hongan juuren alta mies, joka siinä oli piilossa ollut. Hän oli sotapuvussa ja aseissa. Hän naurahti julmasti itsekseen ja vihelti metsään. Silloin näytti kuin olisi metsä eläväksi tullut; honkien latvoista ja juurista ilmestyi miehiä, julmannäköisiä kuin edellinenkin, miekka vyöllä, keihäs kädessä. Hiljaa hiipien he lähenivät kylää; kohta leimahti joka kulmassa huoneita ilmituleen ja hirveä sotakarjunta herätti asukkaat. Palavista huoneista karkasi puoli-alastomia ihmisiä pelosta hurjana; vaan minne he pakenivat? Takana oli tuli, edessä vihollinen, joka ei säästänyt, ei armahtanut; miekkansa tappoi, raateli, kunne kädet väsyivät. Uusi aurinko ei vielä kerjinyt nousemaan, kun somien asuntojen sijassa näkyi vaan tuhkaa ja kyteviä kekäleitä, kekäleiden seassa käryennettyjä, raadeltuja ruumiita. Rantaa myöten souteli venheitä täynnä verisiä sotilaita, täynnä itkeviä vankeja, täynnä ryöstettyä saalista. — Ja kuka se vihollinen oli, joka niin armottomasti oli menetellyt? Kuule, ja hirmu on jäykistytävä jäsenesi! — — Mä kuulin voitto- ja riemuhuudot — ne oli Suomen kieltä; mä kuulin kuolevien viime huokauksen, mä kuulin vankien parkunan — se oli Suomea! Voi hirveätä ja onnettomuutta! Veljet veljiä raatelee! Eri-usko ja erivaltaajat ovat heidät niin vierastuttaneet, ett'eivät tunne toisiansa. — Kuinka taitaa ihminen eroittaa, minkä Jumala on yhteen luonut!

Kuudes ilta.

Mä äsken kuljin Wiipurin ylitse, sanoi kerran kuu, ja silloin johtui muistooni, mitä nyt sinulle tahdon kertoella. Se oli Syyskuulla, illalla myöhään, mutta ilma oli vielä niin kesäinen ja lämmin, että olis luultu etelämpänä, Saksassa, olevansa.

Eikä ollut muutenkaan Wiipurin kaupunki tavallisessa asussaan. Kadut, pitkä silta ja Torkelin vanha torni olivat valaistuna. Jokapaikassa vilskui tunkien ja rähisten ihmisjoukkoja. Veden pinta oli ihan peitetty laivoilla ja veneillä, joiden mastoissa liehui lukemattomia kirjavia lakuja; maalta ja mereltä kaikui riemuhuutoja, naurua ja iloista puhetta; maalla ja merellä kumpueli loppumaton viinan lähde ja pamahutteli sampanja korkkejansa ilmahan.

Wiipuri sinä iltana ei ollut entisellään; se oli juhlapuvussaan; se oli helppo nähdä. Min' en kaupunkia olisi tuntenutkaan Wiipuriksi ensinkään, jos ei Torkelin torni olis seistä törröttänyt entisellä asemallaan. Vaan sekin oli valaistuna: ikkunoista ja ampu-mareijistä liehuivat ja paistoivat kynttilät niin kirkka-hasti, että näytti kuin olisi torni sadoin silmin katsellut tuota outoa menoa kaupungissa. — Semmoista ei ollut torni nähnyt pitkään aikaan. Näin oli muinoin ollut, koska Wiipuri Karjalán ruhtinaana hallitsi. Siihen aikaan näkyi usein suuria ihmisjoukkoja ko'ossa sen ympärillä. Pieliseltä ja Saimaalta, Wuokselta ja Laato-

kalta riensi tänne Karjalan uljaita uroita. Miekat välkkyi, keihäät haristi, rautapaidat kiilsi ja päälliköt kallehissa vaatteissa kävelivät joukosta joukkoon miehiä tappeluun kehoittamassa.

Se aika oli jo ammuin kadonnut; sota oli kaatanut Karjalan urohot, itse ruhtinas vangiksi viety. Siitä päivin oli Torkelin torni ikävissään ja suruissaan seisonut. —

Taas oli aika nyt muuttunut; taas oli Wiipuri tullut Karjalan ruhtinahaksi; taas kulki Pieliseltä sekä Saimaalta, Wuokselta sekä Laatokalta uroita sen luoksi; ei enää rautapaidoissa, sota mielessä, vaan rauhan askareissa, maansa lahjoja ulkolaisen tuomisiin vaihtamaan. Nyt juuri vietettiin Wiipurin kruunausjuhlaa, Saimaan kaivannon avausjuhlaa.

Ja Torkelin torni oli pitkällisestä unestaan herännyt; se näki entisen ajan palauneen: ilo loisti sen silmistä, se loisti yhä kirkkaammin, — yht'äkkiä se leimahti ulos, — torni oli ilmitulessa! Korkealle ilmahan kohosi leimu, avaralle sinkoeli kipunoita, ilmoittaen maille, maailmoille, että Wiipuria taas kruunattiin Karjalan ruhtinahaksi!

Seitsemäs ilta ³).

Mä tulen Wienan vienoilta vesiltä, sanoi kuu. Siinä, missä Tundran tytär Pinega lankeaa Wienanvirran sylihin, näin rantatörmällä hautakummun. Maan-

tie kulkee kummun sivuitse. Sitä katsellessani, tuli siihen karahutti uhkea troika. Aisahevonen tepasteli ylpeästi, pää pystyssä, ja syytähän sen olikin ylpeillä, kun sen kannettavaksi oli uskottu korkea vommel, jossa iso kello kululle rämpätteli tahtia. Kadesilmin katselivat tätä kunniata sivuhevoset; he laukkaelivat kaikin voiminsa ponnistaen, ja pyrkivät aisahevosta edelle; vaan mikä auttoi, se yhä vaan pysyi rinnalla. He välistä haukahtelivat sitä kaulaan puremaan, vaan silloin partasuu kyytimies aina tempaeli ohjaket tuukemmaksi ja siimansa huiskautteli katehia selkään. — Re'en kuomussa istui herra; kumpua kun tultiin lähemmäksi, hän katsahti ulos ja kysyi mitä tuo olisi. — «Kah se on kurgan, herraseni», vastasi kyytimies. «Se on niitä Tschudihautoja. Näissä maissa, näet, muinoin asui rikas ja mahtava Tschudin kansa, jolla oli kultia, hopeita aitat täynnä, ja mammontia, sopulia karjana.. Iso äiti Nowgorod kun tänne alkoi levittää valtaansa ja pyhää uskoamme, he ylpeät pakanat eivät ruvenneetkaan niskojaansa notkistamaan vieraan vallan alle, vaan vetäysivät aarteineen päivineen maan alle asumaan. Siinä elävät vielä nytkin. — Jos, isäseni, päivällä tämmöistä kurgania kaivelisit, et löytäisi mitään; mutta tulepas tänne yöllä, varsinkin Juhannus-aattona, niin palaa kummun päässä sininen liekki, ja jos ra'osta uskallat tirkistellä sisään, niin he ovat siinä pöydän ääressä pikaria kallistamassa. — Näin vanhat ainakin haastavat; minä en sitä ole nähnyt eikä kukaan ny-

kyisestä miespolvesta! Yrittihän kerran Pietarilainen yöllä mennä heiltä aarteita anastamaan; vaan mitenäs hänen kävi? Hän löydettiin aamulla tundralta nuriniskoin. Se on ihan tosi, ukko-vainaa sen meille lapsille aina jutteli!»

Ja ikään kuin peläten että puheensa olisi saattanut herättää jotakuta näistä Tschudi-haahmoista, kyytimies risti silmiään ja sivalsi troikaansa siimalla. Hevoset karahtivat neliseen, ja nuolena katosi reki metsään.

Mutta kyytimiehen tarina oli minussa muistoja herättänyt. Ammoisten aikain haahmoja alkoi hämmöitellä silmäini edessä. Olinhan tässä ennen käynyt, käynyt silloin koska Tschudi vielä oli tämän maan ainoana haltijana. — Eräänä yönä näin rannassa ison veneen, joka köydellä oli kiinnitetty honkaan. Tavarointa siinä mahtoi olla paljon ja kalleita, sillä vene oli melkein laitoja myöten vedessä, ja teljoilla näkyi joutsia, miekkoja varalla, jos vihollinen tulisi ryöstämään. Veneessä makasi muutamia miehiä, toisia rannalla. He olivat kaupparetkeltä tulevia Tschudeja, jotka tässä pitivät viimeistä yölepoa; huomenna piti heidän olla kotona, huomenna piti heidän Jumalan temppelissä kiitos-uhria teurastaa. Kaikki uinaelivat sikeätä unta; ei vartijatkaan enää olleet valvehilla; he olivat päivän soudusta väsyksissä, ja mikä hätä nyt enää voi tulla, kun jo melkein kotirannassa oltiin! — Muu väki makasi taivaan kannen alla, mutta nuorella

päälliköllä oli suojana lämmin, puna-kirjoilla koristettu huopatelta, itäisen ruhtinaan lahja. Siinä hän lepäsi; suunsa myhäeli niin autuaallisesti. Mitä hän unessa näki? Hän näki naapurin ihanata tytärtä, joka hänen sydämeensä oli semmoisen tulen sytyttänyt, ettei sitä olis saattanut sammuttaa Jäämeren jäät eikä Pohjoistuulen viluinen viima. — Hänen kotinsa oli köyhä; hän ei jaksanut suorittaa isän vaatimaa naimishintaa. Sentähden oli

Vierryt maille vierahille,
Kulkenunna kaukaisille
Hopeiden helisevien,
Kullan kiiltävän hakohon.

Nyt hän oli paluumatkallaan itämaista, vene täynnä kultaa, täynnä kallista tavaraa. Unessa hän jo armaansa näki — se hänelle kavahti kaulaan — se huusi hänen nimeään — hän heräsi. — — Ei häntä armaan käsi likistänyt, ei armaan ääni kutsunut — se oli vanhan uskollisen palvelijansa kova käsi, äreä ääni, joka hänet unesta herätti. «Ylös isäntä! Turjalainen on päällämme!» — Nuori päällikkö kavahti jaloilleen ja töytäisi teltasta ulos. Siellä jo riehui tappelu tuimimmallaan. — Vartijat kun nukkuivat, oli Turjan vikingejä kenenkään älyämättä karannut päälle. — Ensimmäisistä kahdyksestä toinnuttua Bjarmit tekivät kuitenkin lujaa vastarintaa. Vikingein etupäässä tappeli nuori uros, rautaverkko ryntäillään, kiiltävä kypärä päässä.

Mihin tapparansa iski, siihen kaatui mies kuin honka ukkosen nuolesta. — Häntä vastaan riensi Bjarmein päällikkö; kohta he seisoivat vastakkain. Bjarmin miekka välähti ilmassa, — mutta rautaverkkohon kilahti kappaleiksi. — «Ei auta Bjarmin taika hyvää terästä vastaan!» huusi vikingi. Tapparansa viuhahti ja halkaisi Bjarmin pään kaulaa myöten. Tässä on hänen hautakumpunsa. Monta yötä näin sitten siinä itkevän neidon. Vaan hänen kyynel-lähtehensä on jo kau'an kuivana ollut! — Koko Bjarmin kansa on jo ammoin rau'ennut, kadonnut! Se elää vaan valloittajainsa muistossa, tarinoissa!

Kahdeksas ilta.

Kuu jutteli: Helsingin kaupungissa on mereen ulos pistävä niemi, nimeltä Katajanokka. Talot siinä ovat huonoja rähjiä vaan ja asukkaat köyhää työväkeä. Yöllä ei siihen jokainen uskaltaisikaan mennä, sillä kummia hoetaan olostä ja elämästä siellä. Minunpa pisti mieleen tuota kerran käydä katsomassa. — Oli kirkas talvi-ilta. Tarkastellessani kaikkia keksin pikuisen puolihajonneen mökin ikkunasta valoa. Ikkunalasihin oli pakkänen kuvannut monenmuotoisia eriskummaisia kukkia, vaan oli sijaa kuitenkin läpirtkistelläkseni mitä sisällä tapahtui. — Jos oli huone ulkonaöltään huono, niin eipä ollut sisuskaan parempi! Seinät noessa, lattia likainen, nurkassa pieni kirstu,

kolmijalkaisella tuolilla vaaterepaleita, ja matalalla vuotehella makasi tyttö, joka ei suinkaan vielä tainnut vanha olla, mutta taudista ja kurjuudesta oli niin laiha ja rypistynyt, että oli sääli nähdä. — Vuoteen viereissä seisoivat pappi; minä hänet tunsin: hän on perin oppinut mies ja saarnataidoltaan kuulu. — Hän näytti kuolevaiselle kuinka tämä synnillään oli ikuisen kadotuksen ansainnut ja kuinka katumalla vieläkin voisi päästä armoon. Hän puhui, ja koreina kukkasina kumpuelti lausehet hänen huuliltaan, mutta mielensä oli kaukana — hän olis suonut jo pääsevänsä tästä synnin ja kurjuuden pesästä kotiin, missä nuori rouvansa häntä ikävöitsi tulevaksi. Sairas kuulteli puhetta, mutta levottomasti vilkkuivat silmät sinne tänne, ja jääkukkaset ikkunassa kimaltelivat valossani niin eriskummallisesti, kasvaen hirveän suuriksi! — Työnsä tehtyään pappi läksi pois, ja kohta sen jälkeen astui sisään vanha, nähtävästi köyhä akka. Tullessaan hän lempeästi tervehti sairasta. Sitten istausi hän vuoteen viereen, juuri siihen, missä pappikin oli seisonut, ja alkoi puhua sairaalle. Hän puhui samaa kuin pappi, vaikk' ei niin koreilla lauseilla, — mistäs köyhä, oppimaton akka net olis saanut, — puhui sydämensä tunnosta, vakaasti ja lempeästi katsoen sairaan silmiin. Ja tämä kuulteli hartaasti; kyyneleitä herui silmistä, mutta muotonsa kirkastui yhä rauhallisemmaksi....

Ikkunalla oli avattu kirja. — Mä katsahdin ja luvuin: Jos ihmisten ja enkelein kielillä puhuisin eikä

olisi minulla rakkautta, niin olisin kuin helisevä vaski ja kilisevä kulkunen! —

Ja jos prohveteerata taitaisin ja tietäisin kaikki salaisuudet ja minulla olisi kaikki usko, niin että vuoret siirtäisin, vaan ei olisi minulla rakkautta, niin en mitään olisi!

Yhdeksäs ilta ⁴⁾

Oli joulukuu. Muutaman päivän perästä piti minun mennä omaisten seurassa joulua viettämään. Mä istuin kirja kädessä. — Mä sen viskasin pöydälle ja otin toisen, vaan ei sekään ollut minulle mieleen. — Ajatukseni ei pysyneet luonani; ne riensivät edelle kotihin, armaasen kotihin. —

Mä herkesin lukemasta ja katsahdin vanhaan ystävääni kuuhun, arvellen eikö hän rupeaisi tarinoilla lievittämään ikävääni. Kuu heti arvasikin mitä minulla oli mielessä, ja alkoi tarinoida:

Mä tulen Pohjanmeren sopukasta, siitä, missä mutainen Elbe-virta tulee meren kirkkaita, viherjäisiä aaltoja sokaisemaan. — Tuuli oli kau'an maalle päin ollut, vaan äsken kääntynyt luoteiseksi, ja kymmenittäin rienteli nyt laivoja Elben suuhun päin. — Minä rupesin yhtä katselemaan. Mastot olivat huipulle asti valkeissa vaattehissa; kokka hyrskien halkaisi aaltoja, ja pitkä vako vaahtoeli laivan jäljessä. — Puoli väkeä oli kannella vahdissa. Nojassa kokkapuuta vastaan

seisoi nuori merimies. Haljetaksehen täytyi ja kohoeli rintansa toivosta; silmänsä paloivat ja katselivat vilkahtamatta eteen päin. Siinä häämöitteli jo taivaan äärellä matala rannikko. Se kohoeli, se läheni; mutta nuorukaisesta näkyi laivan joutuista juoksu olevan etanan matelemissa. Hänen ajatuksensa olivat lentäneet, kiitäneet edelle; ne jo olivat ennättäneet siihen matalaan hiekkaluotoon, jossa hän oli syntynyt, kasvanut. Hän mielessään jo näki hietikössä heiluvaa rantakauraa; hän näki lampaat pienoissella nurmikedolla; hän näki potaattimaan, jonka kukkasia hän lasna oli maailman kaunehimpina pitänyt. Tuossa oli hänen isänsä mökki: seinät särkynein laivain jäännöksistä kyhätty; tässä musta, tuossa punainen lauta; oven päällä paistoi kullattu onnen jumalatar, entinen kokkakuva, jota hän lasna oli ihmetellyt, kuinka se taisi seisoa ympyriäisellä pallollaan. Tuossa oli ranta, jossa hän oli keräellyt kirjavia hauroja ja näkinkenkiä. Tuossa vene, jossa isän kanssa usein oli mäkeä laskenut lainehia myöten. —

Mä tunsin nuorukaisen kodin. Noin kaksi kuu-kautta takaperin, syys-päivätasausten aikana, olin siellä käynyt. Kauhea myrsky raivosi silloin; Jäämerestä asti samosi tuulen tuima henki, sutena ulvoen. Hurjana pakenivat sen edessä taivaan mustat lampahat, peloissaan milloin hajoten, milloin pakkautuen suuriin laumoihin. Niiden lomista pääsivät säteeni tirkistelemään mitä alaalla tapahtui. — Koko meren väki oli noussut sotaan. Pitkissä riveissä ryntäelivät aallot ran-

taa vastaan; ensimmäiset murtuivat ja vaipuivat; mutta toisia yhä tuli jäljestä; kaatuneitten hartioille nousten ne ryntäsivät edelle. — Jo olivat voittamassa; — jo koputtelivat mökin oveen; jo tärähyttelivät ikkunain luukuja. — Luukun raosta katsoin sisään. Pöydän ääressä istui vanhanlainen, vakaan-näköinen mies, lasisilmät nenässä, ja luki ääneen kokolehti-raamatusta. Pöydän toisella puolella istui vaimo, lapsi sylissään, toinen vieressä. — Entisiä suurempi laine kolahti seinää vastaan ja tärähytti koko mökin. — Vaimon kasvot vaalenivat ja lapset säikähdyksissään vavisten peittivät kasvonsa äidin syliin. Mies herkesi lukemasta ja lausui: «Älkää, armaani, pelätkö! Me olemme Jumalan kädessä! Hänen tahdottaan ei taida hiuskarvaakaan päästämme karista! — Ja sitten», lisäsi hän hymyillen, «olemmehan ennenkin tämmöisiä öitä nähneet, ja aina on myrsky viihtynyt ja aallot asettuneet jälleen».

Mä jatkoin matkaani. Kolme päivää rajuttuaan, myrsky viihtyi, niinkuin vanhus oli vakuuttanut. Mä tulin katsomaan miten luodolla jaksettiin. — — — Poika raukka! Kun kotiasi tulet hakemaan, niin näet meren lainehtivan sen sijassa! Monta aaltoa kumpuna kohooa, vaan mikä niistä on vanhempais, sisareis hautakumpu? —

Kymmenes ilta.

Oli Toukokuun alku. Talvi jo oli muuttanut pois majoiltamme, mutta meri, manner oli vielä romua, roskaa täynnä, niinkuin muuttajilta aina jääpi.

Uusi asukas, kevät, oli vasta tullut eikä vielä ollut kerjinnyt huoneitansa siivoamaan. Pölyisinä hämähäkin verkkoina roikkui vielä harmaita pilviä laessa; särkyneitä jääsirpaleita ajeli aalloilla; nurmipermanto oli vielä lakaisematta; ei ollut vielä kulo peitetty kirjavalla kukkasmatolla; lehdettömät puut näyttivät kuin ikkunan pielet, joista kartiinit on pois otettu. Kevät ei huonettaan vielä oikein saanut lämmittäneeksikään; ilma oli semmoinen, josta Virolainen sanoo: suven silmät, talven hampaat.

Illalla tuli kuu taas puheilleni. Ohoh, sanoi hän, myöhäiset tässä ollaan. Toista on tuossa ikuisen kevähän kodissa. Ihana, sanomattoman ihana on Italia! Mitäs on tää vaalea hursti, joka teillä kesällä laeksi on levitetty, Italian tummansinisen taivahan verralla. Tässä ei tähtiä näy ollenkaan ja minäkin töin tuskin pääsen näkyviin. Toista on siellä. — Kuu oli nähtävästi pahalla tuulellaan; se oli tainnut matkalla vilustua. Se vaikenä ja oli äkäisen näköinen. Mutta kohta se taas selkenä ja virkkoi: «Niin, niin! kyllä on Etelä ihana; mutta miksi kääntyy maneetin silmä aina Pohjoseen päin; miksi

— syksylinnun lähtevän
On sävel niin surullinen?
Keväillä mielimaillehen
Se rientää riemuiten!

Vaan mitäs mä tyhjiä rupatan; parempi olis jotain

ruveta tarinoimaan. Ja koska Italiaa mainitsin, juttele sinulle siitä.

Mä kerran luikertelin Nizzan yli. Teillä oli vielä tuima talvi, siellä oli suloinen suvi. —

Meren maininki kohoeli hiljalleen niinkuin maakaajan rinta. Ilma oli lämmin ja täynnä tuoksua. Sitruuna- ja pomeransipuut olivat valkeilla kukkakinoksilla peitetyt; tuossa taivaan äärellä näkyivät korkeat Alpit, jotka ovat tämän paratiisin vartijat Pohjan pahoja peikkoja vastaan. Ja meren, mantereen ylitse kaarrutteli Etelän taivas, jonka pimeässä pohjassa tähdet välkkyivät niinkuin kultakirjat kuningattaren morsiuspeitossa. —

Meren aalloissa keinui pienoinen vene; kaksi soutajaa sitä välistä kiidätteli kulkemaan: kultaisena kuo-hui silloin laine kokassa ja airoista tippueli kultapisa-roita; välistä soutajat levähtivät ja vene luikerteli hiljaa itsekseen. Perässä istui neito: se nähtävästi oli Italian ihana tytär. Mustana kuin yö liehuivat pitkät suortuvansa tuudessa ja silmät tuikkivat kuin tähtien tulet. Hänen vieressään istui nuorukainen. Keltakä-härät, sinisilmät ja punaiset ruusut valkeilla poskilla ilmoittivat Pohjan poikaa. He istuivat käsityksin, ja huulet kuiskaeli suloisia sanoja. He katsahivat ylös taivaasen. Joutsen-joukko lensi heidän ylitensä. Siivet suhahteli, heillä oli niin kiire; riemuhuuto kajahti; he olivat matkalla Pohjoseen. — Nuorukaisen sydän sykähti, silmäin kirkkaus sokaistui, hän vaikenä ja istui synkkänä.

«Mitäs sinun taas on, armas Antonio; jokos pilvi taas on peittänyt Pohjantähteni loisteen? Mitäs sinä suret, kun koko luonto autuaana riemuitsee?» — Nuorukainen viittasi joutsenia ja virkkoi: «Katso noita; he rientävät Pohjaan, ja minäkin olen Pohjan lapsi». «Pohja, Pohja», huokasi neito. «Mikä lumous Pohjassa on? Tässä on paratiisi, siellä yön ja pakkasen valta; tässä olet terveyden jällehen saanut, siellä sinut kohtaisi kuolema. Tässä on sinulla lempi ja siellä ....» Nuorukainen huusi: «Siellä on syntymämaa!»

Yhdestoista iltä.

Kuu haastoi: Mä mielelläni käyn lasten makuukammareita katselemassa. He lepäävät niin rauhallisesti, he hymyelevät unissaan niin autuaallisesti kuin lampi salon suojassa, jota ei tuuli koskaan pääse velottamaan.

Kuule mitä kerran näin: ikkunan edessä oli karttiinit, mutta niillä ei ollut kylläksi leveyttä; niiden välille jäi pieni rako ja siitä tirkistelin sisään. — Lyhyisessä sängyssään istui paitasillaan pieni poika. Silmänsä loisti, suu hymyili, posket hehkui. Hän oli niin autuaan näköinen. Kädessä oli hänellä hopeamarkka, ja sitä hän käänteli, katseli. — Se oli ensimmäinen raha, jonka omalla työllä oli ansainnut. Ryytimaassa oli rikkaruohoa. Isä oli sanonut: «Ilmari, kitkepäs tämä kukkaslava hyvin puhtaaksi, niin annan

sulle markan!» — Ja pikku Ilmari oli heti ryhtynyt työhön, koko iltapuolen oli hän lavan vieressä kytkinyt ja rikkaruohoa nyhdellyt, kitkellyt. Työnsä tehtyään oli hän isältä saanut markan, uuden uutukaisen hopeamarkan. Se kiilteli, kimalteli niin kirkkaasti, ettei sitä Ilmari kyllikseen saanut ihaalleeksi. Ei hän siitä ma'ata pannessakaan hennonut luopua; yhä vielä hän istui sängyssä, markka kädessä. Mitä jos äiti olis nähnyt että Ilmari vielä oli valveilla? Uni jo vihdoin alkoi painaa silmäluomia, näkö himmeni, pää hiljaa vaipui tyyntylylle, — Ilmari nukkui. Vaan markastaan hän ei luopunut sittenkään; sitä hän piti, puristeli sormissaan, ikään kuin peläten että häneltä aarteensa ryöstettäisiin. — Hän makasi lieheellä suin. Mitä hän unissaan näki? Hän luultavasti ajatteli, mitä hänen piti mahdottomalla rikkaudellansa tehdä. Huulensa liukkuivat, hän sanoi: «He, Edvard raukka, osta sillä leipää itselles!» Hän ojensi kätensä; hopeamarkka kilahti sormista lattialle.

Voi lapsen tyytyväistä ja turmeltumatonta mieltä! Kenties tulee Ilmari kerran rikkahaksi, kenties mahdottoman rikkaaksi. Vaan nostanevatko hänessä tuhannet koskaan enää niin viatonta iloa, kuin tämä yksi hopeamarkka? — Ilmari kenties tulee anteliaaksi ihmis-ystäväksi; hän kenties on tuhansia uhraava ihmisveljiensä hyödyksi. Mutta saaneeko hän milloinkaan enää sitä autuutta maistaa, kuin koska ainoan roponsa päätti antaa köyhälle? —

Kahdestoista ilta.

Ma tulen kosken rannalta, sanoi kuu synkeänä syys-iltana: Ilma oli hirveä. Tuuli viuhaeli surkeasti ja ajeli mustia pilvirepaleita taivasta myöten. Kesän viimeiset lehdet karisivat kellastuneena puista ja lentelivät rauhatonna. Milloin vettä hetkeksi herkesi sata-masta, tuli lumiräntää. Paisunut koski möyryeli kauheasti ja nieli vyöryviä, mutaisia laineita kitaansa. — Kosken rannalla seisoι nuorukainen. —

Mä olin hänet tässä paikassa jo ennenkin kerran nähnyt. Silloin ei rajunnut syksyn myrsky; silloin oli tyyni suvi-yö. Hänen vieressään seisoι silloin neito. Nuorukainen lausui: «Hurjaksi minua ihmiset sanovat ja hurja minä olenkin! Kuin tuo koski kalliota vastaan kuohuu myös mieleni; koskeksi olen luotu, en taida tyynenä lampena levätä! — Mutta katso, tuossa kosken pyörteessä on ihana saari. Joka paikasta näissä seuduin on ihmisen armoton käsi koivikot hävittänyt ja kaatanut kaskeksi. Tuo saari vaan rehoittaa pyhänä, koskematonna. Kosken vihainen virta sitä varjelee. — Ole sä saareni, mä koskena ympärilläsi kuohun, käteni sinua halaavat, ja ei mikään voi rauhaas häiritä!»

He olivat viimeisen illan yhdessä; eron hetki joutui. Nuorukaisen oli maailmalle lähteminen. Koskena hän kuohui maille kaukaisille; hän vieri yhä kauemmaksi. Hän kävi ihanoita rantoja, hän kierteli

suloisia saaria — ja mielestänsä haihtui se saari, jota oli luvannut varjella. —

Monta vuotta oli kulunut. Nuorukainen oli sattumalta tullut entisille tienoille. Hänen mieleensä johtuivat entiset ajat. Hän tiedusteli entistä kultaansa. — Jo oli rakas riutunut, lintu kuollut liikaan huoleen! —

Nyt seisoi nuorukainen yksinänsä kosken rannalla. Tuuli repieli, hajoitteli hänen tukkaansa; kylmää lunta satoi paljaalle rinnalle; hän ei siitä huolinut, ei tietänyt; — hän vaan seisoi ja katseli koskeen. — Mitä hän myrskystä huoli — hänen sydäntänsä vihlaili, repieli oman tunnon myrsky; hän ei lumista, ei jäistä tiennyt — hänen sydämessään oli kylmempi jää; hän ei yön pimeyttä huomannut — hänen sydämessään oli epätoivon synkeä yö; hän ei älynnyt karisevia lehtiä — hänen sydämessään lenteli miettehet yhtä rauhatonna. Hän vaan katseli koskeen. — Laineet kohoelivat kuin pehmeät polstarit, kuohu lenteli valkoisina höyheninä. — Nuorukaisen silmät loisti: «Kas tuossa maan lepoa, rauhaa!» Hän katosi kosken kuohuvaan kitaan.

Kolmastoista ilta.

Paljon, virkkoi kuu, olen kuullut kehuttavan ruusuin kauneutta, ja varsinkin sanotaan niiden kauneimpana olevan, koska kasteen pisara heissä kiiltelee kuin timantti morsiamen otsassa. Näitä kuullessa on usein mieleni tehnyt sitä näkemään; vaan juuri silloin,

kun päivän koittaessa kaste kukkihin laskeutuu, täytyy minun aina pois lähteä piilemään.

Kerran olen kuitenkin nähnyt koko kedon täynnä ihanimpia ruusuja ja yhdessä niistä kastepisaran, kalliimman ja kirkkaamman kuin ne, joista te ihmiset kehutten.

Oli vielä talvi, mä kuljin lakean kankahan yli. Päivällä oli siinä ollut vilkasta elämää; nyt se oli autiona; — päivällä oli siinä kuulunut tykkien pauhina, voittohuutoja ja kaatuneiden valitus; nyt oli kaikki ääneti. Se oli Siikajoen tanner. Palavalla innolla oli tässä Suomen joukko tapellut kotimaan puolesta. Se rakkauden liekki oli talven nietoksetkin saattanut kukkiin; — mihin vaan silmänsä loi, paistoi valkoiselta lumelta punaisia verirusuja. — Tätä katsellessani läheni neitonen tappelustannerta; hän asteli kuolleiden seassa; hän katseli, etsiskeli jotain — ja viimein lankesi polville nuoren kaatuneen sotilaan viereen. Sen kupehesta oli punaisia ruusuja valunut lumelle. — Neito häntä katseli ja hänen silmistään herui kyynelpisara; se tipahti verirusulle lumella. — Kah se oli kallehin kaste kaunehimmassa ruusussa.

Neljästoista ilta.

Silmäni kohosivat taivaasen vanhaa ystävääni katselemaan. Hän jo oli noussut, vaan ei kumottanut kirkkahasti. Taivas oli täynnä pilvenmöyhiä, jotka

kyllä ei häntä tainneet kokonaan peittää, vaan kuitenkin himmensivät hänen valonsa. Minusta näytti kuin olis kuu niistä pyrkinyt selvälle; se yritteli, se ponnisteli. Se yritteli minulle iloisesti hymyellä, se yritti lempeästi puhua, vaan pilviä aina tuli väliin ja hymynsä vääntyi surkeaksi irvistelyksi, puheensa katkaantui huokaukseksi. Viimein tuli suuri, paksu pilvi ja peitti kuun kokonaan.

Ystävä parka, arvelin siihen, samaten kuin sinun käypi myös monen ihmisraukan. Se hartaasti haluaisi olla kaikille veljilleen lempeä; mutta kun synkät pilvet hänen sydäntänsä pimittää, niin vääntyy hänenkin hymynsä ja katkaantuu hänenkin puheensa. — Eheä sydän on sileä, sit' on hyvä kätellä; mutta särkynehen sydämen sirpaleilla on terävät reunat, pistäväiset kärjet, — ken voipi estää ett'ei ne joskus sen kättä leikkaa, joka siihen koskee!

Viidestoista ilta.

Kuu jutteli: Sen harjun niskoilla, joka Taunus nimisenä, Reinvirran rannoilta lähtien seurustelee Mainvirran pohjaisvartta, näkyy puolihajonneita muureja, huoneitten raunioita, hautakiviä latinaisin kirjoituksineen j. n. e. Jos kysyt mitä se on ollut, niin kuuluu vastaus: se on Romalaisleiri. Ikään kuin hautakivi säilyttää nurmen alla nukkuvan miehen muistoa, niin nämät jäännöksetkin johtavat mieleen sen ajan, jolloin Roman maailmavalta ulottui tähän saakka.

Minä hyvinkin muistan kuinka tässä oli Augustus keisarin aikoina. Silloin kävi Romalaisvallan raja Taunusharjua pitkin, ja tämä leiri oli rakettu esteeksi Germanian metsäläisten ryöstöretkille. Kaksi legionaa oli tässä majassa. Vahvat vallit sulkiivat sisällensä avaran neliskulman, joka kartanoineen, katuineen näytti pieneltä kaupungilta. Sotaväen majat olivat savesta, mutta päälliköt asuivat komeissa kivikartanoissa.

Isoimmasta ja komeimmasta kuului riemullista hälinää. Ma katsahdin sisään. Siihen astuttua ei olis suinkaan luullut olevansa metsäläisten maassa aivan silloisen «maailman» rajoilla. Siinä huikaisi silmiä romalaisen sivistyksen koko komeus ja koreus: marmora-pielet laen kannattimena, mosaikkia seinissä ja permannossa, ihanoita veistokuvia joka nurkassa. Pöytä oli täynnä herkkuja kaikilta maailman ääritä ja Falérnon viini vaahtoeli taiteella valetuissa amforissa; penkit pöydän ympärillä olivat peitetyt kalleilla purpurakankailla. Kullakin penkillä loikui, pää vasemman käden nojassa, kolme miestä. Korvia miellytti suloinen soitto ja silmiä ihastutti ihanain impien hempeä tanssi.

Ylipäälliköllä oli pidot äsken päätetyn onnellisen sotaretken vuoksi. — Hän nyt kohosi penkiltään, täytti maljansa uudestaan ja lausui:

— «Kasvakoon ja kukoistakoon Roma ijästä ikään! Hallitkoon armollinen Augustomme onnella alamaisiensa, joita on enemmän kuin hiekkaa rannoilla

ja kuin lainehia meressä. Valtansa on jo nytkin ääretön: tuskin alenee aurinko sen länsi-rajoille, niin jo jälleen alkaa nousta itä-ääreltä. Herkuleen pielihin saakka, missä maailman rajana Okeanos virtaa — Indusvirtaan, josta uljaan Aleksanterinkin täytyi kääntyä jäljilleen, — Aetio pian tulikuumiin hietiköihin saakka — on pian koko maailma Roman käskyjä kuulemassa. Ainoasti tää kurja Germanian korpi eroittaa meidät Pohjan äärimmäisistä peristä, jossa hyytyvän meren aallot verkalleen loiskivat Thulen jäisiä kallioita vastaan. Mutta kerran on Roma paistuva koko maailman valtiaaksi! Pian on tämä korpikin kukistettu jalkojemme juureen! Pian saavat sen kesyttömät metsäläisetkin maistaa, kuinka Romalaisen ruoska orjan selkälihaa hyväelee! Nuot kurjat, jotka eivät miesvoimalla yksinään kykene maatansa varjelemaan, vaan vievät naisia-kin tappeluun! — Olettekos», lisäsi hän kumppaniensa puoleen kääntyen, «olettekos, veljet, nähneet sitä hurjaa naisleijonaa, mikä muiden joukossa on joutunut vangiksi? Se pitää haettaa tänne, että saisimme vertaella Pohjan karhuttaren kontastelemista näiden gazellisääristen Idän keijukaisten tepasteluun».

Samassa taputti hän käsiään orjalle merkiksi ja käski hänen noutaa se vangittu neito. — Pian talutettiin sisään jalon- vaan huimannäköinen neito: hiukset valuivat hajallaan olkapäille, vaatteet riippuivat repaleina rinnoilta, kädet olivat selän taa sidottuna; silmiä vaivutti enemmiten häpy maahan, mutta välistä

ne kohosivat salamana välkähytellen ympäri seuraa. Siinä leimauksessa paloi epätoivoa, paloi vihaa ja kesytöntä huimuutta.

«No, hempukkani, Brunhilda, Gunilda tai mikä nimesi lieneekin», sanoi ylipäällikkö, «etkös minun ja näiden korkeasukuisten herrain ihastukseksi tahtoisimme näyttää kuinka karhuttarenne polvia notkuttelevat?»

Vanki ei ymmärtänyt puoliakaan sanoja, vaan suun irvistys kyllä ilmoitti hänelle, että se oli häväistystä. Koko ruumiinsa sävähti ja entisiä huimempi silmän isku säihkyi ripsien alta. Arvaamattomalla voimain jännityksellä katkaisi hän siteensä ja seisoi vapaana, Furian elävänä kuvana, säikähtynein, miekkojansa tapailevien Romalaisten edessä. Mutta hän ei karannut kenenkään päälle; hän vaan nosti kädet ja silmät taivaasen päin ja lausui haltioissaan:

«Silmäni sumun puhkaisevi, joka peittää tulevat ajat! Kah

Tuho mahtavan tulevi,
Kurjan koittaa kostopäivä.

Ma näen — — ma näen — — Roman muurit murtuu — — hurja vihollinen vyöryy sisään — ko-meat kartanot ovat ilmitulessa — aarteet ryöstetään, riistetään — miehet vaipuvat veriinsä — vaimot ja lapset viedään orjuuteen! — Kadonnut on Roman ko-meus ja valtansa vyöryy kuni nietos vuorelta vyöryy

laaksoon sulamaan! — Ja Germania riemuitsee vapaana, se loistaa Roman voittajana!»

Sen sanottua neito ikään kuin heräsi unen horrok-
sista ja lausui: «Germanian vapaata tytärtä ei saa hä-
väistä kuni halpaa orjaa. Kun ei muu auta, niin auttaa
rauta!» Samassa tempasi hän, ennenkuin kenkään ker-
kesi estämään, tikarin lähimmän miehen vyöltä ja pisti
sen syvälle rintaansa.

Hämmästyksissään seisoivat Romalaiset kaatuneen
ympärillä. Riemu oli paennut sydämistä ja synkkä
aavistus painoi mieltä. Germanian naiset olivat mai-
niot ennustustaidoltaan. Mitä jos tämä olikin tulevan
ajan salaisuudet ilmoittanut? Mitä jos Roman tuho-
hetki todellakin oli lähenemässä?

Kuudestoista ilta.

«Oletkos», sanoi kuu, «käynyt muutamassa noita
ikivanhoja kaupunkeja Saksanmaalla. Uusi kaupunki
levein katuineen ja komein kartanoineen loistaa sinulle,
ensin sisään tullessas, joka haaralta vastaan; mutta
menepäs kerta kaupungin sydänpaikkoihin, niin luulet
itses muutetuksi muutamia vuosisatoja ta'emmaksi. Uusi
kaupunki vaan ympäröipi ja peittää vanhan niinkuin
puleeraus vanhoja huonekaluja. Kummastuksella kat-
selet noita kapeita katuja, noita supeita solia moni-
mutkaisin loukeroineen, noita kartanoita, joiden joka
ylikerrok aina kurkistelee vähän ulommaksi kadulle

päin kuin alempansa, niin että paikoittain melkein kaartuvat katoksi kadun yli, ja asujat milt'eivät aamusilla voi tervehtiä naapuria käsiä yhteen lyömällä.

Mutta on monessa näitä kaupunkeja eräs osa, jossa tämä vanhan-aikuinen luonne on vielä näkyvämpi, — se on Juutalaisten kortteeri. Siinä ovat kadut vielä kapeammat, solat vielä supeammat, ylikerrokset ovat kurottuneet niin likelle toisiansa, että melkein kokonaan estävät päivän paistamasta. Näillä likaisilla kaduilla tuskin pääset liikkumaan, niin täynnä ovat kaluja ja ramua, niin täynnä tunkevia, rähiseviä, kaupittelevia ihmisiä.

Tämmöiseen Juutalais-kortteeriin Frankfurtin kaupungissa uskalsin kuitenkin pistäytä vuonna 1196. Muualta kaupungista kuului vielä kansan hälinää ja rähinää, mutta Juutalais-kortteerissa oli hiljaa kuin haudassa. Tuskin näkyikään ketään liikkuvan kaduilla, joiden suut vahvoilla rautakahleilla olivat suljetut. Kulkiessaan erästä huoneriviä myöten, seisahtui silmäni kurjannäköisen kivihuoneen eteen, joka vanhuuttansa jo oli aivan kallellaan. Ikkunaluukut olivat tiiviisti kiinni pantuna, niin että tavallisen silmän olis ollut vaikea edes huomata valoa niiden sisältä; mutta mistä raosta ei säteeni suikahda! — Sisällä oli aivan toisellainen näkö kuin ulkona. Jos huone ulkoa oli kurja, niin sisältä oli mitä komein. Lattialla pehmoisia mattoja, ylt'ympäri seinien kalliilla kankaalla verhotut sohvat, laesta riippui kultavitjoissa lamppu, jonka hyvän-

hajuinen öljy valaisi koko kammarin. Perhe oli ruo-
alla. Paraalla istuimella istui vanha mies mustassa
samettikauhtanassa, kaulassa raskaat kultavitjat; molem-
min puolin istuivat lapset pitkässä sarjassa; vereviä
nuorukaisia ja kauniita naisia, hekin kaikki koreissa
puvuissa. Kultavadeista ja ruukuista syötiin ja juotiin
herkullisesti.

Vanhuksen mustat silmät loistivat; hän lausui yl-
peästi: «Anna noiden Nazarilaisten haukkua ja halvek-
sia meitä; me olemme kuitenkin Jumalan oma kansa,
jota hän yli muiden rakastaa, jota hän kaitsee ja ra-
vitsee. Josko isällinen kätensä meitä välin rankaisee-
kin ja antaa vihollisten kouriin, niin on hän meidät
kuitenkin viimein johdattava voitolle ja kukistava vi-
holliset astinlaudaksemme. Jerusalem, oi pyhä kau-
punki! Sinä kyllä olet hävitettynä, ettei kiveä ole
jäänyt kiven päälle ja kansas ompi hajallaan vainolaisten
maissa. Mutta samatenkuin Jumala salli että Juoseppi
myötiin orjaksi Egyptiin, siks että siellä tulis Pharaon-
nin sijaiseksi, niin piti koko kansammekin hävityksen
kautta tulla hajoitetuksi ympäri maailman äärten, juuri
sen vuoksi että kohoaisi kaikkein muiden herraksi ja
hallitsijaksi. — Mitäs noista Nazarilaisista, noista yl-
peistä papeista, noista uhkeista ritareista, noista maan-
matelijoista, heidän talonpojistaan — kaikkihan ne jo
nytkin ovat meillä käskyläisinä, meillä orjina! Rahat-
tamme ei ne pääsis liikahtamaan mihinkään. Ja siitä
täytyy heidän antaa pantiksi viljavat vainionsa ja viina-

mäkensä, antaa komeat linnansa, jopa halvat ruumiinsa ja sielunsakin. Kaikki, kaikki on meidän omamme, ja Israeli orjuudessaan, kurjuudessaan polkee maan mahtavien päätä!» Vanhuksen silmät, hänen niin puhuessaan, paloivat tuimalla tulella ja tulta säihkyivät kuulijoidenkin silmät. Ukko jatkoi: «Nyt juuri suoriuvat he menemään Mahomedin uskolaisia vastaan, joiden saastuttavissa käsissä on lupauksen maa. Anna niiden mennä, anna koirain veren vuotaa virtana! Sitten kun orjat työn ovat tehneet, tulee herra hyödyn perimään. — Ja kerran kun ikävöitty Messiaamme joutuu taivaallisin sotajoukkoineen, silloin Israelin kansa heittää päältänsä tämän halvan puvun, jolla se kuninkuuttansa peittelee, — silloin koittaa koston päivä! — — —

Vanhuksen viime sanat näkyivät herättäneen koston peikot unestaan. — Kadulta kuului meteliä, tuhansin äänin karjuttiin: «Kuolemaa Juutalaisille! Kuolemaa Vapahtajan murhaajille! Murhaa kristityn hienimijöille! Murhaa niille, jotka lapsiamme varastavat ja teurastavat pääsiäislampaiksi! Tappakaa, polttakaa! Älkää armahtako lastakaan äitinsä kohdussa!»

Vaalistunein kasvoin kavahtivat kaikki istuimiltaan; lapset ja vaimot parkumaan, nuoret miehet aseisin; mutta ukko lausui: «Israelin Jumala kansaansa vielä kerran koettelee; aikamme ei vielä ole tullut; paetkaamme pakanoita!»

Niin sanoen tempasi hän seinän komerosta lipaan kalleimmin aarteineen ja sitten riennettiin sala-

portaita alas Mainjoen rantaan, missä heillä oli vene. — Mutta autioksi jääneesen kammariin tunkeusi väkijoukko, kaikki raastettiin, haaskattiin ja hakattiin. — Ja kun aamupuolella jätin Juutalais-kortteerille jäähyväiset, ei siinä näkynyt muuta kuin tuhkaa ja raunioita ja verta. Se oli niinkuin prohveetta Esaias sanoi: Maanne on kylmillä, kaupunkinne tulella poltettu; muukalaiset syövät peltojanne omain silmäinne edessä ja ne ovat autiona kuin vihollisten hävittämät. Mutta mitä vielä on jäljellä Zion-tyttärestä, on niinkuin maja viinamäessä, kuin vartian majanen pellolla.

Seitsemästoista ilta.

Ma tulen Delawarejoen rannalta, sanoi kuu. Siellä seisoo tuuhean vaahteralehdon suojassa soma talo. Se on tiileistä rakennettu ja seiniä myöten kasvaa muurattiköynnöksiä niin tiheään, että niiden peitosta ikkunat vaan pilkistelevät niinkuin silmät naamuksesta. Talon ympärillä on kukkaslavoja ja etempänä kauniit pellot ja niityt pensas-aitoineen. — Kas semmoista on amerikkalainen farm. Se on toista kuin teidän maanne hirsihökkelöt ja seiväs-aidat.

Vähän matkaa asumahuoneista seisoo vanha aitta. Se on pölkyistä kyhätty, ja turtaunut, mustennut muotonsa osoittaa selvästi sen olevan perintöä niiltä ajoilta, kun ensimmäiset uudis-asukkaat tänne asettausivat. Sen yliselle on talon väki korjannut vanhaa ramua pois

jaloista. Minä sitä rupesin tarkastelemaan, ja mitä virkat, jos sanon että muun seassa keksin vanhan kanteleen, missä kuitenkin vielä näkyi pari katkennutta vaskikieltä. — Kanteleenko! huutanet naurussa suin, kaikkia tuon vanhuksen heikot silmät ovatkin näkevinänsä! kuinka olis Suomen kantele joutunut amerikkalaiseen taloon? — Olipa kuitenkin, ja siitä vaan näkyy, että maassa, maailmassa on paljon teihin koskevia asioita, joista ei teidän Suomalaisten filosofia vielä ole saanut vihiä.

Minä, näet, olen tässä samassa paikassa käynyt 200 vuotta takaperin. Silloin oli nykyinen vanha aitta korkeammassa virassa, se oli uudis-asukasten asuma-huoneena. Siihen aikaan peitti korpi vielä suurimman osan nykyistä viljavaa laaksoa. Yhdessä kohdin oli kuitenkin jo metsä kaadettu. Siinä näkyi sakeassa savussa liikkuvia olentoja. Mustuneena, hiestyneenä he viertelivät suuria, kyteviä pölkkyyä maata myöten. Ja kummastuksella katselivat sitä outoa menoa heidän hollantilaiset naapurinsa.

Talon vanhaa ukkoa näissä töissä et olisi nähnyt; hän niihin ei enää kyennyt. Päivät pitkät istuskeli vanhus ruuhessaan järven tyynöisellä lahdella; hän oli onkivinansa, mutta saalista ei sattunut paljon. Ukko kökötti syvissä mietteissäänsä eikä huomannutkaan, kuinka kalat nykielivät syöttöä. Mietteheensä oli kaukana, aivan toisella puolella avaraa valtamerta, noissa Savon synkissä saloissa, missä hän oli syntynyt ja toivonut

saavansa levätä viimeistä lepoa. Koska Kristiina kuringattaren kehoituksesta hänen lapsensa muuttivat, oli hänkin heitä seurannut tähän onnen luvattuun maahan, mutta vanhaa honkaa ei käy siirtäminen niinkuin nuorta vesaa; monta sydänjuurta katkeaa, ja se uudessa paikassa kituu kitumistaan kunne kuivuu.

Pyhä-iltana tässä talossa oli iloista melua. Likeisistä ruotsalaisista ja hollantilaisista taloista kävi usein nuorisoa vanhan «Finnin» farmilla, missä aina oli vieraan varaa. Talon sinisilmät eivät suotta olleet Suomen sukuperää; ne olivat suloudellaan kokonaan lumonneet nuorten miesten sydämet. — Siinä soitettiin, siinä tanssittiin, siinä riemasteltiin kaikella tavalla. Mutta ukkoa ei nähty yhteisissä iloissa sen enempää kuin töissäkään. Hänestä oli kaikki outoa siinä menossa: vieras mieli, vieras kieli. Hän vaan istui yksinänsä saunakodassa ja lauleli itseksensä noita kansansa ikirunoja, joita oli kuullut kotimaassa,

Piimäsuuna pikkaraisna,
Maitopartana pahaisna.

Kolmas vuosisata jo vieree vanhuksen haudan ylitse; hänen lapsensa muukalaisten joukossa unhoittivat kotikielensä; lasten lapset sitä tuskin olivat tunteetkaan. He muuttuivat Ruotsalaisiksi, sitten Hollantilaisiksi, viimein Englantilaisiksi, ja nykyinen polvi ei muistakaan enää mistä alkuperästä ovat lähteneet. Mutta ukon kannel säilyy vielä unhoitettuna, tuntema-

tonna muun ramun seassa vanhan aitan pölyisessä nurkassa.

Kahdeksastoista ilta.

Kuu yhtenä iltana oli syvissä mieliliikutuksissa; minä luulen kyynel kiilteli sen silmässä; se lausui:

Nuorien rakkautta ovat teidän runoniekkojenne laulut täynnä; sitä ylistellään, sitä ihaellaan, sitä kuvataan kaikkein ihanimmilla vertauksilla. Silloin muka veri suonissa kuohuu väkevästi kuin keväinen puro, silloin sydän on lauluja ja kukkia täynnä niinkuin keväinen lehto. — Mutta vanhojen rakkaudesta eivät ne tiedä laulaa sanaakaan, taikka jos sen tekevät, niin se on pilkkaamalla. Minä usein olen arvellut mikä siihen lienee syynä. Nyt sen luulen käsittäneeni; runoilijat ottavat vertaus-kuvansa luonnosta, he pukevat ajatuk-sensa ja tunteensa mitä suloisimpaan maalliseen muotoon. Mutta vanhan avioparin rakkaus ei ole enää «tästä maailmasta», siinä jo on alku sitä perin puhdasta, hiljaista lempeä, jolla autuaat taivaassa toisiansa kohtelevat. Ja sentähden ei sille runoniekka löydäkään sopivaa vertauskuvaa luonnosta. Vanhuuden lumiset hiukset ja lakastuneet posket kuuluvat syksyyn, mutta hiljainen ja kuitenkin väkevä lemmen liekki niiden rinnassa, sitä ei luonto taidakaan kuvata.

Kuule nyt mitä juttelen: Pappilassa oli ollut suuri melu ja hälinä. Oli vietetty vanhan kirkkoherran ja hänen rouvansa kultahäitä. Lapset ja lastenlapset oli-

vat tietysti tässä juhlassa kaikki olleet ko'olla, ja niitä oli, tiedät, jommoinkin joukko; sen lisäksi oli likeltä ja kaukaa ystäviä tullut vanhan oivan kirkkoherran kunniaksi, ja piha oli ollut täpötäynnä seurakuntalaisia, jotka rakkaalle sielunpaimenelle tahtoivat onnea toivottaa. Nyt, puoli-yön aikana, oli hälinä hälvennyt ja vieraat eronneet, varoen ettei kovin pitkällä valvottamisella väsyttäisi vanhaa pariskuntaa. Nyt istuivat vanhukset kammarissaan kahden kesken, ja silmistä loisti hiljainen autuus.

«Viisikymmentä vuotta!» lausui hiljaisella äänellä kirkkoherra, «viisikymmentä vuotta! Pitkältä se aika näyttää matkaan lähtiessä, mutta perille päässeestä on se niinkuin yksi hetki. Viisikymmentä vuotta on nyt kulunut siitä päivästä, jona Herralta rukoilimme siunausta liittoomme, — ja siunaustansa Hän on runsaasti vuodattanut päällemme. — Välin suoden pilveä, välin päivän paistetta, on hän meitä armon kädellä taluttanut näille päivin asti. — Muistatkos vielä, armas toveri, kuinka vaivoja ja puutetta pelkäämättä, tulit köyhän kappalaisen matalahan majahan?» — «Eipäs siinä matalassa majassa tuntunutkaan puutetta», vastas rouva, miehensä kättä puristellen, «kun lempeillä sanankuulijoilla kirkolle tullessaan aina oli tuomisia rakkaalle sielunpaimenelleen». — «Ja muistatkos kuinka sitten Jumala liittoamme siunasi ja millä ilolla otimme esikoisemme vastaan?» — «Ja sitten kuinka noiden armaitten pienten leipähiirein karttuessa leipä toisinaan

kuitenkin kovin hupeni korista, ja kuin monta yötä valvoimme neuvoa pitäen, kuinka ne kaikki saisi koulu-tetuksi ja kasvatetuksi». — «Mutta kuinka» kerkesi kirkkoherra kesken puheen, «hädän juuri pahimmallaan ollessa, kappelimme lohkaistiin eripitäjäksi ja minä pääsin sen ensimmäiseksi kirkkoherraksi». — «Ja siitä seurakunnasta et sitten ole tahtonut luopua, vaikka sinua on tahdottu paljon runsaammille leipäpaloille». — «Olihan minulla tässäkin tarpeeksi, ja olisko lisätty palkka voinut minulle palkita sen rakkauden, jolla vanhuudesta tutut seurakuntalaiset minua ovat kohdelleet? — Niin, niin. Runsas on Herran armo ollut meille ja elämämme on ollut rauhallinen ja suloinen kuin sunnuntai-aamu. Mutta niinkuin lapsi pehmoisestakin kätkyestä pyrkii hellän äitinsä helmaan, niin sielumme jo tästä halavoipi Luojansa luoksi, ikävöitsee Isän kotihin». —

Vanhukset sitten laskivat levolle ja minä läksin edelleni. — Seuraavana iltana kuljin taas pappilan si-vuitse. Ikkunat olivat valkeilla hursteilla peitetyt. Ma tirkistin sisään. Vuoteella makasi vanha pariskunta liikkumatonna, kalpeissa kasvoissaan Jumalassa nukku-neen rauhallinen näkö. Oi autuas elämä, autuas kuolo!

Yhdeksästoista ilta.

Eilen oli Dresden'in teateri ollut täpötäynnään, kaikki istumasijat olivat edeltäkäs in olleet tilatut ja

kenen ei semmoista ollut onnistunut saada, oli edes pyrkinyt seinävieressä seisomaan. Sillä mainio Pohjan satakielinen, Jenny Lind, oli taas kerran luvannut laulaa. Kun hän sitten oli tullut laulamaan, olivat kaikki pidättäneet henkeänsäkin, ettei haihtuisi pienintäkään säveltä, ja laulun perästä oli käsiä niin taputeltu ja bravoa huudettu, että seinät tärisivät.

Jennyn huulilta sinä iltana ei kuitenkaan kuulunutkaan noita koulussa opittuja rallatuksia ja monimutkaisia liverryksiä, jotka muulloin aina teateri-yleisöä ihasuttavat. Hänen laulunsa oli ollut yksinkertainen kehtolaulu, jommoisia joka talonpojankin vaimo osaa laulaa lapselleen. Vaan kuitenkin ei ollut Jennyn laululla koskaan ennen ollut sitä lumousvoimaa. Kaikki nuot koreat ryökynät ja pöyhkeät rouvat, nuot pönäkät upseerit ja läpiviisaat oppineet tunsivat sydämessään niin ihmeellisen tunteen, jota eivät ymmärtäneetkään mitä se oli. Ryökynät unhoittivat ihanat poskensa, rouvat naapuriensa vaatteet, upseerit lornjettinsa ja oppineet suuren viisautensa. Kaikista tuntui sinä hetkenä ikään kuin eivät olisikaan sitä perin sivistynyttä, sitä «finiä», korkeasukuista herrasväkeä, mitä olivat, vaan ainoastaan ihmisiä eikä mitään muuta, semmoisia säädyttömiä, arvottomia ihmis-sieluja, kuin äidin polvilla olivat olleet. Tarkemmin tutkien olisi kenties havainnut että monelta oli kokonaan unhottunut olevansa luonnon herrakin, olevansa kaikki punnitsevalla ja tutkivalla järejällä varustettu ihminen, vaan että sydämessä tuntui

ikään kuin olisi vaan ollut pikku lintunen lehdossa, joka ei osaa muuta kuin nöyrästi nauttia Luojansa lahjoja ja niistä kiitosvirsiä viserrellä.

Laulu loppui, esirippu lankes, kuulijat vähitellen tulivat jälleen koreiksi ryökynöiksi, pöyhkeiksi rouviksi, pönäviksi upseereiksi ja läpiviisaiksi oppineiksi. He läksivät kotiin, ihmetellen mielessään, mikä siinä laulussa niin oli voinut heidät lumota.

Mutta minä sen tiesin. Usein olin ennenkin kuulut tätä samaa laulua Jenny Lind'in huulilta. Minä olin nähnyt hänen liekuttavan lastansa, ma olin nähnyt kuinka pikku poika suurin silmin katseli äitiänsä ja sille ojenteli käsiänsä; ma olin nähnyt ilon loistavan äidin silmistä ja äidin rinnan kohoelevan puhtaimmasta tunteesta. — Eilen teaterissa hän oli muistanut pientä poikaansa, sille oli hän laulanut, sille riuksutellut, ja se ihmeellinen lumousvoima, minkä kuulijat olivat tunteneet, vaan jota eivät ymmärtäneet, — oli ollut äidin rakkaus, kaikesta maallisesta rakkaudesta ylin ja pyhin.

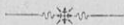
SELITYKSIÄ.

1) Huss (Tschehin kielellä Guss) merkitsee hanhea.

2) Niinkuin tietty on, asuu Karjalaisia molemmin puolin Suomen rajaa. Milloin sotaa oli Ruotsin ja Venäen välillä, he aina kävivät toisissaan hävittelemässä.

3) Wienan (Dwinan) suussa asui muinoin Suomalaisia, joita Skandinavilaiset sanoivat Bjarmeiksi ja Venäläiset Tschudeiksi.

4) Ett'ei tässä kuvattua tapausta sanottaisi mahdottomaksi pyydän lukijaa muistamaan kuinka muutamia vuosia sitten Wangeroogen saari peräti hävisi; pienempiä luotoja niillä rannikoilla nielee meri joka vuosi.

NOVELLEJA.

Viimeinen Rekryytin-otto.

Kuvaus Viipurin pitäjästä.

I.

Kaikilla suurilla herraskartanoilla on avarat pihansa, on kujansa ja veräjänvartijansa. Niinpä on Viipurin kaupungillakin. Mereltäpäin lähetessäsi «suolakaupunkia», on sinun ensin mentävä Uuraan kapean kujan kautta, jonka suun vieressä Suonionsaari pöyhkeilee koreassa kuusikko-univormussaan. Kujan läpi soluteltuasi aukeaa eteesi avara etupiha, josta leveä salmi Lihaniemen ja Keihäsniemen välillä julkisena porttina viepi avaraan sisäpihaan; sen perältä vasta paistaa sinulle vastaan Viipuri valkein torneineen, muureineen.

Mutta tällä kertaa, hyväntahtoinen lukijani, en huolikaan sinua vaivata noin pitkälle matkalle. Seisahtukaamme jo puolitiehen Uuraan veräjän ja Lihaniemen portin välillä, ja kääntäkäämme silmät vasemmalle. Sielläpäin on piha huonosti lakaistu, rikkoja täynnä; siinä on luoto luodon, saari saaren vieressä, niin tiheissä ryhmissä, että luulisit olevan yhtä manner-

maata, jos ei niiden välistä tai takaa toisinaan välkähtäisi silmiäsi jonkun selän tai lahden pinta. Oikea mannermaa, se on paljon perempänä, tuo sinertävä metsäreuna taivaan rannassa.

Yhtä näistä saarista on meidän tarkemmin katsastaminen. Merelle päin on se kääntänyt paljaan, kovan kalliorintansa ja salakareista rakentanut peloittavaisia etuvarustuksia ympäri rantansa, ikään kuin tahtoisi se outoa uhata: Jos vainoa tuot, niin älä lähene! Vaan, ihan toisennäköinen on se saaren puoli, joka antaa manterelle päin. Siinä on kukoistavat niityt, siinä aaltoilevaiset pellot, siinä käköset laulaa viherjässä lehdossa. Piispansaari on tosi Suomalainen luonteeltaan; outoa hänen nurja ja köyhä ulkopintansa peloittaa; mutta puikahdapas siitä huolimatta hänelle sydämeen, niin totta siinä viihdyt iät päiväsi *).

Oli ihana aamu lopulla Heinäkuuta 1811. Piispansaaren suuri rantaniitty kihisi väestä. Kaikki olivat ahkerassa toimesta ja työssä ikään kuin olisi talon kaikki heinä vielä tänään ollut latoon saatava. Reimat pojat paitahihasillaan viikatetta heiluttivat. Vaatteet olivat läpikastuneet ja järein pisaroin tippui hiki pitkin kasvoja; vaan iloisesti loilotellen astuivat pojat riva-kasti edelleen ja viuhahtain kaatui heinäkorret heidän tieltään. Miesten jäljessä astui vakavat naiset ja iloi-

---

*) Nykyinen Piispansaari ei enää vastaa tätä kuvausta; sillä siitä, niinkuin melkein kaikista muista sen seudun saarista, on paras kaunistus, metsä, armottomasti ryöstetty.

set neidot, haravoiden luokoheiniä. Tuolla koivikon liepeellä riippui puitten oksista eväskontit ja maitohulikat, liiat takit ja kaulahuivit. Puiden juuressa liikuivat nurmikolla pienokaisten joukot; mitkä heittivät kuperkeikkaa, mitkä honkaa seisoivat, mitkä tavoittelivat toisiansa koivuין välissä. Kaikkein pienimmät makasivat Egyptin muumioiden tavalla käärittynä pehmeiden heinäkekoin päällä. Talkkoota pidettiin Piispansaaren vankassa talossa.

Itse talo näkyi tuolta kuusikko-mäeltä. Sieltä juuri oli tulemassa talon isäntä, kylänvanhin eli «taarosta» Heikki Piispa. Toisessa kädessä hänellä oli suuri viinapullo, toisessa ryyppylasi. «Hei pojat!» huusi hän, likemmäksi tultuansa, «tulkaas maistelemaan! Ulisee voitelemattomat saranat!» Kahdesti ei tätä käskyä tarvittu lausua; viikatteet samassa olivat maahan paiskatut ja miehet ko'olla virvoituslähteen ympärillä. Naisetkin työstään huoahtivat; äidit menivät pienosiaan katsomaan, ja tytöt istahtivat nurmikolle, nauraen ja toisiansa sysäillen.

Näissä toimin ollessansa ei väki ollutkaan huomannut, kuinka pienoinen vene pujahti ilmi niemen takaa ja tuli, niin että vesi kokassa pursui, niityn rantaa kohti. Veneessä oli kaksi miestä. Toinen airoja notkisteli, toinen istui perässä, melalla ohjaellen veneen kulkua. Kun jo olivat liki rantaa joutuneet, kenenkään heitä keksimättä, veti perämies istuinlautansa alta viulun ilmi ja vingahutti sitä pari kertaa kimakasti. Sepä

käännähyttikin kohta kaikkein silmät rantaan päin. «Viulu-Pekka!» huudettiin iloisesti niinkuin yhdestä suustansa. «Mutta kenpäs sitten tuo toinen on? Ei-hän se ole meidän kylän miehiä!»

Koko joukko riensi alas tulijoita vastaan ottamaan, jotka juuri vetivätkin veneensä maalle. Tuntematon oli pitkä nuorukainen, jonka solakka vartalo ensinäöltä ei näyttänyt kovin väkevältä; mutta tarkempi silmäys pian vakuutti, että kyllä noissa jäsenissä oli jänteveyttä, ja että, mitä puuttuikin, sen kimmoisuus ja vikkelyys täysin määrin palkitsivat. Kiiltävä nahkahattu vähä kallelleen pantu mustain kiharain päälle, päivettyneet kasvot ynnä vapaa ja rivakka ryhti kaikissa liikunnoissa ilmoittivat merimiestä, vaikka ei olisikaan huomannut tuota omituista, vähän keikkuvaista käyntiä. — «Kah, Antti Lepikkö! Oletkos sinä taas omille maille tullut? Mikä tuuli sinut on tänne ajanut? Mitä kuuluu?» kaikui nyt vieraalle vastaan joukosta.

Iloisesti päätä nyykäytellen muille astui nuori merimies ensiksi talon isännän eteen. «Jumal' auksi, kummi, terveisiä paljon äidiltäni Porkassa!» — «Kiitoksia, kiitoksia, ja tervetultuas tänne, poikaseni! No missäs sinä olet niin kauan kuljeksunut maailmalla? Johan siitä taitaa olla viisi vuotta, kun läksit merelle?» Näihin kysymyksiin ei ukko saanutkaan mitään vastausta, sillä nuori merimies jo oli toiseenpäin kääntynyt, eikä kuullut niitä. Kääntäkäämmepä mekin silmät samaan päin. Siinä seisoj Anni, talon tytär ja

emännyyden haltija. Hän oli näöltään semmoinen kuin Viipurin tyttöset tavallisesti ovat. Kauniiksi ei häntä varsin sopinut sanoa; siksi oli nenä kovin nykerö, kasvot kovin kuunmuotoiset, tukka kovin liinaharja ja varsi liian matala. Mutta ken tuon pienen tallukan näki punaposkin häärivän talon askareissa, jotka äidin kuoltua olivat hänen hallussaan, ken varsinkin näki hänen pienen suukkosensa vetäyvän suppuun hymystä, ja silmistä loistavan viattomuuden puhtaan ilon, sitä jo kovin arvelutti eikö ollut väärin tuominnut, kun ensisilmäyksellä päätti Annin ei kauniin olevan.

Anniin oli nyt nuori merimies kääntynyt. Hän kättä ojentaessaan ei virkkanut muuta kuin: «Hyvää päivää, Anni!» eikä tyttökään siihen muuta vastannut kuin: «Tervetultuasi, Antti!» Mutta ken sitä ymmärtää, mitä tytön punastuvat posket ja kahden nuoren silmät puhuvat, se näistä lyhyistä tervehdys-sanoista paljon enemmän kuuli, kuin mitä ne olivat sanovinaan. Hän siitä kuuli toivovaisen kysymyksen: «Vieläkös mua muistelletkaan, Anni?» Hän kuuli kainon, vaan vakaan vastauksen: «Ällös huoli, kaikki on entisellänsä!» Yksi tämän salakielen ymmärtäjä näkyikin olevan joukossa. Hän sen hyvin ymmärsi; synkkä viha välähti hänen silmistään ja käsi kopristihe nyrkiksi. Se oli Ahokkaan Matti, rikas talonpoika tuolta mannermaalta. Hän oli melkein yhtä pitkä kuin Anttikin ja näytti paljon vahvemmalta. Mutta hänen liikuntonsa olivat laiskat ja veltot, ja peräti vailla sitä jäntevää rivakkuutta,

joka oli niin viehättäväinen nuoressa merimieheessä. Matin hiukset olivat keltaiset ja riippuivat pitkinä, suorina alas silmille, jotka, tavallisesti vähän uneljaalta näyttäen, toisinaan kuitenkin välähtelivät ilkeällä loistolla.

Muuta väkeä tervehtiessään Antti nyt Matillekin kättä tarjosi; vaan tämä ei ojentanutkaan omaansa vastaan eikä virkkanut yhtään sanaa tervehdykseksi. «Vai olet sinä vieläkin äissäs», naurahti merimies, «siitä kun sinua viime kerta vähän uimaan opetin, koska taas olit käynyt koukkujani kokemassa! Mutta», lisäsi hän vakavalla ja hyväntahtoisella äänellä, «älähän siitä enää, sovitaan nyt pois vaan! Enhän minäkään muista silloista eikä noita muita koiruuksia, mitä ennen aikaan olet tehnyt minulle». Mutta Matti yhä vaan seisoi liikahtamatta, ääneti jörötellen eteensä. Merimiehen otsa vetihe ryppyihin, mutta samassa se jälleen sileentyi, ja pois kääntyen sanoi hän: «No jos et sopia huoline, niin ole vaan sopimatta. En minä siitä kovin säikähdä!»

Isännän tuoma ryppy oli ollut kutsuna ruoalle. Päivä olikin jo kallistumassa läntiseen rantaan päin, ja luo'olla olevat heinät kekoihin ko'ottua, läksi nyt koko joukko taloon päin astumaan, etunenässä Viulu-Pekka, joka täysin voimin veti marssia. Kun sitten siellä oli tarpeeksi maisteltu talon rokka- ja puurovateja ja oluttuopein pohja oli saatu näkymään, kannettiin pöydät ulos talon suuresta tuvasta, Viulu-Pekka

sävelsi soittoaan ja pian järisi ja notkui lattian laudat tanssijoiden polkiessa.

Vanhat miehet, joista ei enään polven notkista-joiksi ollut, vetäysivät isännän kammariin. Siellä he pöydän ympärillä istuen juttelivat siitä ja tästä, vuoden tulosta ja ilman vaiheista, viljanhinnasta Viipurissa ja rahdin vedosta Pietariin. Laskettiinpa siitakin juttuja kuinka nykyinen kirkkoherra oli rahvaan mies, jonka neuvo aina oli valmiina kaikille seurakuntalaisille, vaan nykyinen nimismies kova herra, jonka puheille ei ollut menemistäkään muutoin kuin «kyökin kautta». Mutta näistä aineista viimein tuli loppu ja ukot jonkun aikaa istuivat ääneti, piippunysistänsä savua tuprutellen ja välistä kallistellen pöydällä olevia viinalaseja.

«Kuulkaattenpas», virkkoi viimein taaskin muuan mies, isäntähän kääntyen, «kuulkaattenpas, taarosta, tehän te välistä liikutte herrain parissa ja kuulette mitä he juttelevat. Tottahan voinette meille sanoa, onkohan siinä perää, mitä eilen kuulin Tepanovan puodissa, että muka sota taas olisi tulossa?» Taarosta ei tähän kysymykseen kohta vastannut. Umpimieliseltä näyttäen, kuin olisi koko maailman salaisuudet hänelle uskottu, sillä ehdolla ettei hän saisi niistä hiiskua kellekään, istui hän jonkun aikaa ääneti. Mutta lopuksi, koska hän mielestänsä oli kylläksi näyttänyt, minkä suuren armon hän kertomisillaan osoitti, tempasi hän piipun hampaistaan, otti oiva ryypyn lasistansa, rykäisi pari kertaa ja puhkesi viimein sanoiksi: «Voipi olla

perää ja voipi olla ilman, eihän siitä vielä tiedä muut kuin kuninkaat ja keisarit ja Herra Jumala. Mutta niinhän arveli kirkkoherrakin, kun pyhänä kävin hänen luonansa, ettei taida olla rauhaan luottamista». — «Ja tänne Suomeenko sodan pitäisi tullakin?» kysyivät miehet kiireesti. — «Tottahan se mahtanee tulla tännekin, koska sitä kuuluvat hankkivan meidän armollista keisariamme vastaan». — «No Ruotsalainenkos se taaskin pyrkii tappeluun?» — «Ei siitä niin suurta hätää, jos se vaan Ruotsalainen olisi; mutta kuuluupa tuo pääpiru itse, Ranskan keisari Punaparta, olevan keisarillemme vihoissaan». — Suomenkin syrjäisiin ääriin oli tuon suuren nimen maine levinnyt, suuren nellen hänen tekonsa jättiläisen töiksi. Kummaa siis ei ollut, jos peloittavainen sotasanoma tästä tuli vielä peloittavammaksi. «Punaparta, vai Punaparta», arvelivat ukot, päättään pudistellen, «no sitten Jumala armahtakoon meitä ja meidän armollista keisaria. Sehän se on, joka kun vaan kerran paukahuttaa kanuunansa, niin siinä jo lentää linnasi pirstoiksi ja kaikki väkesi maassa kellettä verissään!» — «Ja sitten kuuluu hänellä semmoinen taika olevan miekkansa ponnassa, että kun sillä vaan keikahuttaa, jo samassa nousee ylös cheänä kaikki, mitä häneltä on tapettu väkeä».

Näillä ja muilla senkaltaisilla ilmoitettua kauhistuksensa, miehet vaikenivät ja istuivat jonkun aikaa tuskallisessa äänettömyydessä. Kaikilla oli nähtävästi joku peloittavainen ajatus mielessä, vaikkei kukaan sitä

tahtonut ensiksi ilmi lausua. — Kaikista vieraista laitoksista, jotka Viipurin lääniin olivat tunkeutuneet, sen Venäjän kuvernementtina ollessa, ei mikään kansan mielestä ollut niin rasittava ja kammottava kuin sotamiesten otto. Virkamiesten ryöstämiset ja väkivaltaisuus, raskaat päivätyöt ja pieksemiset herrain hoveissa olivat kyllä vaikeat kärsiä, vaan paljo parempi ei ollut kansan tila ollut ennenkään näillä äärillä, ja yhdessä kärsien taidettiin kuitenkin lohdutella toinen toistansa. Mutta pahempaa oli sotamiehen-otto. Satoja nuoria miehiä temmattiin joka kerta omaistensa keskestä Venäjälle vietäväksi, ja niistä oli vaan harvat nähty tulevan takaisin, nekin harmaapäinä, vaivaisena. Muut kaikki menehtyivät kaukaisissa maan-äärissä ventovierasten keskellä, missä tuskin milloinkaan kuulivat kotokieltänsä ja harvoin näkivät edes jumalanpalvelusta toimitettavan kotona opitulla tavalla. Sentähden Viipurin läänin talonpoika pelkäsikin sotapalvelusta niinkuin kuolemaa, ja moni nuori mies, siitä säilyäksensä, karkasi rekryytin-otto-aikana kolkkoon korpeen piilemään tai silpoi peukalon poikki oikeasta kädestänsä.

Tätä muistamahan oli sotasanoma tietysti miehet saattanut, ja tuskallisella, pelkääväisellä sydämellä he nyt arvelivat, ketä heistä oli kova onni kohtaava, että täytyisi antaa poikansa surman suuhun. Taarosta yksin ei näkynyt ottavan osaa miesten synkistä ajatuksista; hänen näkönsä oli levollinen, melkein iloinen, ja sen takana nähtävästi piili joku tärkeä salaisuus.

Jonkun aikaa vierastensa mieltä pinnistyksessä pidettyä, hän vihdoin taaskin puhkesi sanoihin. «Kyllä arvaan, miehet», lausui hän, «mitä te niin synkeinä istutte ja tuijottelette, ikään kuin olisi teillä nuora kaulassa! Te arvelette että punakaulukset kohta tulevat meiltä poikiamme tempaamaan! Eikös niin? — Vaan älkääs toki vielä kovin hätäilkö! Paljon vielä voi siksi muutua!» Hartaimmalla uteliaisuudella kääntyivät kaikki silmät puhujaan, joka pään nyökkäyksellä vakuutti puheensa todeksi. «Niin, mitä te virkkaisittekaan, jos ei tulisi tänä vuonna eikä enään ikinä sotamiehen-ottoa tässä maassa!» — «Herra Jumala kuinka se olisi mahdollista?» — «Uskokaa pois vaan, miehet, kyllä se on totta. Samassa kun kirkkoherra mulle sotasanoimat jutteli, hän myös lohdutukseksi sen lisäsi, että rekryytin-ottoa ei Suomessa enää pidä tapahtuman, koska armollinen keisarimme, jota Jumala siunatkoon, kuuluu aikovan panna tämän Suomenmaan jälleen yhteen Ruotsin *) kanssa, niinkuin se on ollut ennen, ja sitten saamme Ruotsin lain, ja Ruotsin laki ei salli rekryytin-ottoa». Mahdoton on kuvata sitä riemua, mikä tästä sanomasta nousi. «Vai Ruotsin lain me saisimme! Ei herrat enää saisi meitä pitää orjinaan eikä piestä niinkuin koiria! Ei enää sotamiehiä meistä oteta!» huudettiin kohti kulkkua ja nuot muuten hiljaiset ja tyynnet ukot olivat ikään kuin tulena ja leimuna.

*) Vielä joku vuosikymmen takaperin nimittivät Viipurin läänin talonpojat Uuden Suomen Ruotsiksi.

Ahkerissa puheissansa he eivät olleet yhtään huanneet mitä viereisessä tuvassa tapahtui. Vasta kun riemunsa jälleen alkoi vähän asettua, kuulivat he että siellä oli aika meteli. «Mitä juukelia tuossa on?» huusi isäntä, kavahti rahilta ja riensi tupaan; hänen jäljestänsä tulivat muutkin miehet. Tanssituvassa heitä kummallinen näkö kohtasi. Ilo oli loppunut, viulun äänet vaienneet, miehet seisoivat kahtena joukkona vastakkain, kiroten, uhkaillen ja nyrkkiä toisillensa pudistellen; toisen pienemmän joukon etunenässä seisoivat Matti, Antin puolella oli isompi parvi. Naisväki oli nurkkiin paennut ja odotti siellä itkien ja voivotellen mitä asiasta syntyisi.

«Mitä juukelia tämä on?» tiuskasi taarosta tupaan astuttuansa uudestaan. «Kuka on talossani tohtinut nostaa tappelua?» Kymmenin äänin huudettiin vastusta siihen ja toinen yritti toista äänellensä voittaa, niin ettei sekamelskeessä voitu sanaakaan eroittaa. Suurin vaivoin sai taarosta viimein melun masennetuksi, ja tiedustelluksi riidan alun ja syyn.

Nuoriso oli, niinkuin jo tiedämme, ukkoin lähtiessä jäänyt tanssimaan. Antti ei siihen kuitenkaan ollut ruvennut, vaikka kyllä olis voinut monen sievän tytön katsannosta lukea: Voi jos tuo reima poika tulisi minua vähän tanssittelemaan! Hänen ympärilleen oli keräynyt muutamia vanhoja tuttuja ynnä muita kyläläisiä, jotka halusivat kuulla missä main hän oli käynyt ynnä mitä kummia siellä oli kuullut sekä nähnyt.

Antti olikin ruvennut juttelemaan, jutteli oikein aika lailla, mahdollisia ja mahdottomia sekasin niinkuin merimies veitikoilla on tapana. Hän kertoeli kummas-televille kuulijoillensa siitä korkeasta aidasta, joka on rakettu maailman äärimmäistä rajaa myöten, hän jutteli niinkuin proveetta Juonas asuneensa pari päivää valaskalan vatsassa, hän puhui Pharaon kuninkaan vau-nun pyörästä, joka Punameressä muka oli tarttunut ankkurin hampaaseen. Kaikki nämät jutut kuultiin suu-rella ihmeellä, vaan uskottiin kuitenkin täydeksi todeksi. Mutta kun Antti lopuksi rupesi latelemaan kuumista maista, missä ei muka pitänyt olla koskaan jäätä eikä lunta, silloin kuulijat lopuksi kaikki tyrskähtivät naura-maan ja huusivat hänelle: «Jopas nyt, Antti parka, panet omiasi! Luuletkos meitä niin tuhmiksi että täm-möisiä uskoisimme!»

Antin tarinoidessa oli hänen kuulijainsa joukko yhä karttunut ja tanssijoiden rivit saman määrän har-venneet. Nyt juuri läheni Mattikin, joka oli kovasti äissään siitä kun kaikkein piti tunkeuta merimiehen ympärille. «Mitäs te viitsittekään kuulla moisen valehtelijan loruja? Tulkaatte pois tanssimaan ja anta-kaatte hänen jaaritella yksinään!» — «Loruja on mo-nellaisia», naurahti merimies, «on lystejä, on ikäviäkin; ja mitäs minä siihen voin, jos maanmoukka, joka kai-ken ikänsä on kotinurkassa nuhjustellut, ei osaa laatia edellistä laatua. — Mutta tehkäämmehän vaan Matille mieliksi, koska hän niin haluaa, ja menkäämme tans-

siin!» Niin sanoen jätti Antti kuulijansa siihen ja astui poikki lattian suoraan talon tyttären tykö. Matti sen huomattuahan ennätti edelle, vaan Anni kääntyi hänestä pois ja meni merimiehelle vastaan. Tyhjin toimin täytyi Matin paikallensa palata ja siinä hän mutisi itsekseen: «Ei siitä niin suurta väliä olekaan, jos sen nyt veit minulta, mutta yritäppäs, tyhjätasku, tulla kilpaa kosimaan, niin saat nähdä kuka viimeiseksi nauraa!» Sillä hän lohdutti itsensä eikä ollut näkevinäänkään Antin ja Annin tanssia. Mutta kun he nyt toisen kerran pyörivät valssissa hänen sivutsensa, hän ei kuitenkaan enää malttanut mieltänsä, vaan ojensi jalkaansa vähäisen. Siihen Antti kompastui ja meni kellelleen lattialle. «Tahallaankos sen teit, lurjus?» huusi Antti vihostuneena nousten. — «Jalka on minun omani eikä laki kiellä ojentamista sitä milloin tahdon». — «Mutta minä neuvon sinua ihmisille ämmänkoukuja panemaan!» Riita yhä kiihtyi, muutkin miehet siitä tulivat osaa ottamaan, useimmat Antin puolta pitäen, vaan muutamat kuitenkin lyöttäytyen Matin puolelle, koska tahtoivat tuon rikkaan miehen kanssa pysyä suosiossa, taikka siitä syystä että Antin sana «maamoukka» heitä oli suututtanut. Oli juuri tulla aika tappelu, koska vanhat miehet astuivat sisälle. Isännän sanat saivat nyt kyllä riidan asettumaan, vaan ilo ei kuitenkaan enää palaunut, ja vähän ajan perästä hajosivat vieraat kukin kotiinsa.

II.

Piispansaaren ja Porkansaaren välillä on kapeanlainen salmi, sekin kolmella pienellä luodolla niin tukittu että äkkinäinen tuskin voi keksiä väylän, joka sisälahteen viepi. Yhdessä näistä luodoista, joka oli tiheällä viidakolla peitetty, näkyi pari viikkoa ylläkerottuin tapausten perästä onkimies.

Aurinko oli mailleen menemässä; tuuli oli jo uneen viihtynyt ja ainoasti hienoista väreistä, joita sen hiljainen hengehtiminen piirteli lahden pintaan, taisi päättää sen vielä hengissä olevan; vedet tuolla hohtivat kirkkaana iltaruskon purpurasta ja kullasta, täällä makasivat mustana, umpisalaisena rantahongikkojen pimeässä varjossa. Päivän äänet oli vaienneet; ei kuulunut mitään muuta kuin ruisrääkän rätinä pellossa ja sorsapoikuuksien pulikoiminen ruo'istossa, joita emät kaakotellen kutsuivat hyvälle ruokapaikoille.

Oli yksi noita kesä-iltoja, jolloin ei kylleksensä saa istuneeksi veden partaalla, äänetönnä ihailemassa luonnon rauhallista ihanuutta, jolloin maailman puuhut ja hyörimiset meiltä unhottuu, mieleemme myrskyt viihtyy ja kaikki mitä on riitaista, soinnutonta sydämessä jälleen sulautuu yhteen suloiseen sovintoon.

Mutta onkijaan ei illan ihanuus näkynyt vaikuttavan yhtään. Hänen silmänsä ei ihaellut suloista näköä hänen edessään; eikä se myöskään tarkkaellut tointa, jossa hän oli olevinaan, sen selvästi todisti kaislaan takertunut ongen siima. Hänen silmänsä levottomasti

juoksenteli pitkin rantoja, lahden kaikkia perukoita myöten, ikään kuin näätä saaliin haolla pujotteleikse kivien ja kantoin välitse.

Yht'äkkiä raikahti Piispansaaren puolelta heleä tytön ääni, joka rupesi tuttua kansalaulua rallattamaan:

Ikävä on ilta ja päivä on pitkä,
Surutonta hetkeä en muistakaan;
Voi mikä lienee tullutkaan,
Kun ei minun kultani kuulukaan!

Laulu vaikeni jälleen ja hetken oli kaikki ääneti, vaan sitten risahti lepistö Porkansaaren rannassa, siitä astui näkyviin nuori mies, työnsi veneen vesille ja istahti soutamaan. Se oli tuttavamme Antti Lepikkö.

Onkija oli laulun kuullessansa kyykistynyt kiven taaksi piiloon, ja nyt, kun näki venheen poikki salmen kiitävän, hän pudisti nyrkkiä soutajalle ja mutisi hillityllä vimmallä: «Niinpäs olikin kuin arvasin!» Veneen ohitse mentyä hän nousi piilostaan ja hiipi hiljaa kontaten luodon toiseen päähän, joka antoi Piispansaareen päin.

Salmi oli tässä tuskin kaksikymmentä askelta leveä; sen takana rannalla istui nyt nuori merimies ja hänen vieressään tyttö, jonka salakuulija, Matti, kovin selvään tunsu — Anniksi. Illan hiljaisuudessa kuului jok'ainoa sana, minkä he puhuivat.

«Anni», virkkoi nuorukainen vähän moittivalla äänellä, «minä jo luulin ettet tulisi enää ikinä puheil-

leni, koko viikon olen joka ilta käynyt rannalla ja turhaan odotellut merkkiäsi. Niin vähänkös sinulla on halua minua näkemään, ett'et edes joskus ole tullut tätä lyhyttä väliä?» — Tyttösen silmät täyttyivät kyyneleistä. «Jumala sen tietää», vastasi hän innollisesti, «että minä matkan pituudesta en lukua pitäisi, vaikka olisi sitä kymmenenkin tämän vertaa. Mutta minä en ole millään keinoin päässyt ja» — lisäsi hän itkusta raukeavalla äänellä, «saa nähdä päässenkö koskaan enää täällä käymään». — Nuorukainen kavahti paikaltaan. «Mitä? Et pääsisi enää koskaan tänne? Kuinka niin? Mikä on tapahtunut?» — Tyttö masensi murheensa, pyyhki kyynleet silmistään ja kertoi: «Tiedäthän, Antti, että tuo Ahokkaan Matti aina on hännitellyt perässäni. Tähän asti hän Jumalan kiitos ei ollut vielä mitään virkkanut. Mutta koska viime kerta täällä käytyäni tulin kotiin, niin siinä istuu Matti tupakoi-massa isän kanssa ja molemmilla on niin kummallinen näkö. «Anni», huusi minulle isä iloisesti vastaan, «Anni, tässä on sulle tulleet kosijat ja aika pohatat lisäksi!» — Merimies puristi tyttöä käsivarsillaan, ikään kuin olisi joku jo ollut siinä ryöstämässä sitä häneltä. Anni jatkoi: «Minä tuskissani en saanut sanaakaan suusta, hyrähdin vaan itkuun. Mutta isä virkkoi: «No, no, ainahan tuolle naisväelle heruu vedet silmiin, kun jotain outoa kuulevat, oli se sitten hyvää, taikka paha!» — «Mutta isäkulta», sain minä viimein vastanneeksi, «minä vielä olen hyvin nuori naitavaksi ja

kuinka te sitten tulisitte toimeen täällä, kun en olisi emännöimässä!» — «Hui hai», nauroi vaan ukko vastaan, «kaikkia ihminen katuupi, vaan ei nuorna naimistansa, ja mitä talon hoitoon tulee, niin me Matin kanssa tässä olemme arvelleet, että hänen olisi parempi antaa oma talonsa arennille ja muuttaa tänne, sillä tää talo se on kuitenkin parempi ja suurempi. Ole nyt vaan iloisena, tyttöseni, sillä onnestasi on hyvä neuvo pidetty». — Siihen se asia sitten jäi, sillä minä en tohtinut virkkaa isälle mitään rakkaudestamme; vaan lähtiessään Matti porstuassa katsoa tuijotti minua ilkeillä silmillään ja sopotti: «Kyllä minä tiedän asiain laidan, Anni, mutta kun kymmenen vuotta olemme yhdessä eläneet, niin sinä joka päivä kiität onneasi, kun pääsit rikkaan talon emännäksi, etkä tuommoisen merimies-rentun» — «Tulen korvettava», mutisi Antti, — «akaksi joka lopuksi joutuu ruotuvaivaiseksi». — Ja sitten hän vielä hiljemmin lisäsi: «Muuten minä pelkään että tämmöiset kävelyt myöhään illalla eivät ole oikein terveelliset morsiamelleni!» — «En minä morsiamenasi ole», intin hänelle vastaan. — «No, no», nauroi hän, «minä ei olla, siksi vielä tullaan ja emännäkseni myös, ja nyt hyvästi!» —

«Sen perästä en ole enää tohtinut niin tiheään käydä täällä, sillä jos isä siitä saapi tietoa, hän kovin suuttuu; hän kyllä pitää paljon sinusta, vaan ei hän ottaisi sinua vävyksi sentähden että olet — köyhä». Anni vaikenä ja peitti itkien silmät käsillään.

Mutta Antti tarttui häntä käsiin ja virkkoi iloisella mielellä: «Entäs jos minä en olisikaan niin köyhä kuin te luulette, ja jos voisin tulla rikkaammaksi kuin koko Mattikaan!» — Salmen toisella puolella risahti kovasti. — Anni katsahti kummastuneena puhujaan. — «Niin, Anni», kertoi tämä, «kuules mitä nyt sulle juttelen. Viime syksynä palvelin englantilaisessa laivassa. Se rikkoutui kariin, me laskimme veneen veteen ja yritimme maalle soutaa. Mutta laine veneen kohta kumosi. Minulle silloin sattui airo käsihini, jolla pysyttelin itseäni veden pinnalla. Muista kumppaleistani en ole nähnyt koskaan mitään, mutta katteinin pää ilmautui vähän ajan perästä likellä minua. Se oli kohta jälleen uppoomaisillaan, sillä kariin kolahtaessamme oli raskas parsi pudonnut hänen toisen käsivartensa päälle, niin ettei hän tainnut muuta kuin toista käyttää. Minä silloin riensin hänen luoksensa, nostin hänet airolleni ja sidoin siihen kiinni, koska hän ei itse jaksanut kiinni pitää. Parin tunnin päästä aamu valkeni ja rannasta tuli ihmisiä meille avuksi».

«Koko viime talven on katteini parka sairastellut tämän kohtauksen seurauksia ja tällä jouto-ajallaan on hän kiitollisuudesta opetellut minulle niitä tietoja, jotka merimiehelle ovat tarpeen. Nyt olen perämiehen virkaan päässyt ja muutamien vuosien perästä heittää katteini laivansa kokonaan haltuuni. Sen lisäksi on hän naimaton ja on ottanut minut ottopojakseen sekä perilliseksensä. Näetkös nyt että voin tulla paljon

rikkaammaksi Mattia!» Anni kavahti merimiehelle kaulaan. «Lähtekäämme, rientäkäämme paikalla tätä isälle ilmoittamaan, niin minä kohta pääsen Matista ja kaikki tulee hyväksi!» — «Maltas vähäisen», hillitsi häntä merimies, «siinä on vielä pieni temppu, jota en ole kerinnyt mainita. Perämiehen tutkinnon seisottuani minulla oli semmoinen kiire tänne tulla, etten ruvennut todistuspapereitani odottamaan. Net tulevat muutama viikkoin perästä otto-isäni muassa, joka silloin laivallansa tuopi tänne tavaraa ja noutaa minut. Sitä ennen en tahtois astua pyyntöineni isäsi eteen, sillä hän voisi luulla minua valehtelijaksi, koska minä en millään voi todistaa sanojani. Ole sinäkin vielä aivan vaiti tästä asiasta, ja koeta vaan kaikellaista estelemistä ja viivykkiä keksiä, joilta muka ei sinun sovi vielä mennä kuulutuksille Matin kanssa».

Matti oli kaiken tämän kuullut ja hänen muodostansa olisi voinut lukea sitä vimmaa, joka kiehui hänen sydämessään. Mutta yhtähyvin hän kykki pö-llossaan äänetönnä; ainoasti silloin kun Antti mainitsi olevansa rikas, niin hän äkillisessä kummastuksessaan liikahti. Nyt kun hän näki pariskunnan nousevan ja eroovan, hän taas hiipi takaisin entiselle paikallensa, sieppasi pyssyn maasta, veti hanan vireesen ja pani toista kruutia sankkiin. Pian tulikin Antti näkyviin, soutaen takaisin oman saaren rantaan. Matti ojensi pyssynsä soutajaa kohti, tähtäsi hetkisen — vaan siten laski hanan jälleen alas, pani pyssyn pois ja mutisi

itseksensä: «Nyt minä vuorostani voisin sinut uimaan opettaa, koska sinä käyt minun koukkujani katsomassa! Vaan enpä huoli kuitenkaan. Tulikki ammoo kovin kovasti, saattaisi kylään kuulua. Kyllähän siihen keksitään parempikin neuvo!»

III.

Syyskuu jo oli lopussaan kun eräänä päivänä kirkkoväki palasi hätäyntyneenä, pelästyneenä kotiin. Kauhupungilla oli jo peloittavainen huhu kuulunut että tänä syksynä kuitenkin otettaisiin sotamiehiä, ja kirkossa saarnan perästä luettu keisarillinen julistus oli sitten tämän huhun kaikkein kauhistukseksi vahvistanut. Hämmentys ja tuska oli sitä suurempi, mitä arvaamattomampi sanoma; sillä tavallisesti ei rekryytejä otettu ennen kuin Marraskuussa, ja yleisiin kulkupuheisiin luottaen että Viipurin lääni, niinkuin sitten vähä ennen joulua tapahtuikin, yhdistettäisiin muun Suomen kanssa, oli rahvas luullut olevansa täydessä turvassa sotamies-teon suhteen. Mutta nyt oli kuitenkin käsky tullut ja uhkaavaisen sodan tähden oli tällä kertaa otettava tavallista enemmän miehiä, nimittäin kahdeksan tuhanelta.

Sotamies-teon suhteen Viipurin läänin pitäjät siihen aikaan olivat jaetut ruotuihin, viisisataa miestä kussakin, ja ruodut satakuntiin. Ruodulla oli viiden sadan päämies ja satakunnilla sadan päämiehensä, kaikki talonpoikia. Milloin käsky Pietarista oli tullut rekryy-

tin otosta, määrättiin Viipurin maakansliassa kuinka monta miestä kustakin pitäjästä oli otettava. Sitten saivat viidensadan päämiehet ja sadan päämiehet tuumia keskenään, keitä ruodun puolesta menemään pantaisiin. Tapana oli ensiksi ottaa rengit, loismiehet tai muut joutomiehet, varsinkin jos olivat juoppoudesta tai muusta irstaisuudesta tunnetut; talollisia ei otettu muuten kuin hätätilassa ja ainoata poikaa ei viety vanhemmilta, varsinkin leskeltä. Mutta jos ruodun päämiesten määräämä oli pahaa aavistaen piiloon mennyt, niin täytyi ottaa kenen vaan sai käsiinsä. Itse oton muuten toimitti kruununvouti tai nimismies ruodun päällikköin ynnä muutamain sotamiesten avulla.

Muutamia päiviä oli jo mainitusta sunnuntaista kulunut ja ruodun päälliköt oli jo ko'olla olleet salaa määräämässä kenen piti sotamieheksi lähtemän. Melkein kaikki Viipurin pitäjästä otettavat miehet olivatkin jo otetut ja otto-aikakin loppumaisillaan. Sentähden alkoivat pakolaiset vähitellen tulla takaisin saloilta.

Matti Ahokkaan talossa eräänä yönä jo maattiin sikeimmässä unessa; vaan yht'äkkiä kuului kova kolkuus portilla. Talonväki kavahti ylös vuoteeltaan ja juoksi ikkunoille, mutta syksyisen yön pimeys ei sallinut mitään nähdä. Uudestaan kolkutettiin ovelle ja nimismiehen ääni huusi ulkoa: «Avatkaat keisarin nimessä!» — «Herra Jumala, rekryytin-ottajat!» kiljahtivat naiset säikähdyksissään. Matti ainoan renkinsä kanssa, sillä muut kaikki olivat vielä paolla salolla,

kiirehti porttia avaamaan. Vahva telkki sysättiin syrjälle, portti aukesi. Tuvasta tuotu päre valaisi koko pihan. Portin suussa seisoi nimismies ruodun päämiesten kanssa; heidän takanaan vielä yksi Venäjän alaupseeri ja neljä sotamiestä ynnä pari rekryytiksi otettua talonpoikaa.

Nimismies astui Mattia likemmäksi ja ilmoitti: «Sinun talossas, isäntä, on renki nimeltä Risto Sorsa, hän on määrätty sotamieheksi». — «Risto Sorsa», vastasi Matti, «se ei olekaan kotona, se lurjus syystä pelkäsi teitä ja on missä lieneekään salolla». — «No, tässä ei ole meillä aikaa ruveta häntä hakemaan; täytyy ottaa joku toinen rengistäsi sijaan. Missä ne ovat?» — «Muut ne on samalla tiellä kuin Ristokin, mutta onhan tässä kotona Heikki Rouhiainen. Kah, mihin se on pujahtanut, vast' ikäänhän se oli tässä vieressäni!» — «Onkos tästä muuta pääsöä kuin tämä portti?» kysyi kiireesti nimismies. — «Ei ole, herra vallesmanni, kyllä hänen pitää löytyä pihasta». — «No sitten yks mies porttia vartioimaan, muut minun kansani etsimään!» — Lyhty tuotiin tuvasta, toinen oli rekryytin-ottajilla muassa ja ruvettiin ulkokuoneista hakemaan. Viimeksi koko etsijäparvi nousi tallin yliselle; kaikki muut paikat jo oli läpi haettu, siitähän siis karkurin piti löytyä. Portin vartijana seisova sadan päämies, joka nyt arveli virkansa tarpeettomaksi, meni keskelle pihaa pölkylle istumaan ja rupesi tulta piippuunsa iskemään. Mutta yht'äkkiä kalisutti joku halko-

pinoa ja piistä säihkyvän säkenen valossa vartia juuri kerkesi nähdä mustan haamun, joka pitkin aituutta pujotteli portille. «Hei, tässä se on etsittävä, joutukaa, joutukaa!» huusi hän karkurille vastaan juosten. Mutta pimeydessä ei ollut helppo häntä kiinni tavoittaa, ja porttia ei ollut älytty panna telkeesen. Koska etsijät joutuivat pihalle, oli karkuri jo näkymättömissä eikä ollut arvelemistakaan lähteä metsään häntä takaa ajamaan.

«Mitähän nyt teemme?» arveli nyt Matti nimismiehelle. — «Tässä on tietysti joku sijaan otettava», vastasi tämä kuivakiskoisesti. — «Olishan tässä Heikkuran talo virstan päässä, tottahan siellä joku renki lie-nee kotona». — «Niin, ja kun sinne jouduimme, on taaskin pesä tyhjänä», nauroi nimismies; «ei, velikulta, tässä nyt tehdään toiset temput. Sinun talostas on rekryyti määrätty otettavaksi ja kun ei muita ole saatavissa, täytyynee sinut itses ottaa». — «Älkää Jumalan tähden semmoista leikkiä laskeko», sanoi Matti vaalistuen, «oikeinhan siitä käypi väristys selkäpiitä myöten». — «Taitaapa selkääsi myöten pahempiakin käydä», nauroi nimismies. «Älä nyt tyhjään kursastele, vaan lähde mukaan». — «Mutta, Herra Jumala, talollinenhan minä olen enkä mikään loismies taikka renki!» — «Olit mitä olitkin», ärjäsi nimismies, «vaan nyt olet rekryyti ja siin' on loppu!» Matti kavahti ikään kuin portille päin, mutta samassa oli hän kiinni kopattu ja kädet sidotut selän taa. — «Armahtakaa,

korkea herra vallesmanni», huusi hän vielä tuskissaan, «päästäkää minut irti, niin minä vaikka mitä annan!» — Nimismies arveli: «Jos ei olisi niin myöhää ja meidän jo huomenna aamulla täytyisi olla rekryytein kanssa kaupungissa, niin voisimme ehkä hyvän sanan ja — muutaman sadan kolikon edestä» — — — «Kuulkaa, herra vallesmanni», sanoi äkillisellä ilolla Matti, «nyt minä neuvon tiedän. Katsokaa tuolta Kopransaaresta paistaa valkeaa; siitä me saamme miehen, jota rekryytiksi sopii panna, ja se ei saaresta pääse mihinkään karkaamaan, jos vaan viisaasti ansat viritämme». — «Kukas se siellä on saaresta ja mistä sinä sen tiedät?» — «Antti Lepikkö tuolta Porkansaaresta oli eilen illalla sanonut menevänsä tuulaalle; hän se on eikä mikään muu». — «Antti — Antti Lepikkö, kas kun en minä koko miestä tunne», arveli nimismies. — «Niin, se on vasta muutamia viikkoja sitten kotiin tullut merimies, joka ei tässä muuta tee kuin laiskehtii ja koiruutta tekee. Semmoiset herrat juuri sopivatkin sotamiehiksi». — Loppupuoli Matin ja nimismiehen puhetta oli käynyt hiljaisella äänellä, niin ettei muut siitä kuulleet mitään. Nytpä Matti pani suunsa aivan nimismiehen korvalle ja sopotti: «Mutta meidän pitää ruodun päämiehet laittaa pois, sillä muuten asia menee tyhjäksi. Antti on lesken ainoa poika!» — «Ai, ai», sanoi nimismies, päätänsä pudistain, «sitten tuo tuskin käynee laatuun; minä voisin kovin suureen edesvastaukseen joutua. Mutta totta-

han se ei ole yksinään tuulaalla, pitäähän heitä olla kaksi saarella». — — «Ei», kiirehti Matti kesken, «tuo Lepikkö-roisto meidän pitää ottaa eikä mikään muu. Minä otan edesvastauksen päälleni, te voitte sanoa minun pettäneeni teidät, — ja minä teille annan vaikka viisisataa ruplaa!» — «No olkoon menneeks' sitten!» —

Ruodun päämiehet yhden sotamiehen kanssa lähetettiin nyt jo saadut rekryytit kaupunkiin viemään ynnä sanaa saattamaan että nimismies vasta aamulla tulisi jäljestä sen yhden vielä puuttuvan miehen kanssa. Heidän lähdettyään meni Matti nimismiehen ja jäljellä olevain neljän Venäläisen kanssa alas rantaan. He työnsivät veneen vesille ja Matti kävi perää pitämään. Hankoihin käärittiin tappuroita, etteivät vinkuisi, ja niin lähdettiin pitkällä, hiljaisilla airon vedoilla soutamaan. Saaren niemessä näkyivät ihan selvään tuulasmiehet, jotka istuivat leväten valkean ääressä. Matkalla pyytäjät neuvottelivat kuinka asia oli asetettava. Heidän piti soutaa saaren toiseen päähän; siitä piti Matin sitten mennä tuulasmiesten puheille ja jutella heidän kanssaan, siksi kun muut hiljaa hiipien kerkiäisivät heidät piirittämään. Näin tehtiinkin. Yö oli niin pimeä että hiljaan kulkeva vene tuulasmiesten huomaamatta meni sivutse ja tuli rantaan. Vähän ajan perästä ilmestyi Matti valkean ääreen. «Kah kummaa, Matti, mistä sinä tulet?» huudettiin hänelle vastaan. — «Kuu-luu olevan rekryytin-ottajia liikkeellä», valehteli Matti,

«ja minulta ovat kaikki rengit metsään paenneet, niin pelkäsin että jos hätätilassa kukaties ryhtynevät minuun itseeni. Sentähden tulin tänne teidän kanssanne yötä pitämään». Antti ja hänen kumppaninsa Viulu-Pekka alussa eivät juuri näkyneet kovin iloitsevan Matin tulosta, vaan, tämän selityksen kuultuansa, he eivät tah- toneet häneltä kieltää suojaansa; he pyysivät häntä valkean ääreen istumaan ja tarjosivat hänelle ryypyn kylmästä tultua. Näin oli vähän aikaa kulunut, kun äkkiä kuului airoin kolina Antin veneestä. Miehet kavahtivat seisalleen ja näkivät edessänsä nimismiehen ja yhden sotamiehen, jotka paon veneesen estivät. «Rekryytin-ottajat!» huusi Antti tuulasrautahansa tart- tuen. «Mutta, älä pelkää, Matti, ei niiden pidä saada sinua kynsihinsä». Hän nosti aseensa, lyödäkseen sillä sotamiestä, joka läheni, vaan samassa joku takaa tem- pasi raudan hänen kädestään. Antti käännähti, — siinä seisoi Matti, ryöstetty tuulas kädessä, ilkeästä ilosta loistavilla silmillä. «Koirat!» huusi Antti, joka nyt, asian arvaten, syöksihe pettäjän päälle. Vaan tämä väistyi ja samassa olivatkin sotamiehet jo käy- neet Antin kimppuun. Hän kyllä ponnisteli kaikin voimin vastaan, vaan vihollisia oli kovin monta. Ei aikaakaan, niin makasi hän käsistä ja jaloista sidottuna sekä tuke suussa sen veneen pohjassa, jolla rekryytin- ottajat olivat tulleet. He läksivät takaisin soutamaan ja olivat jo keskilahdelle joutuneet, kun Matti yht'- äkkiä sanoi: «Mutta mihinkäs se toinen joutui?» —

«Toinenko», sanoi nimismies, «mitäs me sillä teimme-kään?» — «Ei muun vuoksi, mutta jos se nyt menee ja melua nostaa kylässä, niin saattaisi sieltä huomenna kerjetä tietoja, jotka tekisivät koko vaivamme turhaksi». — «Toinen», sanoi yksi sotamiehistä, «se löi minua pakanan rautakangellansa sääreen, niin että siitä liik-kaan; mutta me annoimmekin hänelle aika hyvän teki-jäiset siitä, niin että se jonkun aikaa pysynee nukuk-sissa». — «Oletteko hänet tappaneet?» huusi Matti kauhistuksella. — «Eikö mitään, minä vaan vähän kolautin päähän, niin että pyörtyi, kyllä se vähän ajan päästä herpoaa». — «Vai niin», mutisi Matti itsekseen, «ei hän siis kyynele niin aivan kohta kieli-mään; vaan minun pitää kuitenkin mennä kanssa kau-punkiin niin laittamaan, että heidän apunsa tulee myö-hään, jos sitä tulisi!»

IV.

Jonkun ajan perästä yön kylmä ilma herätti Viulu-Pekan pyörryksistä; hän katsoi ympärinsä, mutta yön pimeydessä ei mitään näkynyt; hän kuulteli, vaan ei mikään ääni enää ilmoittanut ihmisten läsnä-oloa. Hän olisi voinut luulla äsköiset tapaukset pahaksi uneksi, jos ei saadusta kolahduksesta pakottava pää olisi ollut todistajana niiden todellisuudesta.

Pekka nyt nousi seisoalleen ja vielä kerran kuul-leltuansa kuuluisiko mitään vaarallista ääntä, rupesi kumppaniansa kutsumaan, ensin hiljaa, sitten yhä ko-

vemmalla äänellä. Mutta turhaan — ei muu vastannut kuin aaltojen roiske rantaa vastaan ja tuulen vinuna hongissa. Antti nähtävästi oli viety rekryytiksi. Mutta yksi seikka Pekkaa arvelutti: miksi olivat rekryytin-ottajat hänet hylänneet, joka kuitenkin oli perheetön joutomies, ja vieneet Antin, joka oli lesken ainoa poika. Semmoisiahan ei milloinkaan otettu. Viimein kuitenkin asia Pekalle selveni, kun muisti Ahokkaan Matin olleen sotamiesten parvessa. «Sen heittiön tekosia nämät ovat», huusi hän innoissaan, «hän tahtoi kosioveljen saada pois tieltänsä. Mutta maltappas, juonittelija», riemuitsi hän näppiä lyöden, «vielä ei Antti parka ole harmaassa takissa; ne ei saa häntä sotamieheksi panna, kun saavat tietää hänen olevan lesken ainoan pojan, ja mepäs tässä tehdään sinulle se kuje että asianomaisille seikan selitämme! On Pekassakin mies, jos siksi tulee!»

Näin sanoen hän riensi alas rannalle, missä hänellä oli veneensä; hän työnsi sen vesille, istahti airoille ja rupesi, niin kiireesti kuin pimeydessä taisi, soutamaan Piispansaareen päin. Perille tultuansa hän hyppäsi maalle ja juoksi ylös taloon. «Avatkaa, avatkaa!» huusi hän tuvan ovelle kolkutellen, ikään kuin olisi tahtonut asukkaat herättää kuoleman unesta. «Kukas siellä?» kuului pian isännän ääni oven takaa. — «Minä, Viulu-Pekka, tässä olen, aukaiskaa joutuisasti Jumalan tähden!» Tutun äänen kuullessansa isäntä nyt oven aukaisi, ja Pekka — lankesi lattialle sisään.

«Rekryytin-ottajat!» oli ainoa sana, minkä hän sai suustansa; sitten pyörtyi hän taas; tuon kolauksen perästä oli kova soutu liian uuvuttanut häntä. Talonväki hänen huutonsa sillä tavoin ymmärsivät, että rekryytin-ottajat häntä itseään olivat tavoitelleet ja että hän töin tuskin oli päässyt heidän kynsistään. He sentähden veivät hermottoman syrjäiseen aittaan, missä hän paremmin voi olla piilossa, jos häntä tultaisiin hakemaan, ja yksi piika pantiin laiturille vartioimaan kuhluisiko mitään venettä tulevan.

Näin kului tunnin verta ja aamu alkoi jo hämärtää. Silloin sairas taas aukaisi silmänsä; hän näki Annin istuvan vieressään. «Anni», huusi hän heti kiiwaasti, «jokos olette toimittaneet tietoa kaupunkiin; sitten eivät he saa ottaa häntä sotamieheksi, koska hän on lesken ainoa poika?» — Annin sydäntä sykehdytti paha aavistus. «Mitä tietoa? Kuka pääsee?» vastasi hän vapisevalla äänellä. — «Herra Jumala, enkös saanut sitä sanoneeksi ennen kuin pyörriin», valitti sairas, «jos ei nyt vaan olis myöhään. Kuinka paljon on kello?» — «Kello on kuusi aamulla, mutta sano Jumalan tähden mikä on tapahtunut?» — «Se on tapahtunut että Matin toimesta sotamiehet ovat vieneet Antin, ja että hän tulee rekryytiksi, jos ei hyvissä ajoin tule tieto sotapäällikölle ettei häntä ole lupa ottaa». — Anni ei mitään vastannut; hän kiiti nuolena tupaan isänsä luo ja jutteli asian. Ukko päättään pudisti. «Kumma kuinka ne juuri häneen tart-

tuivat», arveli hän; «tietysti hän ei ollut määrätyissä!» — «Matti sen on niin laittanut», itki Anni, «se heittiö vihaa häntä sentähden että» — — siihen tytöltä puhe loppui. — «Minkätähden?» kysyi isä. — «Niin sentähden», vastasi Anni, mieltänsä rohkaisten, «että hän rakastaa minua ja minä häntä, enkä minä koskaan mene tuolle ilkeälle Matille». — «Hum, hum», pani ukko, «semmoisellako kannalla on asiat. No se täytyy minun sanoa, en minä juuri liioin kiitä Anttia siitä että hän noin salamähkässä viekoittelee tytärtäni». — «Ei, isä kulta», virkkoi tyttö innolla, «ei Antti ole mikään salaviekoittelija; hän olisi jo aikaa tullut minua teiltä pyytämään, jos» — — «En minä tyhjätaskua tahdo vävykseni», keskeytti ukko. — «Mutta, isä kuulkaa!» — — «Vaiti nyt siitä asiasta. Sitä sitten tutkitaan. Nyt kaikkein ensiksi pitää tuo veitikka saada vapaaksi, vaikka hän ei juuri ole ansainnut sitä minulta; mutta hän on kuitenkin ristilapseni ja köyhän äitinsä ainoa turva».

Ei aikaakaan niin läksi vene Piispansaaren rannalta; siinä istui airoilla neljä rivakkaa renkiä, perää piti ukko Piispa ja hänen vieressään istui tyttärensä Anni, joka ei lakannut rukoilemasta, siksikuin isä salli hänen tulla mukaan. Airoin notkuessa lensi vene joutuisasti eteenpäin, mutta aika oli lyhyt ja matka pitkä. Kello 11:n ja 12:n välillä piti tarkastelun tapahtuman, jossa määrättiin ken rekryytiksi kelpasi ja kuka ei. Siksi oli soudettava toista peninkulmaa pappilaan ja

sieltä, tarpeelliset todistukset saatua, vielä pari virstaa kuljettava kaupunkiin. Mutta kaikki kävi hyvin; matka meni joutuisaan, pappilassa sattui hyväntahtoinen kirkkoherra saapuvilla olemaan; hän toimitti tarpeelliset paperit mitä kiireimmin mahdollista, ja kello ei ollut kuin neljännes yli 11:n, koska vanha Piispa tyttärinensä lähenei sen kasarmin porttia, missä rekryytein tarkastelun piti tapahtua.

Yhdestä ikkunasta katseli kaksi miestä torille; toinen oli talonpojan vaatteissa, toinen alaupseerin uniformussa. «Tuossa ne tulevat!» kuiskasi edellinen, tulijoita osoitellen. «Horoscho!» vastasi siihen Venäläinen, «olkaa huoleti».

Ovella oli ala-upseeri Piispa-ukon ja Annin vastassa. — «Missä tässä on rekryytein tarkasteluhuone ja kuinka pääsisimme herra everstin puheille», kysyi vanhus huonoksi venäjäksi. — «Ei muista» oli toisen vastaus, joka oi ollut ymmärtävinänsä kysymystä. — «Eversti, eversti», kertoi ukko, «vie meidät everstin luo, meillä olisi puhumista hänen kanssansa». — «Ah eversti», sanoi Venäläinen, ikään kuin nyt vasta olisi älynnyt, «eversti on tuolla ylhäällä». — «No kuinkas pääsisimme me hänen puheillensa?» — «Puheillen? Everstinkö puheillen? Ei sinne jokainen pääsekään, varsinkin tänä päivänä, kun hänellä on keisarin uudet pojat katseltavana. Tulkaa huomenna!» — «Ei, ei», huusi nyt Anni pelosta ahdistuneella sydämellä, «meidän täytyy päästä sinne juuri nyt paikalla, huomenna

ja iltapuolellakin on jo myöhää!» — «Ahaa», nauroi alaupseeri, «tyttöseltä on taidettu viedä kultasensa meidän poikain joukkoon. Aika veitikka tuo kruunu onkin kihlaamaan nuoria poikia, siitä huolimatta jääkö entiset kullat itkemään». — «Hyvä herra upseeri», rukoili tyttö taas tuskissaan, «olkaa niin armollinen ja päästäkää meidät everstin puheille. Siellä on yksi, joka on lesken ainoa poika, sitä ette saa panna sotamieheksi!» — «Kuulkaa», lisäsi Piispa-ukko siihen, kuiskaten ja Venäläisen kättä puristaen, «tuossa on teille kymmenen ruplaa siitä, jos meidät sisään päästätte». — Ala-upseerin silmät loisti. «Minä olen tuolle toiselle Tschuhnalle», mutisi hän hiljaan itsekseen, «luvannut estää noita pääsemästä, ja saanut siitä häneltä kymmenen kolikkoa; nyt tämä harmaapää antaa minulle taas kymmenen kolikkoa siitä että päästäisin hänet sisään. Jos olet oikein viisas, Ivan Petrovitsch, niin voit kumpaisellekin tehdä mieliksi ja ansaita kumpaisenkin rahat. — No», lisäsi hän sitten ääneen, «koska te niin hartaasti pyydätte ja tuo poika kuuluu olevan lesken ainoa turva, niin menenhän minä koettelemaan, vaikka herra eversti minuun suuttuisikin. Eihän ihminen ole kuitenkaan tehty kivistä!» Näin sanoen astui hän ylös rappuja ja meni sisään.

Mutta minuutti minuuttinsa perästä meni, eikä häntä kuulunut takaisin; nyt kello löi puoli kaksitoista, nyt se jo oli neljännes vailla kaksitoista. Anni raukka tuskasta oli nääntymäisillään ja hänen isänsä hiljaa

kiroili Venäläistä, joka nähtävästi oli heidät pettänyt. Yht'äkkiä ovi ylhäällä aukesi ja Ivan Petrovitsch riensi alas. «No viimeinkin», huusi hän, «olen saanut luvan viedä teidät sisään. Joutukaa nyt väleen!» Kiiruusti astuivat nyt kutsutut ylös, kiitellen ja siunaten auttajaansa hänen hyvästä työstänsä. He lähenivät ovea, — mutta ensiksi meidän täytyy tietää mitä siellä sisässä sillä aikaa oli tehty.

Siellä oli jokseenkin avara sali, jonka toisessa päässä istui eversti, vieressään kaksi kirjuria pöytään ääressä. Toisessa päässä seisoi pari sataa nuorta talonpoikaa, synkeän ja toivottoman näköisenä; monen kasvoissa vielä näkyi jälkiä siitä että hän väkivallalla oli tuotu tänne. Heitä vartioimassa oli kymmenkunta sotamiehiä kivääreineen. Alaupseeri kävi talonpoikaisjoukosta yhden kerrassaan ottamassa; nimi, kotipaikka ja ikä pantiin kirjaan, sitten vietiin mies tohtorin katseltavaksi, ja jos ei hänessä pahempaa ruumiin vikaa havaittu, niin pantiin hän mittapuun viereen; jos hän määrätyn mitan täytti, huudettiin: Lop (otsa), — mieheltä pää kerittiin, harmaa takki pantiin päälle ja rekryytti oli valmis.

Tuttaviamme opastava ala-upseeri oli ovelle pysähtynyt. «Malttakaa», sanoi hän, «meidän täytyy niin sovittaa että tulemme sinne juuri kun yksi rekryytti on hyväksytty ja ennenkuin toista ruvetaan tarkastelemaan. Silloin vaan on herra everstillä vähän aikaa». Hän kuulteli avainreijällä. Pari minuuttia kului vielä.

«Nyt on aika», sanoi ala-upseeri ja aukaisi oven. Mikä näkö kohtasi meidän tuttavain silmiä. Siinä istui Antti, välskärin sakset leikkaelivat juuri hänen viimeisiä kähäriänsä maahan, yks, kaks, kolme, harmaa takki oli päällä — työ oli tehty! — «Herra Jesus! Antti!» huusi Anni, nuoren miehen luokse rientäen, mutta sotamiehet sysäsivät hänet takaisin. — «Mitä melua tässä on ja mistä tuo nais-ihminen on tullut?» ärjäisi eversti. — «Armollinen herra eversti, armahtakaa meitä, päästäkää tuo nuori mies vapaaksi!» — Tulkki käänsi hänen pyyntönsä. — «Onko hän hullu? kuinka minä taidan keisarin sotamiehiä päästää? Viekää hänet pois!» sanoi eversti. — «Armollinen herra eversti, tämä nuori mies on köyhän lesken ainoa turva, eihän laki sallikaan häntä ottaa», virkkoi nyt puolestansa ukko Piispa. «Tässä on todistukset, lukekaa itse, teidän armonne». — Eversti otti paperit ja luki läpi. Sitten sanoi hän päätä pudistellen: «Se on ilkeä asia; tuo ukko puhuu totta; rekryyti Lepikkö on lesken ainoa poika. Niinhän se itsekin väitti, vaikka emme uskoneet, kun ei hänellä ollut papereita. Vaan mitäs ma siihen teen nyt enää. Lepikkö on saanut keisarin takin päällensä ja on keritty sotamieheksi. Otto-aika on nyt jo ohitse; ei voi enää saada toista sijaan. Saakelin ilkeä asia se, vaan en minä sitä voi millään auttaa».

V.

Vuodet vieri ja Euroopan yli vieri ankarat taupaukset, jonkavertaisia harvoin oli nähty. Länneistä nousi kansalainen, paisui kulkiessaan yhä suuremmaksi, tulvasi vastustamattomalla voimalla yhä edemmäksi. Siltä näytti kuin olisi se tallaava koko maailman jalkainsa alle. Mutta jopa oli sekin aikansa täyttänyt. Voimansa väsäytyi, se pysähtyi, se kääntyi paolle, yhä nöyrempanä, yhä matalampana. Ja idästä nyt nousi vastaan toinen kansalainen, se paisui paisumistaan kullansa, se ajoi vastustamattomalla voimalla pakenijaa takaa. — Vielä kerran kohotti Länneen laine päätänsä ja pyrki leviämään, mutta Idästä tuli vielä ankarampi tulva ja masenti sen maahan. Itse tuuliaispääkin, joka Länneen laineen oli paisuttanut, istui leikatuin siivin yksinäisessä saarella Valtameren aavimmalla selällä. Tuli tyyni ja kansalaiset asettuivat, kukin pisara virraten takaisin lähtöpaikalleen.

Oli alussa vuotta 1816. Viipurin keskievearitalon edessä seisoi venäjantapainen reki, leveillä siivillä ja matoista tehdyllä kuomulla. Reen eteen valjastettiin kolme hevosta. Nyt oli kaikki valmis. Samassa astui keskievearista mies päällyksettömässä lampaannahkaturkissa, päässä suuri karvalakki, joka melkein kokonaan peitti kasvot; vyöltä riippui suuri sapeli. «Mihin», kysyi kyytimies venäjäksi. — «Uuraasen päin», käski matkustaja selvällä suomen kielellä. Kyytimies kävi

istumaan, piiska heilahti ja hevoset karahtivat joutuisaan juoksuun.

Kun tasaisella jäällä oltiin, missä hevoset ihan itsestänsä juoksivat, kääntyi kyytimies ajokkaasen ja sanoi, lakkia nostellen: «Älkää pahaksi panko, herra, että kysyn. Vaan mistä te olette kotoisin kun meidän kieltämme ymmärrätte?» — Kuomusta kuului vastaus: «Minä olen näillä mailla ennen käynyt. — Ja sanoppas, tunnetko vanhaa Piispaa, Piispansaaren isäntää? Kuinkas ukko voipi?» — «Hätäkö elää tuommoisen pohatan!» — «No entäs hänen tyttärensä, — kuinkahan se olikaan nimeltään» — «Anniko? No kyllä tuo tyttöparka juuri elää, mutta ei hänellä ole monta iloista päivää, vaikka on rikkaan talon tytär». — «Kuinkas niin, onko hän huonolle miehelle naitu?» — «Eikö mitään, ei hän ole naituna yhtään. Hän näetän, herra, piti nuorta poikaa rakkaana, jonka rekryytinottajat veivät, silloin kun viime kerran meillä kävivät. Sitä hän vaan sureskelee eikä huoli muista miehistä». — «No onkos siitä pojasta mitään kuulunut, niin että tytöllä vielä olisi toivoa hänen palaamisestaan». — «Paljon on sinne mennehiä, herra, vähän palannehia, ja mitä apua siitä olisikaan, jos hän 25 vuottansa palveltua ehkä tuleekin takaisin kotio. Sitten on aika hautaa muistaa eikä häitä!» — Hetki istuttiin nyt ääneti, vaan sitten taas kysyi matkustaja: «Mutta kuules, olihan siellä muistaakseni toinenkin kosija, nimeltä Matti, Matti — — Ahokas, muistaakseni?» — «Aivan

oikein, herra, niin olikin, ja isä olisi mielellään naittanut tyttärensä hänelle, sillä se oli rikas mies. Vaan tytär ei millään muotoa suostunut, ja tuon rekryytinoton perästä ei Piispa-ukko itsekään enää hänestä tahtonut kuulla puhuttavan. Sillä, näetten, herra, oli saatu ilmi että Matti Ahokas sen niin laittoi, että tytön mielitietty tuli pois sotamieheksi, vaikka häntä lesken ainoana poikana ei olisi viedä saanutkaan. Siitä ajoin ei ole kukaan meidän pitäjässämme enää suvainnut Mattia ja hän on tuskissansa ruvennut ryypiskelemään, niin että hänen talonsa kaluineen päivineen pian taitaa vasaran alle mennä».

Näissä puhein kului aika ja tie lyheni. «Poikeetaanpas oikealle», käski nyt matkustaja, «minä tahtoisin vähä pistäytyä Piispa-ukon luo; se on vanha tuttava; sinä saat hyvän juomarahan vaivastasi». — «Kyllä», virkkoi kyytimies ja täyttä nelistä ajettiin kaitaista poikkitietä myöten talolle.

Lyhyet on talviset päivät ja perille tullessa oli jo melkein pimeä. Porstuan kynnyksellä seisoi talon tytär, kummastellen mitä vieraita niin komeasti ajoi heille. Kuomusta nousevalle, oudolle herralle hän niiasi nöyrästi. Mutta tämä tuli likemmäksi, tarttui häntä käteen ja sanoi äänellä, joka muinoisia muistoja herätti: «Anni!» — «Herra Jumala! Kukas te olette! Ihan se on — Antin ääni!» — «Ja Antti tässä itse onkin, vaikka huulensa nyt on vähän karvaisempi kuin lähtiessä». — Nyt tuli Piispa-ukkokin katsomaan mitä

siinä oli, ja näki suureksi ihmeekseen tyttärensä outoa Venäläistä halaamassa. «Mitä kummaa se on?» huusi ukko ällistyksessään. Vieras heitti turkin päältänsä, jonka alta nyt tuli näkyviin upseerin *) univormu, täynnä kiiltäviä ristejä. «Ei mitään muuta, kummi», nauroi hän, «kuin herra Anton Ivanovitsch Lepikkö, kapteini Keisarillisen Majesteetin 10:ssä jalkaväen rykmentissä, taikka, jos paremmin suvaitsette, ristipoikanne Antti, joka on tässä teiltä jotakin pyytämässä mitä kiireisen lähdön tautta viime kerta jäi pyytämättä».

Kaikki astuivat nyt tupaan ja pian asiat oli selvällä. Piispa-ukko oli kyllä yrittellyt saada keisarin eteen anomuskirjeen että Antti pääsisi vapaaksi. Mutta asianomaiset, jotka pelkäsivät edesvastausta siitä kun lesken poika laittomasti oli sotamieheksi otettu, olivat estäneet sen perille pääsemästä. Antti puolestaan, kun ei nähnyt pääsökeinoa olevan, oli ahkeruudella harjautunut uuteen virkaansa. Kirjoitus- ja lukutaitonsa tähden oli hän pian päässyt ala-upseeriksi ja suurissa sodissa Napoleon'ia vastaan hän urhoollisuudellaan oli saanut kunnianmerkin toisensa perästä sekä noussut virka-arvossa. Nyt kun sota oli loppunut ja kun hän sen lisäksi oli saanut käsiinsä otto-isänsä jättämän perinnön (katteini näet oli kuollut syksyllä 1811, jonka tähden hän ei ollutkaan voinut tulla Viipuriin) oli

---

*) V. 1811 otetuista Viipurin läänin rekryyteistä yksi todellakin palasi upseerina.

Antti sotapalveluksesta eronnut ja aikoi maakartanon itsellensä ostaa. Mitä sitten seurasi, sen lukija minun juttelemattanikin arvannee; sen vaan tahdon lisätä että Anni vieläkin elää arvossa pidettynä miesvainajansa maahovissa.

Hollannin saaristossa.

(Kuvaelma.)

Sen suuren lahteman suussa, joka Zuyderseen nimellä syvälle tunkeutuu Hollannin povehen, ulottuen aina sen pääkaupunkiin Amsterdam'iin asti, on saari- ja särkkä-sarja, jotka ikään kuin pedon hampaina uhkaelevat sinne tulijaa. Suotta ei nuot hampaat uhkaakaan; merimies se hyvin tietää että siinä on paha «miesten syöjä sija» ja «laivain laskema paikka». Koska syysmyrskyt meuruavat ja syyssumut levittävät paksun peitteensä yli meren, yli maan, on jo moni vahva laiva siinä pilstareiksi hajonnut ja moni reima poika siinä saanut kummuttoman, ristittömän hautansa.

Oli synkkä syys-ilta. Tuuli vinkui, aallot kohisi, pilvet pelästyneinä pakenivat taivasta myöten. Marken-saarella Zuyderseen suussa seisoi rannalla vanhan kalastajan Gerdt Ahrens'in mökki. Ikkunan kautta paistoi lieden liehuva valkea; se valaisi myöskin mökin sisustaa. Tupa oli matala, niin matala että olis luullut sen olevan raketun nöyryyttä niille opettamaan, jotka kaulan kovin kenossa pitävät. Sillä ei saanut olla

kovin pitkä mies, niin jo täytyi niskansa notkistaa jokaisen lakihirren kohdassa. — Muuten ei tupa suinkaan ilmoittanut köyhyyttä, vaan päinvastoin jonkunlaista varallisuutta, ja joka paikasta loisti se siivo ja siistiys, joka on omituinen Hollannin kansan luonteelle. Pöydät olivat oikein hohtaviksi pestyt, lattialla ei näkynyt rikkaakaan, talrikit ja vadit hyllyllä kiiltivät ikään kuin vasta puodista tuodut, ja leveän sängyn peitteet ja uutimet paistoivat niin valkealta kuin äsken tullut lumi.

Tuvassa istui vanha Gerdt Ahrens itse verkkoansa paikkaamassa. Hän oli, niinkuin Hollantilaiset yleensä, keskinkertainen pituudeltaan, mutta vahva ja harteava. Hän oli jo vanhalla puolla ikäänsä, vaan näytti yhä vielä ravakalta, ja joka kasvoin murre ilmoitti miestä, joka ei pikaisesti hankkeisin puuttunut, vaan kerran ruvettuansa pysyi siinä vankasti, järkähtymättömästi. Pukunsa oli se, joka on tavallinen kalastajoilla Pohjoismeren rannoilla. Paksu villapaita ja paksut, leveät pöksyliehuimet; jalassa paksut villasukat, jotka ulottuivat polveen asti. Tässä kotona oli hänellä kengät, vaan ulkotoimiin mennessä olisi hän vetänyt jalkaan pitkävartiset, hylkeen ihralla voidellut saappaat, pannut paksun, hyvin tervatun nahkajakun paidan päälle ja viimeinkin päähän vanhan sydvesterhatun, jonka lippa koko niskan peittää. Näin hän, könttyränä kuin karhu ja raskaasti varustettuna kuin keski-ajan ritari, lähtisi taisteluhun jäisen pohjoistuulen ja lakkipäitten lainehien kanssa.

Vähän matkaa liedestä hänen vaimonsa kehrä-vartta suristeli. Hän oli nähtävästi ennen ollut kau-niina; mutta kauneuden oli jo aikaa vieneet ne ras-kaat työt, jotka ovat kalastajanvaimon tehtävänä. Sitä vastaan oli tämä äidiltä peritty lahja juuri paraassa kukoistuksessa tyttärellä, joka lieden vieressä kykki, iltaruoan kiehumista katsellen. Hänellä ei ollut sitä solevaa vartaloa, minkä niin usein näemme Pohjan tyttärillä, vaan pieni, lylleröinen vartensa, jota ei ikä vielä ollut liioin lihoittanut niinkuin äitiä, näytti kui-tenkin hyvin sievältä, pehmoiselta. Suuret kirkkaat sinisilmät todistivat että sydän oli teeskelemätön ja viaton. Keltaiset hiukset riippuivat kahtena pitkänä sykerönä povellet. Äiti ja tytär olivat molemmat sa-manlaisissa vaatteissa: punaisessa, kaidassa hameessa keltaisella liepeellä, mustassa liivissä, päässä lakki, tehty mustasta huivista ja paksusta paperista, joka ei juuri somalta näyttänyt. Jalassa oli suuret, paksut kengät.

Kaikki olivat hyvin toimissaan; äiti ja tytär väliin kuiskuttivat jonkun sanan toisilleen, mutta ukko istui vakaisena ja vankkana, työstään lakkaamatta ja sanaa-kaan virkkamatta. Neitonen näkyi jotakin odottavan; hänen silmänsä yhä välistä vilkkuivat ovelle päin ja koko ruumis säpsähti kun pieninkään risahdus kuului porstuasta.

Viimein kuuluikin oven takaa raskasten saappaitten kopina; ovi aukesi ja sisään astui nuorukainen, juuri

semmoisiin vaatteisiin puettuna kuin olemme äsken sanoneet ukon panevan päälleen ulkotoimiin mennessä. Muuten oli nuori mies nähtävästi toista sukuperää kuin talon asukkaat; hän oli pitkä ja hoikka kuin ahokoivu, ja kasvot sekä jäsenet olivat hienompaa laatua, vaikka merituuli edelliset oli ahavoittanut ja ahkera työ vahvistanut jälkimmäiset.

Nuorukainen sisään tullessaan nyykäytti päätään tuvassa olijoille ja meni sitten suoraan Gerdt ukon luokse, jonka eteen hän pani pöydälle raskaan rahakukkaron. «Minä olen hyvän kaupan tehnyt», sanoi hän iloisella äänellä, «kalat olivat hyvässä hinnassa, ja takaisin tullessani sain minä veneeni täyden tavaraa vietäväksi Vlien kylään. Sinne ma veneen jätinkin ja tulin jalkaisin poikki saaren, koska ilta jo oli niin pimeä». Ukko ei tähän virkkanut mitään, nyykäytti vaan päätään suostumukseksi, vei kukkaron nurkassa seisovaan arkkuun ja ryhtyi uudestansa työhön. — Nuori mies puolestansa seisoi ensin muutamia hetkiä naisten luona hiljaa puhellen, sitten kävi ukon viereen istumaan ja rupesi myöskin nuottaa paikkaamaan.

Joku aika kului näin äänettömyydessä, jokainen teki työtänsä ahkerasti, nuorten silmät vaan vilkkuivat välistä toisiinsa ja levoton murre kasvoissa ilmoitti etteivät ajatukset työssä tahtoneet pysyä. Viimeinkin laski nuorukainen nuottansa polvilleen: «Isä Gerdt!» sanoi hän. — «Mitä, Evert?» kysyi toinen, silmiänsä työstä nostamatta. — «Minä olen jo aika mies!» —

Ukko vilahti häneen ja sitten jatkoi työtänsä: «Johan sinussa pituutta on mieheksi, vaikk'ei vielä oikein miehen vahvuutta!» — «Isä Gerdt! minä olen väkevä, minä en ole muita pahempi veneen hallinnassa ja nuotan vedossa!» — Ukko hymyili: «Et ole suotta käynyt Gerdt ukon koulua!» — «Minulla on myöskin», jatkoi nuori mies, «niinkuin tiedätten, muutamia kymmeniä guldenia säästörahaa. Isä Gerdt! mitä te siitä arvelisitte jos niillä rahoilla ostaisin osan veneessä sekä nuotassa ja panisin jalat oman pöytäni alle». — «Onhan täällä valkamoita veneille, meren kaloja pyytäjälle». — Nuorukainen nyt oli vaiti muutaman aikaa, vaan sitten, silmät tyttöön luotuansa, sanoi hän taas: «Ja sitten minä myöskin tarvitsisin» — loppusana näkyi väärään kurkkuun eksyneen, — «emäntää!» — Ukko vaan nyökkähytti päätään: «Piennä lintunen pesässä, isona itse pesivi!» — «Isä Gerdt!» huusi nyt nuorukainen iloisesti ja ukon kättä kaapaten, «te siis suostutte ja minä saan Elsan vaimokseni?»

Pitkään aikaan ei nyt kuulunut mitään; kaikki silmät olivat kääntyneet ukon kasvoihin, lukeaksensa vastausta. Niissä ensin ilmausi kummastusta, vaan sitten synkkeni ukon muoto ja poskille nouseva tumma puna ilmoitti myrskyä. Nuorukaisen kättä luotansa työntäen, sanoi hän äänellä, joka oli vakainen, vaan josta hillitty suuttumus selvään kuului: «Oletkos hullu, poika? Kuka Elsasta on puhunutkaan? Etkös tiedä että olen hänet jo pienestä luvannut naapuri Dreysen'in

Jaenille?» — «Mutta, isä Gerdt, minä luulin teidän tietävän, ettei Elsa Jaenia rakasta, ja että me toisiamme jo olemme kauan rakastaneet, ja kun» — — Nyt puhkesi myrsky täyteen raivoonsa. «Mitä!» huusi ukko vimmastuksissaan, «ei rakasta häntä — rakastaa minua — mitä lörpötystä se on? Isä Gerdt on sanansa antanut Jaenille ja Isä Gerdt ei ole koskaan syönyt sanaansa. — Ja sinä, jonka aallot tänne rantaan ovat ajaneet niinkuin hauraheinää ja muita hylkyjä — jonka minä olen ottanut turvaani, ja syöttänyt, kasvattanut suureksi, sinä sen heittiö silläkö nyt palkitset hyvyyteni, että vietät tyttöni itseesi rakastumaan, kun tiedät että hänen isänsä on hänet toiselle luvannut?» — Evert seisoi kuin pilvistä pudonneena. «Pois huoneestani, pois paikalla!» ärjäisi ukko, nyrkkiänsä nostaen — kenties mikä olisi tapahtunut, jos ei äiti olisi miehensä käteen tarttunut ja Evert vetäynyt ovelle päin.

Lattiaan tuijotellen ja väliin jonkun vihaisen sanan suustansa päästäen, astui nyt ukko suurin askelin edestakaisin ja vaimonsa kulki vieressä, lepytellen häntä ja puhuen Evertin puolesta. Tämä yhä vielä seisoi ovelta lähtemättä, ja Elsa itkusilmin, vaan vielä toivo sydämessä, istui penkillä sängyn vieressä. He tiesivät että ukko, kerran vimmaan tultua, oli niinkuin meri, joka myrskyn tau'ottuakin vielä jonkun aikaa maininkina meuruaa; mutta ukon vieressä jo asteli äiti, niinkuin tyyni ilma, asetellen vihan aaltoja.

Tällä kertaa he kuitenkin pettyivät toivossaaan;

sillä jos ukon viha viimein viihtyikin, niin oli hän toiselta puolen päätöksissään ja sanoissaan lujana kuin kallio meren rannalla, jota laineet eivät saa järkkymään myrskyn voimalla päälle rynnistellen eikä myöskään tyynen aikana hiljaan hyväellen sen poskia. Ukko viimein seisahtui Evertin eteen ja sanoi lempeällä, vaan lujalla äänellä: «Poikani! minä olen sinut kasvattanut ja opettanut aikamieheksi, minä tiedän että olet kunnan poika ja ravakka työntekijä. Sydämeni sentähden soisi sinulle Elsani — vaan isä Gerdt on antanut sanansa ja tämä sana on pysyvä pyhänä! — Mene nyt — kodissani en saa sinua enää pitää — mene, vaan ota vanhan kasvatus-isäsi siunaus matkallesi!»

Nyt oli kaikki toivo mennyt tyhjäksi. Nuorukainen vielä kerran puristi ukon ojennettua kättä, katsahti vielä kerran itkuhun valahtuneesen Elsaan — sitten kaappasi hattunsa ja töytäsi ulos tuvasta. — Nyt oli yö, pimeä, pilvinen syksy-yö. Tuuli oli kiihtynyt myrskyksi, petoin tavalla möyryten rynnistelivät aallot matalata hiekkarantaa vastaan, ikään kuin olisivat tah-toneet upottaa syvyyteen viimeisetkin palaset muinaista, viljavaa Friesin maata *). — Nuorukainen istahti meren rantaan synkkänä, toivottomana. Häneltäkin oli toivon rikas maa vajonnut pohjattomaan syvyyteen ja

---

*) Siinä, missä nyt Zuydersee-lahden aallot käyvät, oli muinoin mannermaata lainehtivin viljapeltoineen. Mutta muutamia vuosisatoja sitten upotti meri koko sen avaran maan, josta nyt vaan muutamia saaria on jäljellä.

niitä vähii jäännöksiä, mitä siitä vielä oli jäljellä, järsi järsimistään epäilyksen laine, uhaten koko tulevaisuuden tasoittaa yhdeksi, valottomaksi pimeydeksi.

Yht'-äkkiä välähti meren puolelta leimaus pimeyden halki, — ei aikaakaan, niin seurasi sitä myrskyltä tuskin kuuluva pamaus. — Nuorukainen kavahti ylös — hän oli merimies, hän tiesi mitä tällöinen tykin pamaus tällöisenä myrsky-yönä merkitsi. Kaikki Evertin ajatukset nyt käännähtivät toiselle polulle. — Raikkaassa merituulessa ja jokapäiväisessä hengen vaarassa ei pääse sydämeen juurtumaan tuo hemeämielisyys, joka, vaan omaa huoltansa hautoen, ei muista velvollisuuksiaan ihmisveljiä kohtaan. — Evert nyt oli taas sama reima poika, jona kotiin tullessansa oli ollut. Hän ei jäänyt rannalle uneksimaan, vaan juoksi paikalla ympäri kylää, oville koputtaen ja huutaen: «Ulos miehet! Laiva on hädässä!»

Pian olivatkin kalastajakylän asukkaat kokouneet rannalle. Kuu, pilvien raosta tirkistäin, valaisi seudun hetkeksi ja sen valossa näkyi nyt suuri kolmimastolaiva, joka kaikin voimin luovien pyrki näiltä vaarallisilta rannoilta ulommaksi. Mutta myrsky ei sallinut käyttää muita purjeita kuin aivan alimmaisista ja nekin olivat vaan puoleksi levitettynä. Senvuoksi laiva aaltoin ajona lähenikin lähenemistään noita hietasärkkiä, joissa se oli saava tuhonsa. Vielä puoli tuntia ja se oli hukassa, jos ei se osannut saarien lomitse tulla Zuyderseehen sisään.

Kaiken tämän väki rannalla hyvin näki, vaan ei noussut kättä, ei liikahtanut jalkaa avuksi menemään! — «Joutukaa, miehet! joutukaa ennen kuin on myöhään!» huusi Evert, tarttuen rannalle vedetyn veneen kokkaan. — Mutta miehet vaan pudistivat päätään, eivätkä lähteneet paikaltaan. «Kuka nyt tällaisessa pimeässä osaisikaan laivaa luotsia!» sanoi yksi. — «Laine löisi veneen pirstoiksi, kun laivaa lähenisimme!» arveli toinen. — «Ei minulla kahta henkeä ole!» mutisi kolmas itseksensä.

Nyt juuri tuli vanha Gerdtkin sinne. «No miehet, eikös jo ole vene vedessä? Mitäs nyt viivytellään?» — Ei kuulunut yhtään hiiskausta vastaukseksi. — Ukolle nousi taas tuo paha puna kasvoihin. «Saakeli soikoon!» huusi hän äänellä, joka oli myrskyäkin kuuluvampi, «nytpä näyttää, luulen ma, kuin olisi vaan akkoja Marken-saaressa asumassa! Hyi häpeä! Ohoi, Evert poikani! Lähtään me vaikka kahden kesken koettamaan, ettei saarestamme sanottaisi täällä ei olleen yhtään miestä, kun tarve tuli! Ohoi!»

Näin sanoen tarttui hänkin väkevällä kädellä veneeseen, joka rupesi nopeasti kulkemaan veteen päin. Mutta Gerdt ja Evert eivät enää olleetkaan työssään yksinään. Ukon terävät sanat olivat kohti käyneet ja neljä nuorta miestä oli joukosta töydännyt avuksi. — «Gerdt isä!», sanoi nyt Evert, koska jo veneen kokka koski laineisin, «jääkää te vaan tänne rannalle! Te olette vanha, teillä on perhe; meitä on jo tarpeeksi

nuorta, ravakampaa väkeä, ja jos hukumme» — lisäsi hän hiljemmalla äänellä, «niin en minä ainakaan tätä elämää niin kovin sure!»

Ukko ei tähän tuumaan olisi suostunut, mutta äkillisestä sysähdyksestä lennähti vene kokonaan veteen, Evert hyppäsi peräkokkaan, muut jo istuivat airoilla — ja tuossa se jo keinui koko matkan päässä rannasta.

Vapisevin sydämin ja vilkahtamattomin silmin katselivat rannalle jääneet veneen kulkua. Pilvet olivat nyt harventuneet, niin että kuun valossa melkein selvästi taisi kaikki erottaa. Vene edistyi vaivaloisesti ja hitaisesti vastatuulella, vaan edistyi edistymistään kumminkin. Se yhä vuoroin vajosi näkymättömäksi kahden aallon väliseen aukkohon, vuoroin ilmestyi jälleen vaahtokukkuisen laineen hartioille. Jo se nyt alkoi laivaa lähetä — jo se oli ihan sen kupeella — nyt — mutta samassa paiskasi sen hirmuinen aalto laivaa vasten — se oli kadonnut! — Hirveä hätähuuto kajahti rannalta. — Mutta mitä! — Laivasta lauvahti kaksi tykin pamausta peräkkäin — lähtiessä sovittu merkki, joka ilmoitti että avuntuoijat olivat laivaan päässeet — laiva samassa kääntyi kulustaan ja alkoi tulla saarta kohti. — Iloinen hurraa-huuto, vielä kaikuvampi kuin taannoinen parahdus, ilmoitti saarelaisten ilon. Gerdt ukon käskystä viritettiin nyt ilmituleen suuri, rannalle ko'ottu röykkiö risuja ja laudan päitä. Sen piti olla valotornina laivalle, että helpommin osaisi saaren vaarallista nenää välttää.

Laiva nyt läheni myrskytuulen kiidättämänä vimmatulla vauhdilla; milloin oikealla, milloin vasemmalla kupeella, milloin aivan kokan edessä näkyivät laineet vaahtovuoriksi kohoovan ja hirveällä pauhinalla särkyvän, sillä ilmoittaen salaisia särkkiä. Mutta laiva lensi niistä huolimatta nuolena eteenpäin. Nuori Evert seisoi ruotelilla ja väisti kaikki vaarat tottuneella, vakavalla kädellä. Ei kulunut monta minuuttia, niin jo laiva laski salmen kautta, kiersi niemen ja heitti ankkurinsa saaren tyyni-puolelle.

Seuraavana aamuna tuli laivan katteini Evertin ja muiden avuntuojoin kanssa rantaan. Näiltä oli vene särkynyt, niinkuin rannalla olijat aivan oikein olivat nähneet, mutta he olivat samassa tarttuneet laivasta heille heitettyihin köysiin ja onnellisesti päässeet ylös. — Koko kylän väki oli heille vastassa. Katteini lähestyi nyt vanhaa Gerdt'iä. «Lyö kättä, vanhus», sanoi hän hänelle, «ja kiitos, kunnia siitä, kun tämmöisen aika pojan olet kasvattanut. Jumalaa lähinnä on minun häntä kiittäminen siitä, että vankka laivani nyt tässä keinuu eheänä, ja että minä miehineni en ole vielä joutunut kalain ruoaksi. Mutta kylläpä ma sen hänelle koetankin palkita. Minä olen rikas kauppias ja laivan isäntä Oulusta Suomenmaassa. Sanokaatte te itse, ukko, mitä voin hyväksenne tehdä, ja hänet, avuntuohtajani, vien minä, jos hän tahtoo, kanssani, minä koulutan hänet kelpo merimieheksi ja sitten saa hän katteinina hallita parasta laivaani, itse puolet voitostani

saaden». — «Mitä minuun itseeni tulee», vastasi Gerdt ukko vakaisesti, «niin on minun ansioni tässä varsin vähäinen enkä minä mitään palkintoa huoli enkä tarvitse. Mutta jos jotain tahdotte tehdä tuon pojan hyväksi, niin sillä teette minullekin suuren mielihyvän; sillä se on kelpo poika, se tietäkää, ja minä häntä rakastan aivan niinkuin hän olisi oma lapseni». — «Eikös hän sitten olekaan teidän poikanne?» kysyi katteini. — «Ei ole. Noin viisitoista vuotta sitten oli myöskin tällöinen kova koillistuuli kuin eilispäivänä. Silloinkin tuli kelpo laiva kovin liki noita meidän salaa väijyviä hiekkasärkkiämme. Me emme kerjonneet sen avuksi. Se istahti tuohon särkkään, missä te nyt näetten mainingin hurjinna kohisevan. He laskivat veneen veteen, vaan laine löi sen kumoon ennen kuin rantaan joutuivat. Sinne he hukkuivat kaikki. Ainoasti pikku, kahdeksanvuotinen poika tuli elävänä rantaan, johon suuri Newfundlannin koira oli hänet tuonut». — «Viisitoista vuotta sitten? Newfundlannin koira? Mistä se laiva oli?» kysäisi katteini, tuskin vastausta odottaen malttaen. — «Sitä me emme, herra, tiedä. Myrsky oli niin kova, että se laivan vielä samana yönä hajotti, eikä mitään tullut rantaamme, josta olisimme voineet arvata laivan kotipaikkaa tai nimeä».

Näin puhuen olivat he Gerdt ukon mökkiä läheneet. Sen edessä makasi päivänpaisteessa vanha koira, se sama, josta ukko oli kertonut. Se nyt oli niin

vanhana, voimaton, ettei juuri mihinkään kyennyt, mutta Evert ei ollut hennonut tappaa lapsuutensa pelastajaa. Vieraat huomattuaan haukahti koira pari kertaa, vaan sitten äkkiä hypähti kaikin voimin katteinin päälle ja rupesi häntä iloisella haukunnalla liehakoimaan ja nuolemaan.

«Poikani!» huusi nyt tämä, Evertiä syliinsä sulkien, «en voi nyt enää epäillä! Sinä olet poikani, jota jo kauan olin itkenyt kuolleeksi. Ihmeelliset ovat tiesi, Herra! Tietäkää, hyvät ystävät, minä olin kaksikymmentä vuotta takaperin kovin sairastunut Liverpool'issa. Ei tietty pääsisinkös enää elävänä vuoteelta. Sen oli vaimoni saanut tietää, hän oli Liverpool'iin menevässä Suomen laivassa lähtenyt ja vienyt pienen Artur poikamme mukaansa. Mutta se laiva ei tullut koskaan perille. Se hävisi aivan tietämättömiin. Se vaan hänestä tieto saatiin, että se Helsingöristä oli lähtenyt tännepäin. Te voitte arvata tuskani, kun terveeksi tultua sain kuulla tämän hirveän sanoman. Minä toivoin kuolevani siihen tuskaan, vaan en kuollut kuitenkaan. Minä olen tehnyt työtä kuin orja, sitä unhottaakseni, minä olen kierrellyt ympäri maailmaa — ja nyt, nyt kun luulin kulkuni tässä lopun saavan, minä juuri löydän toisen kadonneista rakkaistani ja saan alottaa toisen onnellisemman kulun. Ole kiitetty, ylistetty Jumalani siitä armosta!»

Muutamia tunteja viipyi katteini vielä Gerdt ukon mökissä, vaan hän suoriusi jälleen lähtemään, jaettuansa

runsaita lahjoja kaikille kyläläisille, mutta varsinkin niille neljälle miehelle, jotka Evertin kanssa olivat tulleet auttamaan. Jäähyväisiä jätettiin. Evertkin, jonka nyt piti seurata isäänsä, pyysi Gerdt ukon siunausta ja syleili hartaasti kasvatus-äitiänsä, vaan kun sitten tuli vuoro Elsallekin jäähyväiset sanoa, kun hän nyt viime kerran oli katsova noihin sinisilmihin, jotka häntä niin monesti olivat lempeästi ja uskollisesti katselleet, niin ei hän enää voinut hillitä rakkauttansa ja tuskaansa, niin kuin siihen asti Gerdt ukon sanaa totellen oli yritelty. «Elsa! Elsani!» huusi hän, ja nuoret kavahtivat toisillensa kaulaan, niin lujasti liittäin käsivarret toisiinsa, kuin olisi niistä pitänyt tulla rikkomattomat kahlehet.

«Ohoh!» hymyili katteini, «onkos asia sillä kannalla! No sitten täytynee meidän, jos ei teillä, vanhus, ole mitään vastaan, palatessamme jälleen käydä saaressanne, ja viedä talostanne vielä enemmän tavaraa!» Ukko Gerdt ei vastannut mitään. Hänen poskiinsa taaskin alkoi puna nousta ja otsa rytistyi uhkaavasiin kurttuihin, mutta joka kerta kun hän loi silmät nuoreen parikuntaan, lauhkeni jälleen hänen näkönsä. — «No, ukko, mitäs arvelette?» kysyi katteini uudestaan. — «Minä olen jo tyttäreni luvannut toiselle!» mutisi Gerdt ukko epävakaisella äänellä. — «Mutta tottahan», nauroi katteini, «rikkaan kauppamiehen ainoa perillinen voinee vertoja vetää vaikka kylän paraimmalle kosijalle, luulisin minä toki!» — «Herra!» vastasi Gerdt ukko jyrkästi ja tylysti, «minä olen sa-

nani antanut ja sitä ette voi ostaa, vaikka tarjoisitte kymmenen sen vertaa mitä teillä rahaa lienee! — Evert, poikani! Sinun nyt täytyy» — — ukon silmät kääntyivät nuoreen parikuntaan, joka vielä, muusta huolimatta, ainoasti muisteli toinen toistansa. Ukko ei lopettanut lausettansa, vaan lisäsi epävakaisella äänellä: «taikka jos Jaen itse antaisi sanani takaisin!» — —

Jaen, niinkuin muutkin saarelaiset, oli tämän tapahtuessa läsnä ollut, mutta hyvin vakaisesti kaikki kuullellut ja katsellut, ikään kuin ei se häneen koskenut ollenkaan. Nyt vasta, kun hänen nimensä tuli mainituksi, näkyi hän havainneen, että hänelläkin siinä oli jotain sanomista, tempasi tupakkapurun suustaan ja arveli: «Totta sanoakseni, isä Gerdt, en minä mielelläni laske nuottaani apajaan, missä jo näen toisen ennen olevan. Minä kun näin että Elsa Evertistä rupesi enemmän pitämään kuin minusta, niin en ruvennutkaan turhiin riitoihin, vaan otin itselleni toisen kullan, joka, älkää pahaksi panko, Elsa neito, onkin minusta paljoa mieleisempi. Älkääte te, isä Gerdt, olko lupauksenne millännekään ja antakaatte heidän vaan mennä yhteen, koska niin haluavat».

Tämä selitys teki päätöksen asiasta. Gerdt ukko kyllä oli vähäisen äissään, siitä kun hänen tyttärensä oli hyljätty, vaan se äkä pian hämmentyi pois siihen iloon, minkä hän tuns sydämessä, kun nyt hänen Elsansa oli saava hänen oman kasvattinsa, kelpo Evertin

ja vielä päälliseksi tuleva rikkaan laivan-isännän ja kauppamiehen rouvaksi.

Ero nyt kyllä tuli nuorille, kun isä ei vasta löydetystä pojastansa hennonut erota, mutta muutamien kuukausien perästä palasi laiva jälleen Marken-saareen, ja seuraavana keväänä käänsi se kokkansa kotivalkamoille pohjoisessa, vieden sinne nuoren onnellisen parikunnan, ynnä myöskin vanhan Gerdt ukon vaimoineen, jotka tulivat vävynsä luoksi vanhat päivänsä viettämään.

Viimeinen Kosija.

(Kuvaus Viipurin pitäjältä.)

Vanha Liisa oli aikansa ollut sokea tyttö ja rikas tyttö. Isänsä oli pohatta Villalan isäntä, jolla oli yhtä monta laivaa mertä kyntämässä kuin auroja pelolla. Hänen tyttärensä Liisa oli seitsemässä pitäjässä kuulu kauneimmaksi ja taitavimmaksi tytöksi. Missä oli parempi karjan kaitsija, missä kätterämpi lyhteen sitoja, missä makeamman puuron keittäjä! No entäs pyhäpäivän tansseissa, kuka taitavammin tepsutteli kuin Villalan Liisa!

Kummako siis jos läheltä ja kaukaa yhä kävi kosijoita Liisan kodissa. Siellä kävi lautamiesten pojat, siellä lihavat laivan-isännät, olipa koettanut onneansa lukkarinkin poika, joka osasi Ruotsit ja Venäjät, niin että hänellä kirjoitutettiin kaikki talonpoikain supliikit, repliikit ja muut paperit. Mutta turhaan kuluttivat nuoret miehet saappaitansa Villalan kujaa tallustellesansa, turhaan uupuivat ruunat kilpaa ajaessa sokean Liisan talolle. Yksillä saaliilla kaikki sieltä palautuivat, nimittäin — rukkanilla. Matti muka oli kovin

pöllöpää, Simolla olisi kyllä ollut älyä päässänsä, vaan kukkaro ei oikein lihavana asunut, Martin tasku kyllä kolikoista kilisi, vaan sehän taas oli semmoinen lyhykäinen, leveänaama lyllerö, ettei sopinut soeraan Liisan rinnalle. — Niin, jos olisi tullut nuori maisteri pappilasta tai joku hyvänhajuinen puotiherra kaupungista — rouvaksi olisi Villalan Liisa kenties mennyt. Paha vaan ettei nuot tuommoiset älynneet missä heillä onni oli tarjona!

Rupesivatpa yhtenä päivänä kylän ämmät toisilensa kuiskaamaan, että Villalan isäntä muka oli viimein tullut kiinni Viron viinan kuljetuksesta ja että nyt piti talon karjoineen mennä sakoista. Tällä kertaa oli ämmäin juoru täyttä totta. Isäntä kuoli pian tuskasta ja Liisalle ei jäänyt perinnöksi muuta kuin vanha sorvauspenkki ja harmaa kissa.

Rahojen kanssa oli kosiomiestenkin parvet hävinneet niinkuin akanat tuuleen. Oli niitä senkin perästä kyllä käynyt vielä Liisalla. Mutta ne olivat olleet mökkiläisiä tai renkirehvanoita. Kuinkas Liisa semmoiseen olisi suostunut — ohoh, kaikkia vielä! — Maltas, kyllähän tulee entisistä kosijoista vielä joku uudestaan!

Mutta vuodet vierivät ja huonotkin kosiomiehet yhä harvenivat sitä myöten kuin hampaat harvenivat vanhan Liisan suusta. Nyt oli vaan yksi hammas enää paikallaan, poskien puna oli kellastunut, ja nenä laihnutunut teräväksi. Kyllä nyt Liisa raukka olisi vaikka

renkiinkin tyytynyt, vaan moneen vuoteen ei ollut enää kosijoita näkynyt, ei kuulunut.

Vanha Liisa nyt oli kyökipiikana eräässä hovissa (herras-talossa) ja muu väki häntä vaan mainitsi vanhan piian nimellä, laulellen hänestä vanhaa virttä:

Vanha piika kyöpelissä ajattelee näitä:

Voi jos tulis poika vielä, laittais mulle häitä!

Mutta tätä laulua he vaan hiljaisesti hyräelivät itsekseen; sillä kerta kun joku nuori tyttöletukka oli rohjennut Liisan kuullen ruveta sitä laulamaan, oli tämä aivan silmittömäksi suuttunut ja vähällä ollut pilkkaajalta silmät puhkaista. Muulle palvelusväelle oli vanha Liisa nurja ja ynseä ja istui tavallisesti erik-sensä omassa nurkassaan. Kun uusi renki tuli taloon, oli Liisa kyllä vähän aikaa lempeällä tuulella ja laitteli niin että paraat palat aina sattuivat hänen talrikilleen. Mutta kun toinen ei tästä hyväelystä ollut milläänkään, niin kääntyi Liisan mieli häntäkin kohtaan pian nurin.

Yhtenä pyhä-iltana istui vanha Liisa taaskin nurkassaan; sukkapuikot liikkui ja leuka tutisi aivan niin kuin joka ilta nähtiin tekevän. Mutta kuitenkin oli ensisilmäykselläkin helppo havaita, että jotakin erin-omaista nyt oli tapahtumaisillaan. Sillä vanha Liisa oli tavattoman pönäkästi puettu; tukka niinkuin nuoltu sileäksi; ryntäillä tumman punainen liivi ja hihat lumen-

valkoiset, lujasti tärkätyt, kaulassa uuden uutukainen musta silkkihuivi. Vanha Liisa ikään kuin jotain odotti; sormet kyllä ahkerasti liikuttivat sukkapuikkoja, mutta silmät yhä pyrkivät ulos ikkunasta. Harmaa kissakin nuoleskeli käpäliään, ikään kuin ennustellen vierasten tuloa.

Muut piiat istuivat tuvan toisessa päässä pöydän ympärillä; he juttelivat ja naurelivat keskenään, yhä välistä varoisasti vilkahdellen Liisaan päin. «Mikähän nyt lieneekään vanhalla piialla, kun tänä iltana niin koreilee?» sopotti yksi heistä. — «Ihan se punaisessa liivissään on kuin menneenvuotinen karpalo!» jatkoi toinen. — «Saas nähdä eikös vaan liene joku kosija tarttunut tuohon viimeiseen onkikoukkuun, mikä sill' on ikenissä!» lisäsi kolmas. Nyt ei tytöt enää voineetkaan hillitä luontoansa, vaan purskahtivat nauruun, niin että vettä silmiin porsui. — Vanha Liisa, joka juuri taas oli ulos ikkunasta katsonut, käänsi nyt silmänsä tyttöihin päin. Mutta vaikka hän epäilemättä tiesi mikä niin nauratti tyttöjä, niin ei hän nyt kuitenkaan näyttänyt suuttuneelta. Pikemmin olisi hänen silmistään voinut lukea: Malttakaa! nauraa paraiten, ken nauraa viimeeksi!

Samassa kuului ulkoa kolkutus ovelle. Tytöt kaivahtivat ikkunoille katsomaan. Pihalla seisoi joukko nuoria miehiä. «Meiltä on elävä kateessa», virkkoi yksi heistä, «tulimme sitä täältä etsimään!» — «Herrajesta, sulhasia!» huusivat tytöt, punastuen ja toisiansa katsellen, nähdäksensä ketä kosiomiehet tarkoitti. Herra

ja rouva haettiin kyökkiin, piiat menivät tavan' mukaan piiloon, mikä kaapin taaksi, mikä uunin päälle, mikä sängyn alle. Vanha Liisa ei ollut koko asiasta olevinansa milläänkään, mutta kätkeysi viimein hänkin hameitten taaksi, jotka seinällä riippuivat. Mennessään hän oli sanonut: «Piilläänpä me vanhat piiatkin leikin vuoksi!» Mutta niin sanoen oli hän taas hymyellyt niin kummallisesti, niin pititteleväisesti!

Päästettiin nyt sulhasjoukko sisälle, vietiin heitä nurkasta nurkkaan, komerosta komeroon. Kaikki paikat katsottiin. Löytyikin tyttönen tyttösen perästä, vaan aina pudistelivat miehet päätään, sanoivat: «ei tämä se ole haettavamme, pitää vielä etsiä!» Viimein löytyi vanha Liisakin piilostansa ja silloin sulhasjoukko heti yhtä suutansa huusi: «Kas tässä se onkin elävämme, jota läksimme tavoittelemaan!» — «Vai sekös se onkin!» naurahti herra, «kukapas sen olisi uskonut! No olkoon onneksi, Liisa-rukka!» — Mutta muut piiat tätä katselivat ällistellen ja vähän katehellakin, sillä sulhanen oli pulska ja rivakka poika, vaikka kyllä hoettiin häntä vähäisen tuhmaksi.

Näin oli siis vanha Liisa kuitenkin saanut sulhasen, ja arvaapas millä lailla. Sulhanen oli ollut nikkarin-opissa ja kerran käynyt hovin työssä. Siinä kun sitten oli ollut jotain sorvattavaa, niin oli tuotu Liisan sorvauspenkki parvelta, missä se monta vuotta oli ollut muun ramun seassa. Tätä sorvauspenkkiä ei ollut nikkari enää taitanut unhottaa; sitä oli päivällä muis-

tellut, sitä öillä nähnyt unissaan. Kun hän sen lisäksi sitten vielä oli saanut tietoonsa, että vanhalla Liisalla oli 50 kolikkaa säästöpankissa, niin ei hän mieltänsä enää voinut malttaa, vaan läksi, kun läksikin, kosimaan.

Pari viikkoa sen perästä piti Liisan sulhasensa kanssa mennä itsiänsä kuuloituttamaan. Olisitte nähneet kuinka koreana vanha Liisa kävi sulhasen rekeen istumaan ja kuinka hän lähtiessään pititteli muita pii-koja: «Nyt vanha piika viedään vihille, saa nähdä, ken nyt jääpi vanhaksi piiaksi!»

Parikunta tuli pappilaan, pian oli asia ilmoitettu ja nimet lipulle kirjoitettuna. «Nyt minun vaan pitäisi teitä vähän luettaa; sitten menen kirkkoon ja kuuloit-tan», sanoi pappi. Hän meni, otti hyllyltä piplian ja pani sen pöydälle. Liisa astui rohkeasti likelle ja luki muutamia värssyjä selvästi. — «Jo piisaa», arveli pappi, «nyt on sinun vuoros, Matti». — Matti oli jo kauan ällistellyt sitä suurta kirjaa pelolla, niinkuin härkä katselee uutta, punattua veräjää. Vasta kun pappi käs-kynsä vielä uudisti, kävi hän istumaan ja rupesi puusta-veita kokoon poimimaan. Hänen edessään oli ensim-mäisen Moseksen kirjan ensimmäinen luku. Matti ru-pesi tavaamaan: «A — sano a — ällä — alati!» — «Ei», sanoi pappi, «katso tarkemmin». — Matti alkoi uudestaan: «A sano a, — ällä — alasti!» — «Alussa siinä seisoo», oikaisi pappi. «Ällä — ö» pani Matti.

— «Loi», kuiskasi Liisa. — «Löi», tokaisi Matti ääneensä. — «Loi se on, pöllö», ärjäsi pappi, jolla oli kirkkoon kiire. — «J — u — ämmä — Jumala», huusi Matti, iloissaan kun niin tutun sanan tapasi. — Vaan sitten tulikin sitä mutkallisempi eteen. T — a — i, edemmäksi ei Matti parka päässyt. Hikiherneitä herui otsahan, silmät mullistuivat yhä julmemmin, suu vääntyi vääräksi kokonaan. «T — a — i — — en minä, — hyvä kirkkoherra, ole oppinut Latinaa lukemaan!» parahti Matti tuskissaan. — «Aivanhan tämä onkin tavallista Suomen pränttiä», vastasi pappi, puoleksi nau-raen. — «Niin, mutta minä en ole koskaan niin suuria kirjoja lukenut. — Antakaas niin virsikirjasta tai katkismuksesta lasken niinkuin vettä koskessa valuu!» — Mutta kirkkoherra oli vielä veres luuta, hän ei ruvennut tinkimään. Selvästi piti lukea taikka ei kuuloi-tuksesta tulisi mitään. — «Kuulkaa toki, kirkkoherra kulta», rukoeli nyt Liisa parka itkien, «kovin te olette-kin ankara! Pääsihän sitä kirkkoherra vainajaltamme moni naimiseen, joka ei olis i-tä tuntenut, vaikka olis tullut maantiellä keppinä vastaan!» — «Jos hän oli-kin velto pyhässä virassaan, niin minun omatuntoni sitä ei salli!» vastasi kiivaasti pappi. — «No mutta, hyvä kirkkoherraseni, minä vaikka parasta liina-kangasta kutoisin teille». — «Menkää nyt jo, te hä-vyttömät, menkää paikalla, taikka» — — huusi pappi vihastuksissaan ja sysäsi onnettoman parikunnan ulos ovesta.

Näin täytyi Liisan kuitenkin kuolla vanhana piii-
kana, sillä ei Matti ruvennut toista kertaa yrittämään.
Olkoon siis tämä teille, tyttöset, opiksi, että luetatte
sulhasta hyvinkin, ennenkuin lähdette pyytämään kuu-
loitusta.

Viimeinen kohtaukseni Neapelin rosvoinkanssa.

Türr'in legionassa palvelleen Unkarilaisen muistelmista.

Ilta oli tullut, päivän helle vilpastunut. Puoleksi loikkuellen istuin tuolilla ikkunan vieressä, jonka olin äsken avannut; sillä sydänpäivällä oli se varin tähden ollut kiinni.

Ihastuksella hengehdin virkistäävää, palsamista ilta-ilmaa, ihastuksella katselin ihanaa näkö-alaa silmien edessä. Ikkunani alla levisi Capuan kaupunki viljavin, paratiisin tapaisin ympäristöineen; kuvan peräpohjana olivat Apenninein sinertävät kukkulat. Niin kukkulat! Niiden näkö teki mukavan loikkumiseni vielä suotuisammaksi, sillä ne muistuttivat mieleen mitä vaivoja olin nähnyt viimeisinä päivinä. Komppanian oli, näet, päivällisen aikaan juuri palannut retkestä rosvoja vastaan. Ne olivat viime viikolla äkkiä karanneet pienen kylän päälle, jonka asukkaat olivat tietty uuden hallituksen ystäviksi, ryöstäneet, polttaneet talot, ja murhanneet asukkaat tai vieneet ne vuorivinkaloihinsa van-

geiksi, vaatien niistä suurta lunastus-summaa. Meidät oli kohta lähetetty heitä takaa-ajamaan, ja neljä vuorokautta kiipeilimme melkein levähtämättä vuorelta vuorelle, mutta — niinkuin näissä retkissä tavallisesti kävi — aivan turhaan. Vuorikyläin asukkaat olivat kaikki taikka liitossa rosvoihin kanssa taikka pelkäsivät heidän kostoansa, niin että aina veivät meidät harhateille ja antoivat rosvoille vihjauksia meidän tulostamme. Uupuneina ja varista ikäänkuin keitettyinä tulimme viimein majoituspaikkaamme takaisin. Näin istuessani koputti joku oveen ja sisään astui nuori sotakumppani, joka palveli samassa komppaniassa, missä minäkin. Kreivi Palffy kuului yhteen Unkarin suurimpia, rikkaimpia sukuja; hän oli huolellisesti kasvatettu ja luonnolta hyvät lahjat saanut; hänellä olisi kotona ollut tilaisuutta päästä mihin virkaan hyvänsä, jos vaan olisi halunnut. Mutta tulinen, innokas luonteensa oli saattanut hänet hylkäämään sen kaiken ja tänne tulemaan alhaiseksi upseeriksi legionaamme. Toivoimmehan kaikki suorimman tien oman maamme vapauteen menevän Roman ja Venezian kautta. Jos me autoimme Italialaiset vapauteen, niin olivat he sitten vuorostansa auttavat meitä yhteistä sortajaa vastaan. Siitä syystä oli Unkarin legiona syntynyt, sentähden kreivi Palffykin tullut tänne. Hän oli jo seurannut Garibaldin väkeä alusta asti, ollut kaikissa sen lyhyen, vaan mainion sotaretken tappeluissa, jolla kruunu oli ryöstetty hirmuvaltaisen Bourbon'in päästä. Hänen urhollisuu-

tensa ja neuvokkaisuutensa vaaroissa oli tunnettu koko armeijassa, ja suloinen käytöksensä oli suosittanut hänelle kaikkein niiden rakkauden, joilla oli ollut tekemistä hänen kanssaan. Semmoinen mies oli kuin luotu päälliköksi, koska Unkarin vapauden hetki kerran oli tuleva.

«Hyvää iltaa!» huusi hän sisään astuessaan minulle. «Nythän toki taas vähän jaksaa henkeä vetää! Kuinkas ovat jalkasi?»

«Johan ne nyt alkavat taas tuntua jaloilta, vaikka vielä ovat vähän jäykkänä».

«Minun ruumiini on jo taas tointunut, mutta mieleni vielä on aivan masennuksissa siitä harmista ja häpeästä, kun olemme taas vaan saaneet olla sokkosilla noiden riivattuun rosvoihin kanssa. Tänne tullessani luulin saavani aika sotaa nähdä; mutta se, mitä sotaa nähtiin, oli melkein kuin jäniksen ajoa, ja nyt on sekin loppunut. Nyt seisomme tässä niinkuin härkä päivänpaisteessa, joka tavoittelee hännällensä paarmoja, mitkä pistelevät häntä silmäin ympärillä!» —

Näin sanoen nakkasi hän univormun päältään ja heittäysi pitkälleen vuoteelleni. Mutta vähän ajan perästä kavahti hän jälleen ylös, ja sanoi:

«Kuule! minä olen jo saanut tarpeeksi tästä elämästä. Ylihuomenna pyydän eroa virastani ja lähden kotiin. Eihän tässä kuitenkaan tule sen suurempaa! — Mutta ennen kun lähden, tahtoisin vielä saada kosta noista rosvoista, jotka ovat niin monta kertaa juoksuttaneet meitä turhaan».

«Sekös olisi kosta, että juoksisimme itsemme vielä kerran turhaan uuvuksiin?»

«Ei! minulla on uusi, parempi keino keksittynä. Kuule!»

Ja nyt selitti hän minulle koko tuumansa. Meitä piti noin kymmenkunta miehiä, englantilaisiksi matkailijoiksi puettuna, muutamat naistenkin vaatteissa, ajaa samoille seuduille, missä olimme viime kuluneina päivinä kuljeskelleet. Rosvot luultavasti olivat palanneet sotaväen lähdettyä, jos olivatkaan seudulta olleet poissa. Meitä aseettomiksi lystäilijöiksi luullen, karkaisivat luultavasti meidän päällemme, ja sitten tappaisimme tai vangitsisimme heidät aseittemme avulla, jotka olivat pidettävät piilossa vaunuissa. Tämä tuuma oli rohkea, niin rohkea että oli melkein mieletön. Rosvoja oli välistä viisin kuusin kymmenin yhdessä, ja jos he vaunuihin ampuivat, jossa meidän piti istua tiheästi, niin piti melkein joka luodin sattua. Ainoa menestyksen toivo oli siinä, että rosvot pelkäsivät Unkarin legionalaisia pahemmin kuin pirua, ja että he, huomattuansa ketä me olimme, kohta pyrkisivät pakoon, varsinkin kun eivät odottaisikaan mitään vastustusta. Mutta näitä vaaroja me emme silloin niin paljon muistaneet; ikävä, yksitoikkoinen elämämme teki kaiken vaihetuksen suoduksi, ja tässä tuli vielä se toivo lisäksi, että voisimme kenties saada kosta siltä rosvoparvelta, joka jooli niin kauan, vaikka me kuinkin vainoilimme heitä, rankaisematta ryöstellyt sitä seutua.

Pian oli meidän kesken liitto tehty; me puhutelimme syvimmissä salaisuudessa, (sillä tähdellistä oli etteivät rosvot saisi vähintäkään vihiä aikomuksestamme) muutamia luotettavia sotakumppaneita, pyysimme päälliköltämme luvan saada mennä pariaksi päivää Neapeliin, ja hyyräsimme kaksi vaunua muka sitä matkaa varten. Vielä samana yönä ennen päivän nousua läksimme matkaan, ajoimme kymmenkunnan virstoja Neapelin maantietä myöten ja poikkesimme sitten tielle, joka vei vuoristoon päin. Kaupungista lähtiessämme oli meillä ollut tavalliset vaatteemme yllä, mutta vaunuissa panimme valepukumme päälle, jota toimitusta pimeällä ei kukaan huomannut. Meitä oli yksitoista miestä, joista kumpaisessakin vaunussa istui neljä sisässä ja kaksi kuski-istumella. Meitä nauratti yhä välistä, kun katselimme toisiamme. Vaunuin sisässä istujista oli viisi puettu rouvas-ihmisten vaatteisin; he olivat nuorimmat meistä, joiden oraalla oleva parta oli huolellisesti ajeltu sileäksi ja leuka muuten huivilla peitetty.

Päässä oli heillä rouvasväen hatut ja pitkät valekähärät riippuivat Englantilais-naisten tavalla alas poskille. Ryntäät olivat peitetyt suurella schaalilla ja missä se loppui, alkoi leveä hame, joka oli hyvin huonosti kiinni troklattu vöihin, niin että tappeluhetken tullessa oli helppo heittää kaikki päältäään. Herroilla oli suuret matkalevätit päällä ja jäykät paidan kaulukset vedetyt niin pitkälle ulos, että olivat puhkaista silmät, niin pian kun päätä vähänkin käännähti. Kuski-

istuimella istujista oli kaksi lakeijoiksi puettuna; kolmas, Italialainen syntyisin, oli olevinansa meidän ciceronena (oppaana). Pyssymme olivat vaunuin sisässä hyvin peitettynä; paitsi niitä oli meillä kullakin vielä pari revolveria (monipiippuista pistolia) ja puukko vyössä ulkopuvun alla.

Päivällisen aikana jouduimme muutamalle luostarille, joka oli aivan vuoriston rajalla. Siellä päätimme huoahuttaa hevosiamme pari tuntia. Sitä paikkaa juuri valitessamme oli meillä salainen juoni mielessä. Yleiseen luultiin tämän luostarin munkkien olevan jossakin yhteydessä rosvoihin kanssa, vaikka ei ollut koskaan onnistunut saada mitään selvää todistusta siihen. Jos luulossa oli perää, niin annettiin epäilemättä rosvoille tieto aseettoman lystimatkueemme tulosta ja me saimme siis pyydettyämme kynsihimme.

Pysähdyttyämme tuli pian muutamia munkkeja meitä katsomaan. — Ciceronemme hyppäsi alas kuski-istuimelta ja kuskit rupesivat hevosia syöttämään; me muut vaunuin sisässä sitä vastaan pysyimme alallamme, sentähden ett'emme olisi voineet liikkua muuten kuin että meidät olisi tunnettu. «Mihin herrasväki on menevä?» kysyi muuan munkeista ciceronelta. — «Me ajamme vähän lystiä vuoristoon». Munkin silmissä näkyi eriskummallinen välkkäys. «Vuoristoonko? Olettekos te niin hyvin varustettuna, ett'ette pelkää rosvoja?» — «Eikö mitään! Tuskin meillä on pännäveistäkään aseeksi. Mutta tiedättehän Englantilaisten luonteen;

jos heille mitä pölähtää mieleen, se on tehtävä vaikka olisi kuinkakin hullua. No, se on heidän asiansa. Minun köyhän raukan rosvot kyllä päästävät eheänä kynsistään. Ja luulettekos että rosvoja nyt onkaan likiseuduilla, koska Unkarilaiset viime päivinä ovat ajaneet heitä perään näillä mailla?» — «Ei suinkaan, ei suinkaan! Ei tässä taida tulla mitään vaaraa! Mutta eikös herrasväki suvaitseisi tulla ulos puutarhaamme istumaan?» — «Ei ne tule. Näillä on, näet, sekin hullutus päässä, että tahtovat koko matkallaan aina olla omalla alustalla».

Siihen se puhe loppui ja munkit palasivat luostarin sisään, jättäen meidät maantielle seisomaan. Vähän ajan kuluttua huomasimme kuinka joku luostarin takaportista ratsasti aasilla ulos ja ajoi vuorille päin. Me vilkahdimme toisiimme. Nyt oli kettu sangassa.

Tarpeeksi levättyä jatkoimme matkaamme. Tie alkoi nyt pian tulla vaivaloisemmaksi. Yhtenään kiipeilimme ylös alas mäkiä. Noin tunnin ajan ajettuaamme jouduimme ahtaasen vuorisolaan, jossa oli tie niin epätasainen, ettei päässyt muuten kuin astutellen ajamaan. «Sepäs olisi kelpo paikka rosvoille!» kuiskasi minulle kreivi Palffy. Tuskin olikin hän saanut sen sanan suustansa, niin kuului kimakka vihellys ja näytti kuin olisi kaikki seudun kivet, pensaat äkkiä muuttuneet eläviksi olennoiksi. Ympärillämme vilisi partasuita miehiä, pyssyt ja puukot kädessä. Muutamat kaappasivat hevoset kiinni, toiset keräytyivät tiheään vaunuin

ympärille. «Astukaa ulos!» käski meitä päällikkö lyhyesti. Mutta samassa laskeutuivat vaunuin kuomat, laukauksia pamahti parvittain ja luoteja tuiskusi ähmistyneitten rosvoihin päälle. Pari laukausta pistoleista ammuttua hyppäsimme ulos vaunuista ja kävimme pajunetilla päälle tavallista unkarilaista sotahuutoamme karjahtain. Kuvaksi maalattuna olisi tuo epäilemättä ollut hyvinkin kummallinen, naurettava näkö. Hameet ja viitat tietysti oli päältä nakattu; mutta äkkiä sotureiksi muuttuneilla amazoneillamme oli kuitenkin vielä kellä naishuivi ryntäillään, kellä naishattu päässä.

Asia muuten kävi aivan niinkuin olimme toivoneet. Äkki-arvaamaton ryntäys puoleltamme, joita he olivat luulleet vaimoiksi ja aseettomiksi miehiksi, hämmästytti rosvoja niin, etteivät kohta älynneet mitä tehdä, ja kun sen lisäksi kuulivat tuon pelätyn sotahuudon ja näkivät Unkarin legionan univormut, niin eivät yrittäneetkään enää vastarintaan, vaikka heitä oli varmaankin kolmekymmentä miestä, vaan pötkivät pakoon kaikille haaroille. Kolmetoista heistä makasi maassa kuoliana tai pahasti haavoitettuna. Me olimme päässeet melkein aivan eheinä leikistä.

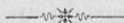
Nyt rupesimme nostamaan haavoitettuja rosvoja vaunuihimme, viedäksemme ne pois. Sitä tehdessämme virkosi yht'äkkiä yksi, joka oli vaan ollut pyörriksissä sivu lentäneestä luodista, kavahti ylös ja läksi juoksemaan.

«Se on tuo munkki, joka taannoin tiedusteli meiltä kaikenlaisia!» huusi kreivi Palffy, joka oli rosvon tun-

tenut. «Sitä ei saa päästää pakoon». Niin sanoen juoksi hän jäljestä. Mutta samassa kun hän jo oli tavoittamaisillaan häntä, horjahti hän puun juureen ja lankesi. Rosvo tuosta kääntyi kohta ja painoi hänelle pitkän puukkonsa rintaan. Sitten läksi hän uudestaan juoksuun, mutta luoti pyssystäni kaatoi hänet maahan. Me riensimme kreivin luo; hän eli vielä, mutta haava oli käynyt henkipaikkaan. Hän kuoli syliini muutamien minuuttien perästä.

Synkällä mielellä ja voitostamme iloitsematta käännyimme nyt paluumatkalle, kuljetellen haavoitettuja rosvoja ynnä ystäväni ruumista vaunuissa ja itse osaksi astuin vieressä. — Kun ajoimme luostarin sivutse, olisi meidän hyvin tehnyt mieli viedä kaikki munkit sieltä pois vangeiksi; mutta muuriensa takaa oli mahdotonta saada heitä niin vähäisellä piiritysjoukolla. Me kuljimme siis yhtä matkaa Capuaan takaisin. Kun seuraavana päivänä koko komppania laitettiin luostaria valloittamaan, oli se aivan autio; asukkaat olivat kaluineen, päivineen paenneet tietymättömiin vuoren vinkaloihin.

Näin päättyi viimeinen retkeni Neapelin rosvoja vastaan. Jos ennenkin olin kyllästynyt meille tässä tehtäväksi annettuun toimeen, niin oli ystäväni kuolema tehnyt sen minulle vielä inhottavammaksi. Minä pyysin kohta eroa ja läksin sen saatuani pois maasta.

TARINOITA LAPSILLE.

Mielikki. *)

Tunnettekos, lapset, Mielikkiä? Mielikki on metsän emäntä, salon mieluinen muori.

Hänellä on aika komea talo, komeampi ja suurempi kuin keisarein ja kuningasten palatsitkin. Se on melkein yhtä suuri kuin koko Suomen maa ja korkeudelle ylettyy aivan taivaasen asti. Taivaan kansi sillä onkin kattona. Päivällä siinä enimmiten palaa suuri kaasuliekki, joka samassa on niin laitettu, että huoneita lämmittää; yöllä pannaan lakeen suuri kynttiläkruunu riippumaan, jossa monta tuhannen tuhatta kynttilätä palaa; välin sytytetään sen lisäksi vielä suuri himeävaloinen öljylamppu.

Mielikin ulkuhuoneita, aittoja ja karsinoita sanotaan viidakoiksi tai lehdoiksi; niissä hän pitää kaikellaista tavaraansa ynnä myöskin pientä karjaansa; jäneksiä, metsäsikoja, metsähiiriä, teeriä, pyitä, tikkoja ja muita monellaisia eläviä. Paikoittain on hänellä myöskin suuria ja pieniä vesi-aaltaita, missä hän ah-

---

*) Mielikki-nimisestä lasten lehdestä.

venia, haukia, kiiskiä, muikkuja ja muita kaloja elävänä pitää, siksi kun tarvitaan. Sillä Mielikki näetten on huolellinen ja tarkka emäntä, joka huomispäivästäkin pitää murhetta. Vieraskammarinsa hän nimittää niityiksi ja nurmiksi; niiden lattialle on hän levittänyt kalliita, monenkarvaisia mattoja, jotka ovat täynnä hyvää hajua; pöydillä, joita siinä mäenrinteiksi sanotaan, on koko suvi aina makeisia vierasten varalla, välin mansikoita, välin vaaraimia, välin puoloja; talvella siellä ei juuri käy vieraita, sentähden ei olekaan makeispöydät laitoksessaan.

Välin tulevat tietysti lattiat likaisiksi, kellertavan näköisiksi; silloin ne ovat pestävät. Jos Mielikillä sattuu vieraita olemaan hnoneissaan, niin hän pyytää heitä vähäksi aikaa aittaansa menemään, juuri siksi että saisi pölyn pois huuhtotuksi matoista. Toisinaan on hänellä oikein lauantaipuuha, vaikkei se tapahdu niin joka viikko kuin muilla emännillä. Silloin hän pyytää anteeksi että hänen nyt täytyy käskeä vieraansa kotiin menemään, sillä semmoisissa tiloissa pestään kaikki huoneet ja aitatkin, ja vieraalle voi pahempaakin vahinkoa sattua kuin että kastuu. Mielikillä näet on, niin kuin Amerikassakin kuuluu olevan, aina talon tarpeiksi vesivaroja ylisellä. Kun sitten huoneet ovat pestävät, niin piiaat kaatavat vaan tuolta ylhäältä vettä lattialle, tavallisesti seulan kautta, että tulisi tasaisesti joka paikkaan, mutta välistä myöskin saavittain. Ylisellä tietysti on pimeä, jonkatähden täytyy siellä valkealla

käydä, ja tiedäthän piikain laadun, että monesti eivät huoli ottaa lyhtyä, ottavat vaan palavia päreitä, joista kekäleitä voi pudota alas ja polttaa keneen sattuu.

Oma makuukammarinsa on Mielikillä korven keskellä, Havulinna nimeltään; sepä on vasta kaunis. Pitkät hongat seisovat siinä niinkuin pielet kirkossa, ja niiden latvat ovat niin tarkoin toisiinsa liitettynä, että makuukammarissa aina on vilpas ja vähän hämärä. Lattia on pehmeimmillä viheriäisillä sammalilla peitetty, joilla ei kengän kopina kuulu ja suloista on maata. Siinä tuvassaan Mielikki, niinkuin muu vanhan-aikuinen kansa, pitää suurta karjaansakin, karhuja, hirviä, peuroja ja metsoja.

Mielikki hellästi rakastaa lapsia ja pitää ne hyvin hyvänä, jos nimittäin hyviä ja siivoja lapsia tulee hänelle vieraiksi. Mutta jos sinne tulee joku laiskuri kuljeksimaan, ennenkuin hän on läksynsä lukenut, taikka joku vallaton ilman vanhempain luvatta, silloin Mielikki ei ota häntä hyvin vastaan. Hän samassa muuttaa koko asuntonsa, niin että sinitaivas näyttää harmaalta, viheriäinen nurmi kuloheinältä, lintuin laulut kuuluu korpin rääkynnältä ja marjaset maistuu katkeralta. Ja lopuksi hän vielä antaa vanhemmille tiedon ja viepi heille aitamansa vahvan ja norjan vitsan tottelemattoman makupalaksi. Varsinkin suuttuu hän, jos pienet lapset myöhään iltasilla tulevat hänen luoksansa; silloin hän lähettää tuhansittain pieniä itiköitä eli sääksiä heitä pistelemään, panee puut ja kivet

mörköinä peloittelemaan ja juoksuttelee pahoja lapsia
eksyksissä ympäri lumperosiinsa, niin että viimein pe-
lost ja väsymyksestä ovat nääntyä. Ja kiittäkööt on-
neansa, jos ei Mielikin vihaiset koirat, sudet, revi heitä
kappaleiksi.

Kuka on parhain soturi? *)

Rummut pärisivät, torvet toitottivat, miekat kilisivät, pauhua ja melua kuului. Oliko sotaa Suomessa? Oliko vihollinen maahan tullut? Eipä hätää — olihan se vaan tavallista joulumenoa! Etkö tiedä että joulu-ukko lapsille melkein aina tuopi sota-aseita, ja kun on uudet sota-aseet, pitäähän ne kohta sodassa koettaa — niin hän kuninkaat ja keisaritkin tekevät.

Rummut pärisivät, torvet toitottivat, miekat kilisivät, pauhua ja melua kuului. «Kuka meistä on paras soturi?» huusi Yrjö. — «Minä olen keisari Napoleon!» Näin sanoen, hän nousi varpailleen, että näyttäisi vähä pitemmältä.

«Ja minä olen Bismarck!» huusi Eino.

«Ja minä — olen Muhamed Ismael!» kirkahti pikku Ilmari. Ne mainiot nimet, joita lapset joka päivä kuulivat mainittavan, oli jo pois otetut, eikä hän hädissään keksinyt muuta kuin sen suuren silmänkään-täjän nimen, jonka lapset äsken olivat teaterissa nähneet.

*) Pääskystä.

Siitäkös muut pojat nauraa hohottamaan. «Ilmari on Muhamed Ismael!» pilkkaelivat he veikkoansa.

«Mitä minä sitten olisin?» kysyi pikku Ilmari parka itkusilmin isältä, joka samassa astui sisään. «Minäkin tahdon olla mainio soturi!»

«Mitäkös sinä olisit, poikaseni! No oleppas sinä vaikka Hakkapeliitta».

«Hakkapeliitta! Hakkapeliitta!» huusivat lapset uteliaasti. «Onkos se suuri keisari? Vai kenties itse paavi?»

«Ei, lapseni;» sanoi isä. «Hakkapeliitta ei ollut suuri keisari, eikä paavi; se oli vaan suomalainen sotamies».

«Suomalainen sotamies!» virkkoi Ilmari, vielä vähä epäillen; «niin, mutta — eihän suomalaiset sotamiehet ole milloinkaan tehneet mitään mainiota».

«Ovatpa kyllä», vakuutti isä, «monessakin ankarassa sodassa. Heidän teoistaan kestäisi jutella monta pitkää talvi-iltaa. Mutta kaikkein kuuluisimpina he kuitenkin olivat silloin, kun heitä Hakkapeliitoiksi sanottiin».

«Oi, kerro, pappa-kulta, kerro!» rukoilivat lapset.

«Monta aikaa sitten, jo enemmän kuin kaksi sataa vuotta takaperin», kertoi isä, «oli Saksanmaalla surkeat ajat. Lutherin-uskoiset, joilla oli sama uskonto kuin meilläkin, olivat ahdingossa. Katolilaiset, joita oli enemmän ja joiden puolta Saksan keisarikin piti, eivät sallineet Lutherilaisten lukea pyhää raamattua eikä palvella Jumalaa raamatun opin mukaan. Sentähden

meni Ruotsin ja Suomen silloinen jalo kuningas Kustaa Aadolf Saksaan, sorretuille uskonveljilleen avuksi. Hänen kanssansa seurasi, paitsi Ruotsalaisia, myös koko joukko Suomen poikia».

«Läksipä sitten yhtenä päivänä kuningas itse Demmin'in seudulla vihollisten asemaa tiedustamaan, ja vei ainoastaan seitsemänkymmentä suomalaista ratsumiestä kanssansa. Hän oli jo joutunut kauas leiritänsä ja ratsasti aivan huoleti, vaaraa aavistamatta. Silloinpa yht'äkkiä suuri vihollisparvi karkasi päälle. Muutama petturi — meidän kunniaksemme voin sanoa että se ei ollut Suomalainen eikä myös Ruotsalainen — oli keisarin välle vienyt Kustaa Aadolfin retkestä sekä pienestä seurasta sanoman, ja oli 150:n huovin (rautapaitoihin puetun hevosmiehen) kanssa pistäynyt tien viereen väijyksiin. Pako ei ollut mahdollinen, sillä vihollinen oli meidän miehet kaikin puolin piirittänyt. Eikä näkynyt olevan vastarinnastakaan paljo apua. Yhtähyvin Suomen pojat pelotonna asettausivat piiriin kuninkaan ympärille. «Hakkaa päälle! Hakkaa päälle!» huusivat he, toisiansa kehoitellen, ja päälle he hakkasivat semmoisella karhun voimalla, että vihollisen miehiä sekä hevosia yhä vaan keikahteli maahan kellelleen. Se suuri etu heillä olikin tässä taistelussa, että he saivat käyttää sekä miekkojaan että myös pistolejaan, vaan keisarin väkeä oli kovasti kielletty ampuma-aseita viljelemästä; sillä keisari tahtoi Kustaa Aadolfin elävältä vangikseen. Mutta harvenipa kuiten-

kin Suomalaisten rivit harvenemistaan yhä ja vihdoin viimeinenkin heistä kaatui maahan, kymmenistä haavoistansa vertansa vuodattaen. Jo oli petos aivan onnistumaisillaan — mutta samassapa kerkesikin suuri ratsumiesjoukko, joka tappelun pauhun oli kuullut, kuninkaalle avuksi, ja viholliset, jotka olivat yhtä pelkurimaiset kuin viekkaat, pötkivät kiireimmiten pakoon.

Samallaista uskollisuutta ja urhollisuutta Suomen ratsumiehet aina edelleenkin tässä sodassa osoittivat. Siitä syystä Kustaa Aadolf luottikin heihin lujemmin kuin mihinkään muuhun sotajoukkoonsa, ja määräsi että heidän joka tappelussa piti seisoa oikeanpuolisen kyljen äärimmäisessä päässä. Se paikka oli vaarallisin, sillä siihen vihollinen aina kovimmin ryntäeli, mutta sitä katsottiin myös sentähden paraaksi kunnia-paikaksi. Yhtä kunnioittavainen kuin oman kuninkaan luottamus oli meidän miehille myös vihollisen suuri pelko. Harva saksalainen sotamies saattoi olla säikähtymättä, kun Suomalaisten huuto: «Hakkaa päälle! Hakkaa päälle!» alkoi likempää kuulua. Tästä sota-huudosta tehtiinkin pian liikanimi, jolla meidän miehiä mainittiin, ja kaikissa katolilaisten kirkoissa rukoihtiin joka päivä: Herra varjele meitä Hakkapeliittain hirvittävästä joukosta! — Kas niin kuuluisia olivat Suomen sotamiehet siihen aikaan», näin lopetti isä kertomuksensa. «Vaan heidän ja jalon kuninkaansa paras kunnia oli kuitenkin se, ett'eivät he, niinkuin sodassa on tavallista, ahnehtineet toisen omia maita,

vaan vuodattivat vertansa heikkoin, sorrettujen puolustukseksi».

«Niin, Hakkapeliitta minä tahdon olla, sillä se oli paras soturi!» huusi nyt pikku Ilmari voimallisella äänellä. «Hakkaa päälle! Hakkaa päälle! Pois tieltä kaikki sortajat ja viekastelijat!» Ja innoissaan hän läimäytteli puumiekallaan niin hurjasti ympärilleen, että sekä Napoleon että Bismarck, vaikka paljo suuremmat häntä, parkuen ja voivottaen pakenivat.

van vuodastuvast veriansa harkkoin, soirettujen puolas-
 takkoin.

Minä Hakkapeliitta tulin takon Olla, silloin se

oli pirtas-sonni! Tuntui nyt kyllä tuntuu vaimin.

Ennen: «Hakka pähkiä-Hakka pähkiä! Pori Pori

hakkii soirettaj ja vikkaschit!» Ja innuissaan hän

hänkytti pönnikkään, niin hursas pönnikkään

oli se! Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan

ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.

Kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt, kukaan ei tiennyt.